

De (meer)waarde van een intermediaire beoordeling na de afsluiting van het onderzoek in rechtsvergelijkend perspectief

Aaron COCKX

Inhoud

Samenvatting	2	2. Nederland	16
Dankwoord	2	2.1. Vervolgingsbeslissing door officier van justitie	16
Inleiding	2	2.2. Bezwaarschrift tegen dagvaarding	16
I. België	3	2.2.1. Ratio	16
1. Geschiedenis	3	2.2.2. Procedure	17
1.1. Ontstaan	3	A. Indiening	17
1.2. Evolutie	4	B. Behandeling	17
2. Huidige wetgeving	5	2.2.3. Beoordeling van het bezwaarschrift	19
2.1. Afwezigheid van intermediaire beoordeling bij opsporingsonderzoek	5	2.2.4. Gevolgen van buitenvervolginstelling	20
2.2. Verplichte intermediaire beoordeling bij gerechtelijk onderzoek	5	2.2.5. Rechtsmiddelen	20
2.2.1. Doel	5	2.3. Wetsvoorstel nieuw Wetboek van Strafvordering	20
2.2.2. Procedure voor de raadkamer	6	2.4. Tussenbesluit	21
2.2.3. 'Voldoende bezwaren'	7	3. Frankrijk	21
2.2.4. Beschikkingen	7	3.1. Twee soorten vooronderzoeken	21
A. Mogelijke beslissingen	7	3.2. L'enquête	21
B. Motiveringsplicht?	9	3.3. L'instruction	22
2.2.5. Rechtsmiddelen	9	3.3.1. Aanhangigmaking bij de juge d'instruction	22
A. Hoger beroep	9	3.3.2. Afsluiting van het onderzoek	22
B. Cassatieberoep	10	A. Procedure	22
2.3. Kritiek	10	B. Einde van de strafvordering	23
3. Hervormingsvoorstel van 2020	12	C. Verwijzing naar het vonnisgerecht	24
3.1. Algemeen	12	D. Charges suffisantes	25
3.2. Vervolgingsbeslissing door de procureur des Konings	12	E. Motivering	25
3.3. Beklag wegens niet-vervolg	13	F. Rechtsmiddelen	26
3.4. Ratio	13	3.4. Hervormingspoging van 2010	26
II. Rechtsvergelijkende studie	14	3.5. Tussenbesluit	27
1. Overzicht van de verschillende systemen	14	4. Verenigde Staten	27
1.1. Intermediaire beoordeling door het vonnisgerecht	14	4.1. Federale strafprocedure	27
1.2. Intermediaire beoordeling door een onderzoeksrechter of rechter van het onderzoek	15	4.2. Intermediaire beoordeling in het algemeen	28
1.3. Intermediaire beoordeling door een bijzondere rechter of rechtbank	15	4.2.1. Doel	28
1.4. Afwezigheid van een rechterlijke intermediaire beoordeling	15	4.2.2. Toepassingsgebied	28
		4.2.3. Procedure	28
		4.3. Preliminary hearing	29
		4.3.1. Probable cause	29
		4.3.2. Werking	30

4.3.4.	Grand jury review	30
A.	Schild tegen de overheid	30
B.	Zwaard van justitie	32
C.	Aanvechten van indictment	32
4.3.5.	Tussenbesluit	33
III.	EVRM	33
	Besluit	34
	Bibliografie	35

Samenvatting

Al sinds 1808 bestaat er in België een procedure van rechterlijke intermediaire beoordeling, de regeling van de rechtspleging, die na een gerechtelijk onderzoek wordt uitgevoerd door de onderzoeksgerechten. In hoofdzaak is het de bedoeling om te oordelen of de strafvordering aan het einde van het gerechtelijk onderzoek kans op slagen heeft voor de vonnisrechter. Indien wel, zal het onderzoeksgerecht verwijzen naar het vonnisgerecht. Indien niet, zal de inverdenkinggestelde buiten vervolging gesteld worden. Het voornaamste doel van deze beoordeling is het beschermen van de inverdenkinggestelde tegen de last die gepaard gaat met een openbare terechtzitting. Maar mogelijks bestaat er binnenkort geen intermediaire beoordeling meer. De Hervormingscommissie strafprocesrecht is namelijk van plan om de regeling van de rechtspleging af te schaffen en niet te vervangen. Deze masterproef vraagt zich af of dit de juiste beslissing is aan de hand van de volgende onderzoeksvraag: “Is een (mogelijkheid tot) rechterlijke intermediaire beoordeling wenselijk in het licht van de noodzakelijke waarborgen van de partijen en de efficiëntie van het strafproces?”.

Eerst wordt de regeling van de rechtspleging onderzocht, met ruime aandacht voor de kritiek die bestaat, gevolgd door een uiteenzetting van het hervormingsvoorstel. Vervolgens wordt de onderzoeksvraag verder onderzocht vanuit rechtsvergelijkend perspectief. In Nederland bestaat er een bezwaarschriftprocedure die de beklaagde de mogelijkheid geeft om zich te verzetten tegen een dagvaarding door de openbaar aanklager, voor de vonnisrechter maar achter gesloten deuren. In Frankrijk zal de *juge d'instruction*, die zelf de leiding heeft over het onderzoek, een rechterlijke beoordeling maken. En in de Verenigde Staten is er de *grand jury*, een jury van gewone burgers die zal bepalen of de zaak naar het vonnisgerecht mag gaan of niet. Doorheen deze masterproef zal duidelijk worden dat deze procedures hun voor- en nadelen hebben en dat vaak dezelfde problemen en bezorgdheden opduiken. Zo volgt de rechter al te vaak de openbaar aanklager, leidt een buitenvervolginstelling achter gesloten deuren mogelijks tot wantrouwen bij het publiek en baseert de rechterlijke intermediaire beoordeling zich te sterk op wantrouwen ten aanzien van de openbaar aanklager. Daarnaast zal elke tussenstap in de strafprocedure leiden tot een mogelijke vertraging van het strafproces en/of verhoging van de werklast bij justitie. Uit een onderzoek naar de verhouding tot het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens blijkt

bovendien dat een procedure van rechterlijke intermediaire beoordeling niet noodzakelijk is in het licht van dit verdrag. Uiteindelijk is de conclusie dat de rechterlijke intermediaire beoordeling noch noodzakelijk noch nuttig is voor een goede strafrechtsbedeling. De onderzoeksvraag moet dus negatief beantwoord worden.

Dankwoord

De voorbije vijf jaar, en in het bijzonder het afgelopen anderhalf jaar, heb ik niet alleen gestaan. Verschillende mensen hebben een belangrijke bijdrage geleverd bij het maken van deze masterproef, en het doorlopen van mijn rechtenstudies in het algemeen.

Ten eerste wil ik prof. dr. Raf Verstraeten graag bedanken. Zijn passionele manier van lesgeven heeft mijn interesse voor het straf(proces)recht verder aangewakkerd en ik ben dan ook blij dat ik deze masterproef onder zijn promotorschap heb mogen schrijven. Ook wil ik mijn begeleider, dr. Stijn Lamberigts, bedanken, die mij de nodige inzichten en bijsturingen heeft gegeven om deze masterproef tot een succesvol einde te brengen.

Daarnaast wil ik de medewerkers van de Bibliotheek Rechtsgeleerdheid bedanken. Zij worden vaak vergeten, maar zorgen er wel voor dat de uitgebreide rechtscollectie makkelijk beschikbaar is voor de studenten. Zeker in de coronaperiode was dit erg welgekomen.

Tot slot bedank ik ook graag mijn ouders, die mij de afgelopen jaren altijd gesteund hebben, wijze raad gegeven hebben wanneer dat nodig was en deze masterproef nagelezen hebben.

Inleiding

1. De regeling van de rechtspleging is een vorm van rechterlijke intermediaire beoordeling na de afsluiting van het vooronderzoek die al bestaat sinds het invoeren van het Wetboek van Strafvordering in 1808. Het klassieke doel van deze procedure is om te beoordelen of het strafdossier voldoende bezwaren bevat om naar het vonnisgerecht verwezen te worden en of er geen gronden zijn waarop besloten moet worden dat de feiten niet vervolgd kunnen worden. De regeling van de rechtspleging is als het ware een filteringsfase tussen het gerechtelijk onderzoek en de vonnisfase, waarin strafzaken die geen kans maken voor de vonnisrechter, tegengehouden worden vooraleer er een openbare terechtzitting plaatsvindt.

2. De reden waarom deze masterproef zich de vraag stelt of een rechterlijke intermediaire beoordeling een meerwaarde heeft in de strafprocedure, is dat er op het moment van schrijven een hervormingsvoorstel ingediend is bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers dat de regeling van rechtspleging achterwege laat en niet vervangt door een andere procedure. De vraag stelt zich dan ook of dit wel de juiste beslissing is

en of er geen alternatieve procedure is die erin slaagt een evenwicht te bereiken tussen de noodzakelijke waarborgen en de efficiëntie van de strafprocedure.

3. Meer concreet zal gepoogd worden om de volgende onderzoeksvraag te beantwoorden: “Is een (mogelijkheid tot) rechterlijke intermediaire beoordeling wenselijk in het licht van de noodzakelijke waarborgen van de partijen en de efficiëntie van het strafproces?”

4. In deze masterproef wordt er gewerkt vanuit een rechtsvergelijkend perspectief. Meer bepaald zullen Nederland, Frankrijk en de Verenigde Staten van naderbij onderzocht worden. De reden waarom deze landen gekozen worden, wordt verder in deze masterproef verduidelijkt. Voor elk van deze landen zal onderzocht worden hoe de procedure van rechterlijke intermediaire beoordeling werkt en welke voor- en nadelen hieraan verbonden zijn. Op deze manier zullen de waarborgen die voorzien zijn voor de partijen en de invloed van de procedure op de efficiëntie van het strafproces bepaald kunnen worden. Deze inzichten kunnen dan gebruikt worden om de onderzoeksvraag te beantwoorden en om eventueel inspiratie op te doen voor een mogelijke toekomstige Belgische procedure van rechterlijke intermediaire beoordeling.

5. De masterproef zal beginnen met een uiteenzetting over het Belgische regime. Hierbij zal kort de regeling van de rechtspleging toegelicht worden, waarbij ook aandacht besteed wordt aan de geschiedenis van deze procedure en aan de kritiek waaraan deze procedure onderhevig is. Aansluitend zal ook het huidige hervormingsvoorstel toegelicht worden. Hierna volgt het rechtsvergelijkend deel, waarbij eerst een overzicht zal gegeven worden van de verschillende landen en de redenen waarom de drie bovenstaande landen gekozen zijn. Daarna zal de procedure van elk land apart behandeld worden, waarbij ook aandacht besteed wordt aan eventuele hervormingspogingen. Deze laatste kunnen namelijk een beeld schetsen van de richting die de wetgever mogelijks in de toekomst wenst uit te gaan. Elk deel zal ook een tussenbesluit bevatten, waarin deze bevindingen kort behandeld worden. Tot slot wordt onderzocht hoe het al dan niet bestaan van een procedure van rechterlijke intermediaire beoordeling zich verhoudt ten aanzien van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens. Op basis van al deze elementen wordt dan het uiteindelijke besluit geformuleerd.

I. België

1. Geschiedenis

1.1. Ontstaan

6. Net als een groot deel van het huidige strafprocesrecht vindt in de Zuidelijke Nederlanden het bestaan van een rechterlijke instantie die een intermediaire beoordeling uit-

voert na het vooronderzoek, zijn oorsprong in de Franse Tijd (1794-1815). Tijdens het Ancien Régime was er geen uniforme wettelijke regeling waarin het verloop van een strafproces op uitputtende wijze bepaald werd. De Criminele Ordonnanties van 1570 waren al formeel afgeschaft in 1576, maar bleven een belangrijke bron van gewoonterecht. Doordat de Ordonnanties evenwel eerder punctuele regels bevatten, hadden de verschillende strafrechtbanken toch nog hun eigen procedureregels. In een groot deel van de strafrechtbanken werd wel een onderscheid gemaakt tussen de civiele en de criminele procesgang. De civiele procesgang, voor lichter gestrafte misdrijven, volgde de burgerlijke procedureregels. Bij de criminele procesgang (voor doodstraf, lijfstraf, lange verbanning of gevangenisstraf) waren bijzondere procedureregels van toepassing. De gehele procedure, tot de einduitspraak, was in principe geheim en schriftelijk. Er was ook geen echte intermediaire beoordeling. De rechtbank sprak een eindvonnis uit indien ze van oordeel was dat de zaak gesloten kon worden. Interessant is evenwel dat er buiten een simpele vrijspraak of veroordeling ook een voorlopige invrijheidsstelling kon worden uitgesproken. Dit hield in dat de rechtbank van oordeel was dat noch de schuld noch de onschuld van de beklaagde bewezen was. De beklaagde was dan verplicht zich opnieuw aan te bieden bij het gerecht indien er nieuwe feiten bewezen waren.¹ Dit lijkt dus sterk op een buitenvervolginstelling, waarbij de vervolging ook stopgezet wordt wegens onvoldoende bezwaren, maar waarbij nieuwe bezwaren de heropening van het onderzoek teweeg kunnen brengen (zie *rn.* 28).

7. Tijdens het Ancien Régime zijn er nog andere sporen terug te vinden van een soort van intermediaire beoordeling. In de Franse *Ordonnance criminelle* van 1670 was al bepaald dat de rechter, in het kader van een bijzondere procedure, overging tot het verhoren van de getuigen en hen, indien nodig, confronteerde met de beklaagde “*si l'accusation mérite d'être instruite*”. Deze laatste voorwaarde verwees naar een tussentijdse beoordeling van de vraag of het ten laste gelegde feit bestraft kon worden met “*une peine afflictive ou inflammante*”, en dus niet naar “voldoende bezwaren” zoals in de huidige betekenis.² Deze procedure kwam dus nog niet volledig overeen

¹ J. MONBALLYU, *Zes eeuwen strafrecht: De geschiedenis van het Belgische Strafrecht (1400-2000)*, Leuven, Acco, 2006, 348-364.

² F. HELIE, *Traité de l'instruction criminelle*, II, Brussel, Bruylant, 1865, 465; L. PEPIN, “La chambre du conseil en matière répressive”, *BJ* 1897, (193) 196; P. TRAEST, “Is er nog een toekomst voor de raadkamer? Enkele bedenkingen” in R. ANDERSEN, M.-A. BEERNAERT, M. DE RUE, I. WATTIER, V. BOSLY, T. BOSLY, J.A. BURNEO-LABRIN, E. CEREXHE, F. CLOSE, G.J.M. CORSTENS, M. DANTI-JUAN, M. MASSE, A. DE NAUW, C. DE VALKENER, B. DEJEMEPPE, F. DELPEREE, B. DUBUISSON, M. FRANCHIMONT, A. JACOBS, A. BUONATESTA, G. KELLEN, G. KEUTGEN, A. MASSET, J. MESSINNE, T. MOREAU, I. RAVIER, J. MOTTE DIT FALISSE, E. PAPATHANASOPOULOS, J. PRADEL, J.-L. RENCHON, D. RENDERD, F. RIGAU, G. SCHAMPS, M. VAN OVERSTRAETEN, H. SIMONART, P. TRAEST, J. TREPANIER, F. TULKENS, M. VAN DE KERCHOVE, J. VAN COMPERNOLLE, D. VANDERMEERSCH, A.-M. DRUETZ-de WISPELAERE, P. VANDERVEEREN en M. VER-

met de huidige invulling van de intermediaire beoordeling van de strafvordering.

8. Zoals gezegd is het eerste echte onderzoeksgerecht pas ontstaan tijdens de Franse Revolutie, meer bepaald in 1790. Dit onderzoeksgerecht bestond evenwel niet uit beroepsrechters, maar uit een jury van acht lekenrechters. Hiervoor had de *Assemblée Constituante* in grote mate inspiratie gehaald bij de Engelse accusatoire strafprocedure, waar al eeuwenlang een *Grand Jury* bestond die moest beslissen tot aanhangigmaking van de strafvordering voor de vonnisrechter. De revolutionairen verzetten zich namelijk, onder invloed van de Verlichting, tegen de inquisitoire procedure, die sterk geassocieerd werd met het absolutisme.³ De jury van gewone burgers moest dan ook een dam vormen tegen de willekeur van de overheid. Samen met deze *jury d'accusation* werd ook de *jury de jugement* opgericht.⁴ En hoewel deze laatste vandaag nog steeds bestaat in de vorm van het hof van assisen, werd de *jury d'accusation* al snel ingeperkt om justitie te versterken. Zeker onder Napoleon werd er terug, onder druk van de sterk toenemende criminaliteit, een beweging ingezet naar een inquisitoire procedure.⁵ Ook bestond het probleem dat de leden van de *jury d'accusation* zich onvoldoende bewust waren van de inhoud van hun rol in het strafproces en geneigd waren zich al uit te spreken over de grond van de zaak, hetgeen soms resulteerde in de buitenvervolginstelling van schuldige personen.⁶ In 1801 werd beslist dat de jury haar beslissing zou nemen louter op basis van de schriftelijke stukken, samengesteld door de *directeur du jury*, zonder dat er nog een getuige ter plaatse mondeling verhoord moest worden.⁷ Toen in 1808 de *Code de procédure pénale*, het huidige Wetboek van Strafvordering, ingevoerd werd, werd beslist om de *jury d'accusation* te vervangen door twee nieuwe instellingen, de *chambre du conseil* en de *chambre d'accusation* (heden: *chambre des mises en accusation*). In het begin werd de regeling van de rechtspleging gezien als een belangrijk element van de strafprocedure. Faustin HÉLIE verwoordde het als volgt: “*L'institution d'une juridiction pour examiner les actes de l'instruction écrite et*

pour en régler le cours, est une des plus belles créations de la procédure criminelle. Cette juridiction est la principale base de la justice pénale et la plus forte garantie de la liberté civile”.⁸

1.2. Evolutie

9. In de volgende decennia veranderde de opinie over de regeling van de rechtspleging. Na 1808 zijn in Frankrijk (1856⁹) en in Nederland (1926¹⁰) de raadkamer en de bijbehorende procedure afgeschaft. In België bestaat de regeling van rechtspleging, en bijgevolg de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling, evenwel nog steeds. Een niet onbelangrijke factor hierin is het gegeven dat deze instellingen sinds hun ontstaan een heel aantal bevoegdheden gekregen hebben van de wetgever. In het geval van de raadkamer worden er regelmatig nieuwe bevoegdheden toegekend, die na twee eeuwen de rol van de raadkamer uitgebreid hebben. Zo is er de bevoegdheid om een buitenlands aanhoudingsbevel uitvoerbaar te verklaren (1833), om verzachtende omstandigheden aan te nemen (1838, uitgebreid in 1867), om over het voortduren van de voorlopige hechtenis te oordelen (1852), om de internering (1930) of de opschorting uit te spreken (1964) en recentelijk om het strafdossier te zuiveren van nietigheden (1998).¹¹ Deze opeenstapeling van bevoegdheden heeft tot gevolg dat elke poging tot afschaffing van de raadkamer bemoeilijkt wordt door het herevalueren en herverdelen van deze bevoegdheden. Ook de kamer van inbeschuldigingstelling heeft een belangrijke rol tijdens het vooronderzoek als controleorgaan en beroepsinstantie. Belangrijk om te weten is dat vooral het bestaan van de raadkamer regelmatig in vraag gesteld wordt en dat de kamer van inbeschuldigingstelling aanvaard is als een noodzakelijk actor in het strafrechtelijk vooronderzoek (zo ook in het huidige hervormingsvoorstel).

10. De raadkamer stond onder meer ter discussie in het kader van het ontwerp van een nieuwe wetboek van strafvordering in 1878. Er werd toen namelijk overwogen om het Franse voorbeeld te volgen en de intermediaire beoordeling toe te vertrouwen aan de onderzoeksrechter, maar er werd gevreesd dat deze hierdoor een te grote rol zou krijgen in het gerechtelijk onderzoek.¹²

DUSSEN, *Liber amicorum Henri-D. Bosly*, Brussel, die Keure, 2009, (361) 363-365.

³ B. DE SMET, *De hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek in België: Moet het gerechtelijk onderzoek in zijn huidige vorm behouden blijven?*, Antwerpen, Intersentia, 1996, 57-58.

⁴ P. TRAEST, “Is er nog een toekomst voor de raadkamer? Enkele bedenkingen” in R. ANDERSEN e.a., *Liber amicorum Henri-D. Bosly*, Brussel, die Keure, 2009, (361) 362.

⁵ B. DE SMET, *De hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek in België: Moet het gerechtelijk onderzoek in zijn huidige vorm behouden blijven?*, Antwerpen, Intersentia, 1996, 58.

⁶ B. DE SMET, *De hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek in België: Moet het gerechtelijk onderzoek in zijn huidige vorm behouden blijven?*, Antwerpen, Intersentia, 1996, 59; L. PEPIN, “La chambre du conseil en matière répressive”, *BJ* 1897, (193) 196.

⁷ E. BERGER, “Ordre public et poursuites criminelles sous le Directoire (1795-1799). L'expérience d'un modèle judiciaire libéral”, *Annales historiques de la Révolution française* 2007, (135) 151; A. PRINS en H. PERGAMENI, *Réforme de l'instruction préparatoire en Belgique*, Brussel, Claassen, 1871, 70.

⁸ F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle*, II, Brussel, Bruylant, 1865, 464.

⁹ P. LEGER, “Rapport sur la législation française et d'inspiration française”, *Revue Internationale de Droit Pénal* 1985, (87) 117.

¹⁰ R.E. VAN GALEN-HERRMANN, “Wijziging van de procedure inzake het bezwaarschrift tegen de dagvaarding”, *Ars Aequi* 1989, (142) 142-143.

¹¹ E. DE LE COURT, “L'évolution de la chambre du conseil dans les lois pénales belges”, *JT* 1967, (513) 514-517; P. TRAEST, “Is er nog een toekomst voor de raadkamer? Enkele bedenkingen” in R. ANDERSEN e.a., *Liber amicorum Henri-D. Bosly*, Brussel, die Keure, 2009, (361) 363-365.

¹² P. TRAEST, “Is er nog een toekomst voor de raadkamer? Enkele bedenkingen” in R. ANDERSEN e.a., *Liber amicorum Henri-D. Bosly*, Brussel, die Keure, 2009, (361) 364.

11. Naast de bevoegdheden is ook de samenstelling van de raadkamer veranderd sinds 1808. Waar de raadkamer tegenwoordig bestaat uit een alleenzettelende rechter, zetelden er toen nog minstens drie rechters, inclusief de onderzoeksrechter. De onderzoeksrechter nam dus deel aan het nemen van de eventuele verwijzingsbeslissing, terwijl hij nu enkel nog verslag komt uitbrengen en dus geen actieve rol meer heeft in de intermediaire beoordeling.¹³ Deze evolutie is interessant in het licht van de vraag of een onderzoeksrechter, die zelf heeft deelgenomen aan het vooronderzoek, ook kan (mee)beslissen over de vraag of de strafvordering aanhangig gemaakt moet worden voor de vonnisrechter. Bovendien hadden de inverdenkinggestelden en de burgerlijke partijen geen recht om gehoord te worden. Dit paste niet in de strikte invulling van het geheim van het onderzoek. Ze konden hoogstens geschreven memories overmaken¹⁴ Deze regels werden aangepast door de wet van 25 oktober 1919, toen de raadkamer een alleenzettelende rechter werd en de onderzoeksrechter enkel nog verslag uitbracht, en toen het tegensprekelijk debat geïntroduceerd werd voor de inverdenkinggestelde (voor de burgerlijke partij in 1927).¹⁵

2. Huidige wetgeving

2.1. Afwezigheid van intermediaire beoordeling bij opsporingsonderzoek

12. Na een opsporingsonderzoek bestaat er geen intermediaire beoordeling van de zaak door een rechter. Het is de procureur des Konings zelf die zal beslissen of hij de zaak voor het vonnisgerecht wil brengen. Hij kan dit doen door middel van een rechtstreekse dagvaarding of een oproeping bij proces-verbaal. Waar hij vroeger nog gebruik moest maken van de procedure van de regeling van rechtspleging om een misdaad te laten correctionaliseren, kan hij sinds 1994 zelf de feiten aanhangig maken bij de correctionele rechtbank, mits opgave van (voor de vonnisrechter niet-bindende) verzachtende omstandigheden of strafverminderende verschoningsgronden.¹⁶ Hierdoor is het gerechtelijk onderzoek enkel nog noodzakelijk voor een aantal verre gaande maatregelen, zoals een huiszoeking of een voorlopige hechtenis, in het geval van een burgerlijke partijstelling bij wijze van actie of indien het misdrijf niet van die aard is dat de procureur des Konings zelf de zaak aanhangig zou kunnen maken bij het vonnisgerecht, namelijk bij een misdrijf dat noodzakelij-

kerwijs voor het hof van assisen zal moeten verschijnen.¹⁷ Het O.M. kan daarnaast ook beslissen om de zaak te seponeren of op een alternatieve wijze af te handelen, zoals via de strafbemiddeling of de minnelijke schikking.¹⁸ Ruim 95% van de vooronderzoeken zijn overigens opsporingsonderzoeken.¹⁹

2.2. Verplichte intermediaire beoordeling bij gerechtelijk onderzoek

13. De overige 5% verloopt via een gerechtelijk onderzoek en zal bijgevolg onderworpen worden aan de regeling van de rechtspleging. Vooraleer de vraag gesteld moet worden hoe deze procedure gevoerd wordt, moet eerst de vraag gesteld worden welk doel ze dient.

2.2.1. Doel

14. In de eerste plaats dient de regeling van de rechtspleging ter bescherming van de inverdenkinggestelde. Zoals al eerder vermeld, hoort de tussenkomst van het onderzoeksgerecht tergende en roekeloze vorderingen tegen te houden. Er wordt namelijk van uitgegaan dat het louter onderworpen worden aan de strafvervolgning en de openbare debatten voor de vonnisrechter al traumatiserend en schadelijk kan zijn en dat dit vermeden moet worden, indien mogelijk. Daarnaast kan de vervolging bij derden overkomen als een vermoeden van schuld, wat zelfs door een vrijspraak vaak niet meer volledig geremedieerd kan worden. Ook voor de burgerlijke partij is het vermoeiend en ook duur om de gehele strafprocedure te moeten doorlopen. Het zou dus beter zijn om de procedure te beëindigen indien het duidelijk is dat er geen veroordeling zal volgen. Ten slotte heeft de rechterlijke macht er ook belang bij dat de procedures in een vroeger stadium stopgezet worden, om zo de werklast te verlagen.²⁰ Bovendien zou een eventuele vrijspraak in een openbare terechtzitting het gezag van justitie kunnen ondermijnen.²¹

15. Met betrekking tot de openbare terechtzitting moet hier wel aan toegevoegd worden dat het vonnisgerecht kan be-

¹³ F. HELIE, *Traité de l'instruction criminelle*, II, Brussel, Bruylant, 1865, 481; P. TRAEST, "Is er nog een toekomst voor de raadkamer? Enkele bedenkingen" in R. ANDERSEN e.a., *Liber amicorum Henri-D. Bosly*, Brussel, die Keure, 2009, (361) 362.

¹⁴ F. HELIE, *Traité de l'instruction criminelle*, II, Brussel, Bruylant, 1865, 483; P. TRAEST, "Is er nog een toekomst voor de raadkamer? Enkele bedenkingen" in R. ANDERSEN e.a., *Liber amicorum Henri-D. Bosly*, Brussel, die Keure, 2009, (361) 363.

¹⁵ P. TRAEST, "Is er nog een toekomst voor de raadkamer? Enkele bedenkingen" in R. ANDERSEN e.a., *Liber amicorum Henri-D. Bosly*, Brussel, die Keure, 2009, (361) 364.

¹⁶ Art. 2, tweede lid, art. 3, eerste lid, art. 4, tweede lid en art. 5, tweede lid Wet op de verzachtende omstandigheden.

¹⁷ Art. 2, derde lid Wet op de verzachtende omstandigheden; J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 339.

¹⁸ T. DECAIGNY, *Tegenspraak in het vooronderzoek*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 553-554.

¹⁹ R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, "Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase van het onderzoek" in *Themis 110 – Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, (143) 149.

²⁰ R. DECLERCQ, "Onderzoeksgerechten" in *APR*, Deurne, Story-Scientia, 1993, 11, nr. 26; B. DE SMET, "Beoordeling van bezwaren en volledigheid van het onderzoek op het einde van het gerechtelijk onderzoek" (noot onder Cass. 25 oktober 2016), *RW* 2017-18, (102) 102; S. VANDROMME, "De buitenvervolginstelling wegens onvoldoende bezwaren" (noot onder KI Antwerpen 5 april 2001), *RW* 2002-03, (67) 67.

²¹ T. DECAIGNY, *Tegenspraak in het vooronderzoek*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 592; P. TRAEST, "Is er nog een toekomst voor de raadkamer? Enkele bedenkingen" in R. ANDERSEN e.a., *Liber amicorum Henri-D. Bosly*, Brussel, die Keure, 2009, (361) 363.

slissen om de deuren te sluiten voor een aantal zedendelicten en voor mensenhandel (art. 371/1 tot 378, 379, 380, 383bis, § 1 en 2 en art. 433quinquies Sw.), indien een van de partijen of het slachtoffer dit verzoekt om hun persoonlijke levenssfeer te beschermen.²² Daarnaast is het ook mogelijk om de opschorting uit te spreken in raadkamer indien het Openbaar Ministerie of de beklaagde dit vraagt. Dit laatste is mogelijk onder dezelfde voorwaarden als tijdens de regeling van de rechtspleging (zie rn. 31).²³

16. In het hervormingsvoorstel wordt de mogelijkheid tot sluiting van de deuren behouden en uitgebreid naar alle misdrijven. De partijen kunnen dit vragen om minderjarigen of kwetsbare meerderjarigen te beschermen of wanneer de bescherming van hun privéleven dit vereist.²⁴ De opschorting wordt volledig afgeschaft.²⁵

2.2.2. Procedure voor de raadkamer

17. Wanneer de zaak aanhangig gemaakt is bij een onderzoeksrechter, zal er altijd een rechterlijke intermediaire controle plaatsvinden. Deze zal niet gebeuren door de onderzoeksrechter zelf, maar door de onderzoeksgerechten, in principe de raadkamer in eerste aanleg en de kamer van inbeschuldigingstelling in hoger beroep.

18. Wanneer de onderzoeksrechter van oordeel is dat het onderzoek afgerond is (of dat een bepaalde reden het verderzetten van het onderzoek belet of overbodig maakt²⁶), zal hij een beschikking tot mededeling sturen naar de procureur des Konings. Deze zal op zijn beurt een eindvordering opstellen voor de raadkamer indien hij het eens is met het oordeel van de onderzoeksrechter.²⁷ Er is geen termijn waarbinnen deze eindvordering genomen moet worden, waardoor dossiers voor onbepaalde duur onbehandeld kunnen blijven, met mogelijks negatieve gevolgen voor de strafvordering, zoals de verjaring of het in gedrang komen van de redelijke termijn.²⁸

19. Na de eindvordering krijgen de privépartijen de gelegenheid om kennis te nemen van het strafdossier en kunnen ze bijkomende onderzoekshandelingen vragen aan de onderzoeksrechter (dus niet aan de raadkamer).²⁹ Een verzoek tot bijkomende onderzoekshandelingen heeft de schorsing van de regeling van de rechtspleging tot gevolg. Deze schorsing zal eindigen wanneer de onderzoekshandeling uitgevoerd is of wanneer er een definitieve afwijzing van het verzoek geweest is, eventueel na hoger beroep bij de kamer van inbeschuldigingstelling.³⁰ Het is duidelijk dat deze mogelijkheid vatbaar is voor oneigenlijk gebruik, namelijk om tijd te winnen. Er zijn dan ook een aantal regels die misbruik van de schorsing van de procedure helpen tegengaan. Zo heeft het Hof van Cassatie bepaald dat een verzoekschrift slechts één keer ingediend kan worden in het kader van de regeling van de rechtspleging, tenzij de procureur des Konings zijn vordering aanvult of wijzigt ten gevolge van het bijkomend onderzoek.³¹ Ook zal de verjaring van de strafvordering geschorst worden gedurende de schorsing van de procedure wegens het verzoek tot bijkomend onderzoek uitgaande van de inverdenkinggestelde, maar dit enkel gedurende maximum een jaar.³²

20. Ten slotte zal de raadkamer, een alleenzetelende rechter, het strafdossier beoordelen. De saisine zal bepaald worden door de eindvordering van de procureur des Konings. Deze eindvordering kan ook personen en feiten omvatten die respectievelijk niet in verdenking gesteld waren door en niet aanhangig waren voor de onderzoeksrechter.³³ De behandeling door de raadkamer en de uitspraak zullen niet in het openbaar gebeuren.³⁴ De raadkamer doet uitspraak na het verslag van de onderzoeksrechter en het horen van de inverdenkinggestelde, de burgerlijke partij en de procureur des Konings.³⁵ Deze procedure is dus een tegensprekelijke procedure, waarbij alle in het geding aanwezige partijen kunnen deelnemen aan het debat.³⁶ De toetsing door het onderzoeksgerecht zal hieronder uitgelegd worden aan de hand van de beslissingen die het kan nemen. Maar eerst zal er meer duiding gegeven worden bij het begrip 'voldoende bezwaren'.

²² Art. 190, eerste lid en art. 280, derde lid Sv.; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 233.

²³ Art. 5, § 2 Probatiewet; P. ARNOU, "Het verlenen van de opschorting door het vonnisgerecht in raadkamer", *NC* 2018, (135) 136.

²⁴ Wetsvoorstel (S. VERHERSTRAETEN e.a.) houdende het Wetboek van Strafvordering, *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1239/001, 245-246 en 554.

²⁵ Wetsvoorstel (S. VERHERSTRAETEN e.a.) houdende het Wetboek van Strafvordering, *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1239/001, 268.

²⁶ Cass. 31 mei 2011, AR P.10.1931.N, *Arr.Cass.* 2011, 1447.

²⁷ Art. 127, § 1 Sv.; M.-A. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH, *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 966-967.

²⁸ M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 967; W. DE PAUW, "Terug van weggeweest: de zoektocht naar een daadwerkelijk rechtsmiddel in de zin van artikel 13 EVRM bij de overschrijding van de redelijke termijn tijdens het onderzoek", *RABG* 2015, (976) 979.

²⁹ Art. 127, § 2-3 Sv.; J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 337.

³⁰ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 215.

³¹ Cass. 26 september 2007, AR P.07.0487.F, *Arr.Cass.* 2007, 1774; Cass. 8 maart 2006, AR P.05.1673.F, *Arr.Cass.* 2006, 557; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 981.

³² Art. 24, derde lid VT.Sv.

³³ Cass. 23 oktober 2002, AR P.02.1088.F, *Arr.Cass.* 2002, 2258; Cass. 13 maart 2001, AR P.00.1739.N, *Arr.Cass.* 2000-01, 405; E. FRANCIS, "Art. 127" in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST (eds.), *Duiding Strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2017, (388) 389; R. VERSTRAETEN en F. TRAEEST, "Het recht van verdediging in de onderzoeksfase", *NC* 2008, (85) 102.

³⁴ Cass. 27 november 1985, AR nr. 4484, *Arr.Cass.* 1985-86, 446; Cass. 12 oktober 1976, *Arr.Cass.* 1976-77, 169; R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 346.

³⁵ Art. 127, § 4 Sv.

³⁶ R. VERSTRAETEN en F. TRAEEST, "Het recht van verdediging in de onderzoeksfase", *NC* 2008, (85) 103.

2.2.3. 'Voldoende bezwaren'

21. Een belangrijk element in de beoordeling van de onderzoeksgerechten is de vraag of er voldoende bezwaren aanwezig zijn in het strafdossier. Dit is namelijk de ultieme maatstaf die gehanteerd wordt om te bepalen of de zaak verwezen moet worden naar de vonnisrechter of niet. De wet geeft evenwel geen nadere invulling aan dit begrip. Op het eerste gezicht lijkt uit de letterlijke tekst van de wet te kunnen worden afgeleid dat elk bezwarend element, hoe klein ook, volstaat om te verwijzen naar de vonnisrechter. Dit volgt uit de *a contrario* lezing van artikel 128, eerste lid Sv., dat bepaalt dat de buitenvervolginstelling uitgesproken moet worden indien er 'generlei bezwaar' bestaat tegen de in verdenking gestelde. Deze stelling wordt evenwel afgewezen door de rechtspraak en de rechtsleer.³⁷

22. Het Hof van Cassatie definieert 'voldoende bezwaren' als volgt: "de gegevens die, nadat ze op het einde van het gerechtelijk onderzoek zijn vergaard en getoetst, voldoende ernstig blijken zodat een veroordeling waarschijnlijk lijkt".³⁸ In de originele, Franstalige versies van deze arresten wordt evenwel het woord 'vraisemblable' gebruikt. 'Vraisemblable' laat zich hier eerder vertalen als 'iets dat waar lijkt te zijn of kan zijn; aannemelijk'. Deze maatstaf is dus duidelijk lager dan de waarschijnlijkheid die in de vertalingen van de arresten geschreven staat. De waarschijnlijkheid van een veroordeling is dan ook een te strenge standaard voor de verwijzing en een te grote voorafname op het oordeel van de vonnisrechter.³⁹

23. DECLERCQ legde de focus anders en keek niet naar de vraag of de bezwaren dermate voldoende zijn dat een veroordeling waarschijnlijk/aannemelijk lijkt, maar naar de vraag of de bezwaren dermate onvoldoende zijn dat een veroordeling uitgesloten is.⁴⁰ Dit uitgangspunt wordt door heel wat (vooral Nederlandstalige) rechtspraak toegepast.⁴¹

Maar als de veroordeling niet aannemelijk is, betekent dit ook dat de veroordeling *ipso facto* uitgesloten is en *vice versa*. Beide benaderingen komen uiteindelijk dus op hetzelfde neer. Kortom, de procureur des Konings die wil vervolgen, moet een veroordeling aannemelijk maken door middel van de elementen die verzameld zijn in het strafdossier en moet het onderzoeksgerecht er dus van overtuigen dat een veroordeling door de vonnisrechter niet uitgesloten kan worden.

24. Bovendien voegt het Hof van Cassatie hier ook aan toe dat het onderzoeksgerecht dit in feite beoordeelt.⁴² Het is duidelijk dat het Hof een grote appreciatiemarge geeft aan de onderzoeksgerechten. Het Hof oefent dan ook geen marginale controle uit op de beoordeling van de bezwaren.⁴³ Dit is ook niet mogelijk bij een verwijzingsbeschikking, aangezien het Hof bepaald heeft dat de rechter het bestaan van de bezwaren op onaantastbare wijze beoordeelt, waarbij hij deze beslissing niet moet motiveren (zie *rn.* 34). In tegenstelling tot de beoordeling door de vonnisrechter is twijfel uiteraard geen obstakel voor de verwijzing.⁴⁴

25. De Belgische onderzoeksgerechten krijgen dus veel vrijheid bij het vaststellen van het al dan niet voorhanden zijn van voldoende bezwaren, maar de lat voor een verwijzing wordt wel erg laag gelegd.

2.2.4. Beschikkingen

A. MOGELIJKE BESLISSINGEN

26. Ten eerste kan de raadkamer simpelweg weigeren om de procedure te regelen. Dit zal ze doen wanneer ze van oordeel is dat het onderzoek nog niet volledig is. Ze kan hierbij evenwel niet bevelen wat er nog moet gebeuren om het onderzoek te vervolledigen, maar enkel aanbevelingen doen.⁴⁵

³⁷ KI Antwerpen 5 april 2001, RW 2002-03, 66, noot S. VANDROMME en noot A. VANDEPLAS; Rk. Oost-Vlaanderen (afd. Dendermonde) 20 december 2016, T.Gez. 2020, 316; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1003; R. DECLERCQ, "Onderzoeksgerechten" in *APR*, Deurne, Story-Scientia, 1993, 57-58, nr. 147.

³⁸ Cass 2 oktober 2019, AR P.18.0362.F; Cass. 26 april 2017, AR P.17.0051.F; Cass. 28 januari 2015, AR P.14.1463.F, *Arr.Cass.* 2015, 228; Cass. 12 juni 2007, AR P.05.1685.F, *Arr.Cass.* 2007, 1469; KI Gent 22 november 2018, T.Gez. 2020, 316; KI Luik 1 april 2021, *JLMB* 2021 1736; KI Luik 21 december 2009, *JLMB* 2010, 442; Rk. Neufchâteau 17 januari 2003, *JT* 2003, 87; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1002; R. HAYOT DE TERMICOURT, "De la loi sur la détention préventive", *RDPC* 1924, (285) 293; A. JACOBS, "Les notions d'indices et de charges en procédure pénale" (noot onder Rk. Verviers 11 juli 2000), *JLMB* 2001, (262) 263-264.

³⁹ R. DECLERCQ, "Onderzoeksgerechten" in *APR*, Deurne, Story-Scientia, 1993, 58, nr. 147.

⁴⁰ R. DECLERCQ, "Onderzoeksgerechten" in *APR*, Deurne, Story-Scientia, 1993, 58, nr. 147.

⁴¹ KI Antwerpen 5 april 2001, RW 2002-03, 66, noot S. VANDROMME en noot A. VANDEPLAS; KI Gent 19 september

2019, *TGR* 2020, 15; KI Gent 6 juni 2013, *T.Gez.* 2015-16, 30; KI Gent 20 maart 2012, *TGR* 2012, 204; KI Gent 9 december 2004, *T.Gez.* 2007, 39; Rk. Oost-Vlaanderen (afd. Dendermonde) 20 december 2016, *T.Gez.* 2020, 316.

⁴² Cass 2 oktober 2019, AR P.18.0362.F; Cass. 26 april 2017, AR P.17.0051.F; Cass. 28 januari 2015, AR P.14.1463.F, *Arr.Cass.* 2015, 228; Cass. 12 juni 2007, AR P.05.1685.F, *Arr.Cass.* 2007, 1469; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1002.

⁴³ Cass. 14 februari 2007, AR P.06.1594.F, *Arr.Cass.* 2007, 378; Cass. 4 april 2006, AR P.05.1650.N, *Arr.Cass.* 2006, 786; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1005; R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 326.

⁴⁴ KI Brussel 4 december 2000, *JLMB* 2001, 250; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1003; S. VANDROMME, "De buitenvervolginstelling wegens onvoldoende bezwaren" (noot onder KI Antwerpen 5 april 2001), RW 2002-03, (67) 68.

⁴⁵ B. DE SMET, "De beslissing van de raadkamer in geval van onvolledig gerechtelijk onderzoek" (noot onder Cass. 17 april 2012), RW 2012-13, (376) 378; E. FRANCIS, "Art. 127" in M. DE BUSSCHER e.a. (eds.), *Guiding Strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2017, (388) 394; R. VERSTRAETEN en F. VERBRUGGEN, *Strafrecht*

27. Daarnaast kan ze ontslag van het onderzoek bevelen. Dit is een eerder technische beslissing die het onderzoeksgerecht onder andere zal nemen wanneer het vaststelt dat het onderzoek best samengevoegd wordt met een ander onderzoek in een ander gerechtelijk arrondissement of dat de onderzoeksrechter onbevoegd is.⁴⁶ Deze mogelijkheid staat niet expliciet in de wet vermeld, maar is ontstaan uit de rechtspraak omwille van de praktische noodzaak om over zo'n mogelijkheid te beschikken.⁴⁷

28. De volgende beslissingen zullen zich uitspreken over het lot van de strafvordering. Om te beginnen kan het onderzoeksgerecht de buitenvervolginstelling uitspreken. Hiervoor zijn verschillende gronden denkbaar. Zo kan het zijn dat het feit geen misdrijf uitmaakt, dat de strafvordering vervallen of onontvankelijk geworden is, dat er een schulduitsluitings-, rechtvaardigings- of strafuitsluitende verschoeningsgrond is of dat er onvoldoende bezwaren zijn.⁴⁸ Er komt dan een einde aan de strafvervolginstelling voor de betrokken feiten in hoofde van de betrokken verdachten. Hierbij moet één voorbehoud gemaakt worden, namelijk dat het onderzoek heropend kan worden door de procureur des Konings indien er nieuwe bezwaren (lees: "nieuwe aanwijzingen van schuld die niet aan de raadkamer voorgelegd waren en van die aard zijn dat ze verwijzing van de verdachte naar het vonnisgerecht zouden verantwoorden"⁴⁹) opduiken.⁵⁰ Deze mogelijkheid tot heropening bestaat niet uitsluitend indien de rechtbank de buitenvervolginstelling had uitgesproken omwille van onvoldoende bezwaren, maar ook in geval van buitenvervolginstelling op basis van een van de andere gronden.⁵¹

29. De raadkamer kan ook van oordeel zijn dat er voldoende bezwaren zijn en dat de zaak voor het vonnisgerecht moet verschijnen. In principe zal de raadkamer verwijzen op basis van de kwalificatie van het misdrijf, maar de raadkamer heeft ook de mogelijkheid om zelf te denatureren en zo de feiten

voor een andere rechtbank te brengen.⁵² Maar de rechter naar wie de zaak verwezen wordt, moet zijn bevoegdheid zelf nog controleren. De verwijzingsbeslissing stelt dus niet op bindende wijze de bevoegdheid van de rechter vast.⁵³ De raadkamer zal zelf enkel kunnen verwijzen naar de correctionele rechtbank en de politierechtbank.⁵⁴ Indien zij de feiten kwalificeert als een niet-correctionaliseerbare misdaad, als een misdaad volgens haar niet gecorrectionaliseerd dient te worden of als een politiek of persmisdrijf, zal zij niet zelf kunnen verwijzen naar het hof van assisen.⁵⁵

30. In dit geval zal er zich namelijk een dubbele controle van het strafdossier opdringen. Nadat de raadkamer haar beslissing genomen heeft en van oordeel is dat de zaak voor het hof van assisen moet verschijnen, zal zij de stukken laten overmaken aan de procureur-generaal bij het hof van beroep. De procureur-generaal zal op zijn beurt een eindvordering moeten richten aan de kamer van inbeschuldigingstelling. Deze laatste zal ook de controle doorvoeren die de raadkamer al doorgevoerd heeft en indien ze ook van oordeel is dat er voldoende bezwaren zijn voor een assisenprocedure, zal ze verwijzen naar dit hof.⁵⁶ In tegenstelling tot de verwijzing door de raadkamer, zal het hof van assisen zijn bevoegdheid niet kunnen afwijzen.⁵⁷ De kamer van inbeschuldigingstelling kan evenwel zelf nog de feiten herkwaltificeren of denatureren en naar de correctionele of de politierechtbank verwijzen.⁵⁸

31. Ten slotte moet ook nog vermeld worden dat de onderzoeksgerechten uitspraak kunnen doen als vonnisgerecht. Het onderzoeksgerecht zal in dit geval de zaak niet verwijzen, maar zal zelf een uitspraak doen over de grond van de zaak. Het kan evenwel enkel beslissen tot de internering of de opschorting. Interessant voor deze masterproef is dat de wet een extra voorwaarde stelt wanneer het onderzoeksgerecht de gunst van de opschorting wil verlenen. De wet bepaalt namelijk dat de onderzoeksgerechten de opschorting kunnen gelasten, "wanneer zij van oordeel zijn dat de openbaarheid van de debatten de declassering van de verdachte zou kunnen veroorzaken of zijn reclassering in gevaar zou kunnen brengen".⁵⁹ Deze voorwaarde, hoewel ze zeer soepel ingevuld kan

en strafprocesrecht voor bachelors, Antwerpen, Intersentia, 2019, 249-250.

⁴⁶ E. FRANCIS, "Art. 127" in M. DE BUSSCHER e.a. (eds.), *Duiding Strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2017, (388) 395; R. VERSTRAETEN en F. VERBRUGGEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 255-256.

⁴⁷ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 218.

⁴⁸ Art. 128 Sv.; Cass. 8 oktober 1985, AR nr. 9655, *Arr.Cass.* 1985-86, 147; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 218.

⁴⁹ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 384; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 688; R. VERSTRAETEN en F. VERBRUGGEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 251.

⁵⁰ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 220.

⁵¹ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 384; O. MICHIELS en G. FALQUE, *Principes de procédure pénale*, Brussel, Larcier, 2019, 283; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 689.

⁵² Art. 2 en 4 Wet op de verzachtende omstandigheden.

⁵³ Cass. 11 januari 1960, *Pas.* 1960, 520; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 981; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 220-221.

⁵⁴ Art. 129 en 130 Sv.

⁵⁵ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 779.

⁵⁶ Art. 133, 217 en 229-231 Sv.: R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 440; F. EGGERMONT en S. KERKHOFS, *De proceduregids*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 109.

⁵⁷ M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1602.

⁵⁸ Art. 230 Sv.; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 779.

⁵⁹ Art. 3, tweede lid Probatiewet.

worden⁶⁰, verwoordt een van de doelen van de intermediaire beoordeling, namelijk het voorkomen van onnodige schade in hoofde van de verdachte ten gevolge van een strafvervolgning in het openbaar. Denk aan mogelijke negatieve persaadacht⁶¹ of de verstoring van familiebanden^{62,63}. Bij de opschorting houdt dit in dat deze gunst kan worden verleend in een vroeger stadium van de strafprocedure, achter gesloten deuren, terwijl dit bij de klassieke intermediaire beoordeling van de strafvordering inhoudt dat de strafvordering die vruchteloos zal blijven, gestopt kan worden vooraleer het openbare deel van de procedure begint. Zoals hierboven beschreven (zie *rn.* 15) kan de opschorting ook nog uitgesproken worden achter gesloten deuren tijdens de vonnisfase, onder dezelfde voorwaarden.

B. MOTIVERINGSPLICHT?

32. Om te bepalen of er een motiveringsplicht is in hoofde van het onderzoeksgerecht, moet er een onderscheid gemaakt worden tussen drie verschillende situaties.

33. In geval van een bevoegdheids- of nietigheidsexceptie of wanneer opgeworpen wordt dat het feit niet strafbaar is, geldt hiervoor de motiveringsplicht zoals bij de vonnisgerichten.⁶⁴

34. Indien er evenwel geoordeeld wordt over de bezwaren, moet er een onderscheid gemaakt worden tussen de buitenvervolginstelling (omwille van onvoldoende bezwaren) en de verwijzing (omwille van voldoende bezwaren). In het eerste geval zal er een beslissing genomen worden die de strafvordering beëindigt. Om deze reden heeft het Hof van Cassatie, op basis van het recht op een eerlijk proces *ex* artikel 6 EVRM, bepaald dat de voornaamste redenen voor de buitenvervolginstelling opgegeven moeten worden, zelfs indien de burgerlijke partij geen conclusie neergelegd heeft.⁶⁵ In het tweede

geval komt de strafvordering niet ten einde en volstaat het dat het onderzoeksgerecht vaststelt dat er voldoende bezwaren zijn, zonder verdere motivering.⁶⁶

2.2.5. Rechtsmiddelen

35. Er zijn twee rechtsmiddelen die aangewend kunnen worden tegen een beslissing van een onderzoeksgerecht, namelijk hoger beroep en cassatieberoep. Verzet is in principe niet mogelijk (tenzij het onderzoeksgerecht optreedt als vonnisrechter).⁶⁷

A. HOGER BEROEP

36. De mogelijkheden om hoger beroep in te stellen tegen de beschikkingen van de raadkamer verschillen van partij tot partij. Het openbaar ministerie en de burgerlijke partij zijn in deze gelijkgesteld en kunnen beide hoger beroep instellen tegen alle beschikkingen van de raadkamer, mits zij hierbij belang hebben.⁶⁸

37. De inverdenkinggestelde daarentegen zal enkel in bepaalde gevallen hoger beroep kunnen aantekenen: tegen een afgewezen exceptie van onbevoegdheid van de raadkamer; tegen een beschikking waarin de raadkamer weigert om door de inverdenkinggestelde opgeworpen onregelmatigheden, verzuimen en nietigheden met betrekking tot een onderzoekshandeling of de bewijsverkrijging te vernietigen; tegen onregelmatigheden, verzuimen en nietigheden met betrekking tot de beschikking van de raadkamer zelf; en wanneer er een grond van verval of ontvankelijkheid is.⁶⁹ Vereist hierbij is dat het middel al opgeworpen is voor de raadkamer bij wijze van schriftelijke conclusie. Deze vereiste geldt evenwel niet voor de verzuimen en nietigheden met betrekking tot de beschikking van de raadkamer (aangezien dit onmogelijk is) en ook niet voor gronden van verval of ontvankelijkheid die ontstaan na de debatten voor de raadkamer en voor het einde van de beroepstermijn.⁷⁰

38. Bovenstaande opsomming maakt duidelijk dat er heel wat gevallen zijn waarin het niet mogelijk zal zijn voor de inver-

⁶⁰ M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1017.

⁶¹ Rk. Brugge 20 september 1991, *TWVR* 2002, 138; Rk. Brugge 11 september 1984, *TWVR* 1984, 127; Rk. Namen 30 juni 1993, *RDPC* 1994, 223.

⁶² Rk. Brussel 14 september 1993, *RDPC* 1994, 225.

⁶³ P. ARNOU, "Het verlenen van de opschorting door het vonnisgerecht in raadkamer", *NC* 2018, (135) 136.

⁶⁴ M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1005; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 219; B. MAES en E. WELLEKENS, "De motiveringsplicht van de onderzoeksgerechten in het kader van de regeling van de rechtspleging: Hof van Cassatie wordt strenger" (noot onder Cass. 12 september 2012), *T.Strafr.* 2013, (305) 307.

⁶⁵ Cass. 12 september 2012, AR P.12.0544.F, *Arr.Cass.* 2012, 1912, *JT* 2012, 766, noot A. LEROY en *T.Strafr.* 2013, 304, noot B. MAES en E. WELLEKENS; A. LEROY, "Le règlement de la procédure à l'épreuve de l'obligation de motivation" (noot onder Cass. 12 september 2012), *JT* 2012, (766) 767; B. MAES en E. WELLEKENS, "De motiveringsplicht van de onderzoeksgerechten in het kader van de regeling van de rechtspleging: Hof van Cassatie wordt strenger" (noot onder Cass. 12 september 2012), *T.Strafr.* 2013, (305) 305-306.

⁶⁶ Cass. 1 april 2014, AR P.13.1319.N, *Arr.Cass.* 2014, 865; Cass. 29 oktober 2013, AR P.13.0896.N, *Arr.Cass.* 2013, 2246; Cass. 16 april 2013, AR P.12.0858.N, *Arr.Cass.* 2013, 929.

⁶⁷ Cass. 10 februari 1987, AR nr. 654, *Arr.Cass.* 1986-1987, 769; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1019; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 709.

⁶⁸ Art. 135, § 1 Sv.; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 221-222.

⁶⁹ Art. 135, § 2 Sv.; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 222-224.

⁷⁰ Art. 135, § 2 Sv.; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1022-1025; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 222-224.

denkinggestelde om hoger beroep aan te tekenen tegen de beschikking van de raadkamer. Hij zal onder andere geen hoger beroep kunnen instellen tegen de beslissing dat er voldoende bezwaren zijn of de beslissing over een eventuele denaturatie omwille van verzachtende omstandigheden.⁷¹ Het lijkt contra-intuïtief dat een inverdenkinggestelde zich zou willen verzetten tegen een denaturatie, maar het kan bijvoorbeeld zijn dat hij liever berecht zou worden door een assisenjury dan door een beroepsrechter. De inverdenkinggestelde kan hier namelijk een strategisch belang bij hebben.

B. CASSATIEBEROEP

39. Het is overeenkomstig de algemene regel mogelijk om een cassatieberoep in te stellen tegen de beslissing van een onderzoeksgerecht in laatste aanleg. Indien er hoger beroep voor de kamer van inbeschuldigingstelling mogelijk is, zal dit dus kunnen tegen diens arrest. En indien er geen hoger beroep mogelijk is, zoals in veel gevallen voor de inverdenkinggestelde, kan er ook cassatieberoep ingesteld kunnen worden tegen het vonnis van de raadkamer (tenzij er reeds hoger beroep is ingesteld door het parket).⁷²

40. Belangrijk is wel om op te merken dat het nodig is om het onderscheid te maken tussen onmiddellijk cassatieberoep en uitgesteld cassatieberoep. Bij een uitgesteld cassatieberoep zal de partij namelijk moeten wachten tot na de eindbeslissing in de vonnisfase.⁷³ Bij een onmiddellijk cassatieberoep is dit niet het geval, maar sinds Potpourri II is dit een zeer uitzonderlijke mogelijkheid.⁷⁴

41. Ten eerste kan er natuurlijk onmiddellijk een cassatieberoep ingesteld worden indien de beslissing van het onderzoeksgerecht ook meteen een eindbeslissing vormt over de strafvordering, namelijk tegen het arrest van buitenvervolginstelling (dus enkel door het parket en de burgerlijke partij, aangezien enkel zij in dit geval een voldoende juridisch belang hebben) of wanneer de kamer van inbeschuldigingstelling uitspraak doet als vonnisgerecht (internering of opschorting).⁷⁵ Daarnaast is het enkel nog mogelijk om

een onmiddellijk cassatieberoep in te stellen wanneer de bevoegdheid van het onderzoeksgerecht betwist wordt.⁷⁶ Voor de assisenprocedure bestaat er evenwel nog een bijzondere regeling, namelijk artikel 421 Sv.⁷⁷ Dit artikel bevat een limitatieve lijst van gevallen waarin een cassatieberoep mogelijk is tegen een verwijzing naar het hof van assisen, namelijk wanneer het feit geen misdaad is volgens de wet, wanneer het O.M. niet gehoord is, wanneer het arrest niet gewezen is door het bij de wet bepaald aantal rechters, wanneer de in artikel 223 voorgeschreven regels van de tegenspraak niet werden nageleefd of wanneer de wettelijke voorschriften betreffende het gebruik van talen in gerechtszaken niet werden nageleefd.

2.3. Kritiek

42. De procedure van de regeling van de rechtspleging is onderhevig aan veel kritiek vanuit de rechtsleer en de praktijk en dit al sinds kort na haar ontstaan. Deze kritiek weegt zo zwaar dat zelfs het loutere bestaan van de procedure in vraag gesteld wordt.⁷⁸

43. Ten eerste bestaat er een kans op mogelijk misbruik van de regeling van de rechtspleging door de verdediging. Zij kan deze namelijk gebruiken om tijd te winnen. Deze tijdwinst is recht evenredig met de mogelijke tussenprocedures.⁷⁹ Zo is er de mogelijkheid om bijkomend onderzoek te vragen, om hoger beroep in te stellen en eventueel zelfs om een onmiddellijk cassatieberoep aan te tekenen. Deze procedures kunnen allemaal op zo'n manier aangewend worden dat er aanzienlijk tijdsverlies ontstaat. Denk aan een *last minute*

⁷⁶ Art. 420, tweede lid, 1° Sv.; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1046.

⁷⁷ Art. 421, derde lid Sv.; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1046 en 1048.

⁷⁸ J. DELMULLE, *Plechtige openingszitting van het hof van beroep te Brussel 1 september 2014. Rede uitgesproken door procureur-generaal Johan Delmulle*, 2014, www.om-mp.be/om_mp/files/en-savoir-plus/mercuriales/parquets%20generaux/BR/2014/Mercuriale%202014%20PG%20procureur-generaal%20definitieve%20versie.pdf, 18; K. GEENS, *Het Justitieplan. Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid*, 2015, https://cdn.nimbu.io/s/ljn2gqe/assets/Plan_justitie_18maart_NL.pdf, 59; Y. LIEGEOIS, "De onvermijdelijke evolutie van het strafprocesrecht" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, M. ROZIE, P. TRAEEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij. Liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, (221) 256-257; P. TRAEEST, "Is er nog een toekomst voor de raadkamer? Enkele bedenkingen" in R. ANDERSEN e.a., *Liber amicorum Henri-D. Bosly*, Brussel, die Keure, 2009, (361) 371; P. TRAEEST, G. VERMEULEN, W. DE BONDT, T. GOMBEER, S. RAATS en L. VAN PUYENBROECK, *Scenario's voor een nieuwe Belgische strafprocedure*, Antwerpen, Maklu, 2015, 227; D. VANDERMEERSCH, "De hervorming van de wetboeken in strafzaken: een noodzakelijke sprong van de 19e naar de 21e eeuw", *RW* 2020-21, (402) 420-421.

⁷⁹ J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 338; R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, "Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase van het onderzoek" in *Themis 110 – Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, (143) 159-160.

⁷¹ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 222; J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 339.

⁷² Cass. 13 september 2005, AR P.05.0705.N, *Arr.Cass.* 2005, 1632; J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 422-423; M. TRAEEST, "Krachtlijnen van het cassatieberoep in strafzaken", *NC* 2007, (97) 100.

⁷³ Art. 420, eerste lid Sv.

⁷⁴ M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1046; R. VERSTRAETEN, A. BAILLEUX, J. HUYSMANS en S. DE HERT, "Stevige verbouwingen in het strafprocesrecht: de procedure met voorafgaande erkenning van schuld, de invoering van conclusietermijnen in strafzaken en een vernieuwd stelsel van rechtsmiddelen" in *Themis 97 – Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2016, (123) 186-188.

⁷⁵ Art. 417 Sv.; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1046 en 1048; J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 422 en 659.

verzoek tot bijkomend onderzoek, het lichtzinnig gebruik van een van de tussenprocedures of een creatieve advocaat van de verdediging die erin slaagt zijn in beginsel onontvankelijk hoger beroep te vermommen in een van de vier categorieën voor hoger beroep.⁸⁰ Ook het uitgesteld cassatieberoep is niet onschuldig. Dit heeft namelijk in een aantal situaties het potentieel om de gehele strafrechtspleging die volgde op de vernietigde beslissing van het onderzoeksgerecht, onderuit te halen.⁸¹ Daarbij komt ook dat de debatten voor het onderzoeksgerecht kunnen uitgroeien tot een vroegtijdig debat over de grond van de zaak, een “proces voor het proces”.⁸²

44. In het verlengde hiervan ligt ook de problematiek van de redelijke termijn. De aanwezigheid en de omvang van de procedure van de regeling van de rechtspleging kunnen namelijk ervoor zorgen dat de redelijke termijn in het gedrang komt. Dit zal dan ook een gevolg hebben voor de strafvordering, namelijk de vermindering van de opgelegde straf tot onder het wettelijke minimum, de eenvoudige schuldigverklaring of, indien er een onherstelbare schending is van de rechten van verdediging, de onontvankelijkheid van de strafvordering. De schending van de redelijke termijn kan overigens ook vastgesteld worden door het onderzoeksgerecht, die de buitenvervolginstelling kan uitspreken in geval van de onontvankelijkheid van de strafvordering. Indien de overschrijding van de redelijke termijn niet leidt tot de onontvankelijkheid van de strafvordering, zal zijn vaststelling van de overschrijding bindend zijn voor de vonnisrechter wanneer die uitspraak doet.⁸³ En er bestaat natuurlijk ook nog de mogelijkheid van de overschrijding van de verjaringstermijn.

45. Daarnaast heerst er ook de overtuiging dat de onderzoeksgerechten niet meer toekomen aan het vervullen van hun oorspronkelijke taak, namelijk het onderscheppen van lichtzinnige vervolgingen. Dit is een gevolg van de wel zeer beperkte motiveringsplicht voor de verwijzingsbeschikking en van de grote hoeveelheid zaken die de onderzoeksgerechten moeten

behandelen. De regeling van de rechtspleging wordt dan ook regelmatig vergeleken met “bandwerk”, waarbij het onderzoeksgerecht de zaak zonder grondige beoordeling verwijst naar het vonnisgerecht.⁸⁴ Ook zou het onderzoeksgerecht geen goede bescherming meer zijn voor verdachten tegen stigmatisering, omdat de pers bij ophefmakende zaken vaak al lang voor er enige openbare terechtzitting plaatsgevonden heeft, elementen uit het strafdossier publiek gemaakt heeft.⁸⁵ In geval van een buitenvervolginstelling zou het proces dan ook in de media gevoerd worden, zonder de nuances die een openbare terechtzitting kan bieden.⁸⁶

46. Ten slotte is er ook een meer algemene en terecht kritiek op het onderscheid tussen de opsporingsonderzoeken en de gerechtelijke onderzoeken.⁸⁷ Dit onderscheid laat zich voelen gedurende het hele vooronderzoek en komt onder andere sterk tot uiting tijdens de afsluiting van het onderzoek. Het onderscheid tussen de onbestaande rechterlijke intermediaire beoordeling tijdens het opsporingsonderzoek en de onvermijdbare intermediaire beoordeling door de onderzoeksgerechten veroorzaakt een heel groot verschil. Vooral het feit dat dit onderscheid steeds minder te verdedigen valt, voedt deze kritiek. Het verschil is namelijk niet afhankelijk van de zwaarte van het eventuele misdrijf, maar van andere factoren zoals de gewenste handelingen of een eventuele burgerlijke partijstelling.⁸⁸ Dit betekent ook dat de instantie die bepaalt of de verdachte een rechterlijke intermediaire beoordeling krijgt, zijn tegenpartij is, namelijk de procureur des Konings, of de burgerlijke partij.⁸⁹ De onvermijdbare interme-

⁸⁰ J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 360-361, 376, 430 en 434-435.

⁸¹ J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 427-429; F. VAN VOLSEM, “Beoordeling van het cassatieberoep in strafzaken” in W. VAN EECKHOUTTE en J. GHYSELS (eds.), *Cassatie in strafzaken*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (141) 185-186; R. VERSTRAETEN en H. DEMEDTS, “De cassatieprocedure in strafzaken na de wet van 14 februari 2014: brengt vernieuwing ook verbetering?”, *NC* 2015, (347) 368.

⁸² B. AERTS, “Experts counteren felle kritiek op hervormingsplannen. ‘Strafprocedure zal eenvoudiger en sneller verlopen’ [Interview met Philip Traest en Raf Verstraeten]”, *Juristenkrant* 2018, afl. 368, (8) 9; K. GEENS, *Het Justitieplan. Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid*, 2015, https://cdn.nimbu.io/s/1jn2gqe/assets/Plan_justitie_18maart_NL.pdf, 59; M. MINNAERT, “Hervormingen in het strafproces anno 2016: inleidende bloemlezing van beleidsteksten”, *NC* 2016, afl. 1, (1) 11; D. VANDERMEERSCH, “De hervorming van de wetboeken in strafzaken: een noodzakelijke sprong van de 19e naar de 21e eeuw”, *RW* 2020-21, (402) 420.

⁸³ F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 59-61.

⁸⁴ J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 338; P. TRAEST e.a., *Scenario's voor een nieuwe Belgische strafprocedure*, Antwerpen, Maklu, 2015, 228; F. VAN LEEUW, “Opinie - Zonder assisen wordt Justitie menselijker en moderner”, *De Standaard* 2020, www.standaard.be/cnt/dmf20201206_96394598; R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, “Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase van het onderzoek” in *Themis 110 - Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, (143) 159.

⁸⁵ J. VAN DELM, “Ons strafprocesrecht moet helemaal anders. Tabula rasa!”, *Juristenkrant* 2010, afl. 219, (8) 9.

⁸⁶ W. DE SMEDT, “Als je een publiek proces vermijdt, wordt het in de media gevoerd”, *Juristenkrant* 2020, afl. 414, 10.

⁸⁷ T. DECAIGNY, *Tegenspraak in het vooronderzoek*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 601; A. DE NAUW, “Kontrolé over de vervolging en seponering” in W. CALEWAERT, J. CONSTANT, J. DAUTRICOURT, R. DECLERCQ, A. DE NAUW, J. D’HAENENS, J. DU JARDIN, F. DUMON, J. DUPREEL, C. ELIAERT, A. HUSS, J. LELIARD, G. LEVASSEUR, A. MARCHAL, J.-P. MASSON, A. MULDER, C. FASSEUR, P. NUVOLONE, J.-H. PIRENNE, P. QUARRE, A. RACINE, J. REMMELINK, M. ROZIE, R. SCREVEN, R. THIRY, J.-M. VAN BEMMELLEN, C. VAN DEN WIJNGAERT, J. VANDERVEEREN, J. VERHAEGEN en P. VERMEYLEN, *Liber amicorum Hermann Bekaert*, Gent, Snoeck-Ducaju & Zoon, 1977, (75) 94-95; J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 338-339.

⁸⁸ J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 339; R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, “Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase van het onderzoek” in *Themis 110 - Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, (143) 160.

⁸⁹ B. DE SMET, “De justitie in de steigers. Beschouwingen over het ontwerp Franchimont als steunpijler van een moderne gerechte-

diaire beoordeling heeft ook belangrijke gevolgen doordat de beslissing over het uitoefenen van de strafvordering uit handen van het parket genomen wordt. Vanuit het perspectief van een snelle en efficiënte strafrechtsbedeling vormt dit toch een belangrijke belemmering. Ook zou het gelijkschakelen van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek door de waarborgen van deze laatste uit te breiden tot alle onderzoeken, een enorme verhoging van de werklust meebrengen, waardoor deze optie onwenselijk of zelfs gewoonweg onmogelijk is.⁹⁰

47. De bovenstaande kritiek toont toch wel duidelijk aan dat de procedure van de regeling van de rechtspleging in haar huidige vorm ernstige problemen heeft, die in een eventuele toekomstige hervorming van het Wetboek van Strafvordering geremedieerd moeten worden. Aan de ene kant zorgt de regeling van de rechtspleging ervoor dat de gerechtelijke onderzoeken langer aanslepen en is het een belasting voor het gerechtelijk apparaat. Aan de andere kant lijkt de procedure haar taak niet meer goed te kunnen vervullen, waardoor de doelen van de procedure niet meer voldoende gewaarborgd zijn. Hier lijkt dus een onevenwicht te bestaan tussen de baten en de kosten van de intermediaire beoordeling in België. Hier moet ook nog aan toegevoegd worden dat bij de overgrote meerderheid van de vooronderzoeken de verdachte gewoonweg niet kan genieten van de waarborgen van een rechterlijke intermediaire beoordeling, zonder dat hiervoor een objectieve verantwoording bestaat. Deze ongelijkheid zou moeten worden weggewerkt of minstens gemaakt worden op basis van objectieve criteria.

48. Het is wel belangrijk om op te merken dat de mening dat de regeling van de rechtspleging zonder meer afgeschaft moet worden, zoals die door een aantal juristen wordt geuit, niet algemeen gedragen is. Er zijn zeker juristen die wel nog een meerwaarde zien in het bestaan van deze procedure.⁹¹

lijke constructie”, *Panopticon* 1997, (209) 216; R. VERSTRAETEN, “Het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek: werelden van verschil of tijd voor een eengemaakt vooronderzoek? Het arrest van het Grondwettelijk Hof van 25 juni 2020”, *NC* 2020, (399) 408.

⁹⁰ B. DE SMET, “Beoordeling van bezwaren en volledigheid van het onderzoek op het einde van het gerechtelijk onderzoek” (noot onder Cass. 25 oktober 2016), *RW* 2017-18, (102) 104.

⁹¹ P. TRAEST e.a., *Scenario’s voor een nieuwe Belgische strafprocedure*, Antwerpen, Maklu, 2015, 227; K. VAN CAUWENBERGHE, “Strafprocedure versnellen? Graag!”, *Juristenkrant* 2010, afl. 220, 13; D. VAN GERVEN, “Afschaffing onderzoeksrechter en raadkamer? Dan ook herziening rol OM en betere privacybescherming verdachten”, *Juristenkrant* 2010, afl. 220, 12.

3. *Hervormingsvoorstel van 2020*

3.1. Algemeen

49. Op 11 mei 2020 werd in de Kamer van Volksvertegenwoordigers een wetsvoorstel ingediend dat tot doel heeft om het Belgische strafprocesrecht na meer dan twee eeuwen volledig en grondig te hervormen. Dit wetsvoorstel is tot stand gekomen in de schoot van de Commissie tot hervorming van het strafprocesrecht, opgericht door de vorige minister van Justitie, Koen Geens, in 2015.⁹²

50. Een van de belangrijkste krachtlijnen van het nieuwe wetsvoorstel is het eengemaakte vooronderzoek.⁹³ Dat moet een einde maken aan de verschillen die bestaan tussen het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek. Deze zijn namelijk niet (meer) objectief verantwoordbaar. In het kader hiervan wordt de onderzoeksrechter vervangen door een rechter van het onderzoek. Deze zal, samen met de kamer van het onderzoek (opvolger van de kamer van inbeschuldigingstelling), toezicht houden op het onderzoek, terwijl de leiding in handen van de procureur des Konings ligt.⁹⁴

51. Van belang voor deze masterproef is dat de regeling van de rechtspleging in zijn huidige vorm afgeschaft wordt.⁹⁵ Wat overblijft, is een procedure die vooral nog aandacht besteedt aan de mogelijkheid om aanvullend onderzoek te vragen, zoals thans ook mogelijk is bij de regeling van de rechtspleging. Deze procedure van de afsluiting van het onderzoek staat beschreven in Titel VI, artikelen 228 tot en met 231 van het wetsvoorstel, en zal hieronder kort beschreven worden.

52. De klassieke beoordeling door het onderzoeksgerecht en de bijbehorende zuivering van de nietigheden, zoals hierboven beschreven, zullen dus volgens dit wetsvoorstel verdwijnen uit het Belgische strafprocesrecht.⁹⁶

3.2. Vervolgingsbeslissing door de procureur des Konings

53. In het wetsvoorstel zal de procureur des Konings bepalen of hij het onderzoek volledig acht en welk gevolg hij hieraan wil geven. Dit is nu al het geval na een opsporingsonderzoek. De procureur zal dus zelf de beoordeling maken die in het gerechtelijk onderzoek gemaakt werd door de onderzoeks-

⁹² Art. 2 MB 30 oktober 2015 houdende oprichting van de Commissies tot hervorming van het strafrecht en van het strafprocesrecht

⁹³ Wetsvoorstel (S. VERHERSTRAETEN e.a.) houdende het Wetboek van Strafvordering, *Parl. St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1239/001, 6.

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ Wetsvoorstel (S. VERHERSTRAETEN e.a.) houdende het Wetboek van Strafvordering, *Parl. St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1239/001, 38; M.-A. BEERNAERT, “Le nouveau Code de procédure pénale en projet: quelques lignes de force” in V. FRANSEN en A. MASSET (eds.), *Actualités de droit pénal et de procédure pénale*, Limal, Anthemis, 2019, (133) 146.

⁹⁶ Wetsvoorstel (S. VERHERSTRAETEN e.a.) houdende het Wetboek van Strafvordering, *Parl. St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1239/001, 70.

rechter en de onderzoeksgerechten. Hij zal hierna overgaan tot een seponering of een dagvaarding of oproeping bij proces-verbaal (art. 228) (of een buitengerechtelijke afhandeling).⁹⁷ Indien de beklaagde het niet eens is met de beslissing van het parket, heeft hij niet meer de mogelijkheid om deze aan te vechten, maar zal hij zijn verdediging moeten voeren voor het vonnisgerecht. De Commissie vond het verkieslijk om de vervolgingsbeslissing volledig bij de procureur des Konings te leggen, aangezien deze, in tegenstelling tot de onderzoeksgerechten, een opportuniteitsbeoordeling kan maken.⁹⁸

54. Zoals gezegd krijgen de verdachte(n) en de benadeelde partij(en), na de kennisgeving door de procureur van zijn ontwerp tot dagvaarding of seponeringsbeslissing, de mogelijkheid om aanvullende onderzoekshandelingen te vragen aan de procureur des Konings. Dit zal evenwel enkel mogelijk zijn indien het misdrijf een vrijheidsstraf zou kunnen opleveren (art. 229).⁹⁹ Er bestaat een bijzondere regel indien er nog geen zes maanden verlopen zijn tussen het eerste proces-verbaal en de aanhangigmaking (art. 230).¹⁰⁰ Tegen een negatieve beslissing van de procureur des Konings omtrent het verzoek tot aanvullend onderzoek kan er hoger beroep ingesteld worden bij de rechter van het onderzoek (art. 229, § 2, laatste lid).¹⁰¹

3.3. Beklag wegens niet-vervolgving

55. Het wetsvoorstel introduceert evenwel een nieuwheid, het beklag wegens niet-vervolgving, een compensatie voor de afschaffing van de burgerlijke partijstelling bij wijze van actie.¹⁰² Wanneer de procureur des Konings beslist om een zaak met betrekking tot een misdrijf strafbaar met een vrijheidsstraf te seponeren, heeft de benadeelde partij de mogelijkheid om tegen deze beslissing beroep in te stellen bij de kamer van het onderzoek (art. 231, § 1).¹⁰³ Dit beklagrecht wordt ook ingegeven door verplichtingen vanuit het Europese recht, namelijk door de Slachtofferrichtlijn. Deze richtlijn bepaalt namelijk dat een benadeelde een beslissing tot niet-vervolgving moet kunnen laten toetsen.¹⁰⁴

56. Deze procedure kan grote gevolgen hebben voor de vervolgingsbevoegdheid van het openbaar ministerie. Indien de kamer van het onderzoek beslist dat het beklag van de benadeelde partij ongegrond is, ofwel omwille van een technisch obstakel ofwel omwille van de vaststelling dat de seponering in overeenstemming was met de beginselen van de proportionaliteit en de subsidiariteit ofwel omwille van de onhaalbaarheid van een vervolging, zal ze de buitenvervolginstelling uitspreken. Aangezien dit een rechterlijke beslissing is, kan de procureur hier niet zomaar van afwijken en kan hij in de toekomst enkel de zaak aanhangig maken bij het vonnisgerecht indien hij nieuwe bezwaren opwerpt (art. 231, § 4). Hij zal zelfs eerst de zaak moeten voorleggen aan de kamer van het onderzoek, die dan zal bepalen of die nieuwe bezwaren ook werkelijk aanwezig zijn (art. 231, § 5, eerste lid).¹⁰⁵ Waar een seponeringsbeslissing de procureur des Konings dus nog de mogelijkheid biedt om zijn vervolging op een later tijdstip voort te zetten, zullen door de buitenvervolginstelling nieuwe bezwaren vereist zijn.¹⁰⁶

57. Ook indien de kamer van het onderzoek van oordeel is dat het verzoekschrift van de benadeelde partij ontvankelijk en gegrond is en dat de zaak dus voor de vonnisrechter moet verschijnen, zal ze de vervolgingsbeslissing van het parket overnemen. Ze zal dan namelijk een bevel tot dagvaarding uitvaardigen, waarin ze bepaalt binnen welke termijn deze dagvaarding moet gebeuren en voor welke feiten dit moet zijn. Ze kan zelfs bevelen om aanvullende onderzoekshandelingen te stellen. (art. 231, § 4, tweede lid).¹⁰⁷

58. De beklagprocedure is dus een procedure waarbij de benadeelde partij kan beslissen om de vervolgingsbeslissing over te dragen aan de rechterlijke macht, die een uitspraak zal doen die de procureur des Konings zal binden. De rechterlijke macht zal zich evenwel niet uitspreken over de opportuniteit van de vervolging.

3.4. Ratio

59. De Commissie tot hervorming van het strafprocesrecht volgde de kritiek die geleverd werd vanuit de rechtsleer en de praktijk en heeft dan ook de procedure van de regeling van de rechtspleging (of een nieuwe gelijkaardige regeling) weggelaten uit het wetsvoorstel.¹⁰⁸ Ze besloot evenwel de volgens haar

offers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ, *Pb.L.* 14 november 2012, afl. 315, 57; R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, "Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase van het onderzoek" in *Themis 110 – Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, (143) 170.

¹⁰⁵ Wetsvoorstel (S. VERHERSTRAETEN e.a.) houdende het Wetboek van Strafvordering, *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1239/001, 504-505.

¹⁰⁶ *Ibid.*, 206-207.

¹⁰⁷ *Ibid.*, 206-207.

¹⁰⁸ R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, "Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase

⁹⁷ Wetsvoorstel (S. VERHERSTRAETEN e.a.) houdende het Wetboek van Strafvordering, *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1239/001, 501; R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, "Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase van het onderzoek" in *Themis 110 – Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, (143) 160.

⁹⁸ R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, "Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase van het onderzoek" in *Themis 110 – Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, (143) 160.

⁹⁹ Wetsvoorstel (S. VERHERSTRAETEN e.a.) houdende het Wetboek van Strafvordering, *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1239/001, 501-502.

¹⁰⁰ *Ibid.*, 503.

¹⁰¹ *Ibid.*, 502.

¹⁰² *Ibid.*, 38.

¹⁰³ *Ibid.*, 503.

¹⁰⁴ Art. 11 Richtlijn Europees Parlement en Raad nr. 2012/29/EU, 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slacht-

nuttige waarborgen voor de partijen over te nemen en uit te breiden naar alle vooronderzoeken inzake misdrijven waarvoor een vrijheidsstraf mogelijk is. Hiermee wordt een logische en objectieve maatstaf ingevoerd in plaats van het eerder arbitraire onderscheid tussen de opsporings- en gerechtelijke onderzoeken. Dit is in ieder geval een positieve evolutie.

60. De waarborgen die de Commissie belangrijk vindt, staan hierboven al uitgelegd. De partijen krijgen de mogelijkheid om aanvullend onderzoek te vragen voor de start van de vonnisfase en de benadeelde partij heeft de mogelijkheid om een seponering aan te vechten bij de kamer van inbeschuldigingstelling.

61. Het spiegelbeeld van de laatste mogelijkheid, namelijk het aanvechten van de vervolgingsbeslissing door de beklaagde, vond de Commissie niet noodzakelijk. Ze oordeelde dat de vonnisrechter volstaat om de toegang tot de rechter te waarborgen.¹⁰⁹ Er is bovendien ook geen Europese wetgeving die dit verplicht, zoals bij de Slachtofferrichtlijn. Het beklagrecht geeft de benadeelde evenwel een belangrijk middel om zijn burgerlijke vordering alsnog voor de strafrechter te brengen, met alle voordelen die hieraan verbonden zijn. De rechterlijke macht kan een negatieve vervolgingsbeslissing van de procureur des Konings alsnog wijzigen. De vraag stelt zich dus waarom dit niet mogelijk zou moeten zijn voor de verdachte bij een positieve vervolgingsbeslissing van het parket.

II. Rechtsvergelijkende studie

1. Overzicht van de verschillende systemen

62. De algemene structuur van het strafproces is gemeenschappelijk aan de meeste westerse landen. Er wordt eerst een vooronderzoek gevoerd, waarna een beslissingsmoment volgt over het vervolg van de strafvordering, de intermediaire beoordeling. Hier zal beslist worden of de zaak voor de vonnisrechter moet verschijnen, er een alternatieve afhandeling moet komen of de zaak afgesloten moet worden zonder verdere vervolging. Maar hoe die beslissing genomen wordt en door wie, verschilt van land tot land. Toch valt hier een onderverdeling te maken in vier ruim omschreven categorieën. Belangrijk om op te merken is dat niet elk land uitsluitend kan worden toegewezen tot een bepaalde categorie, maar dat er verschillende procedures kunnen bestaan. Het onderscheid tussen deze procedures wordt dan vaak gemaakt op basis van de zwaarte van het misdrijf en de bijbehorende straf. Maar ook een andere maatstaf is mogelijk. In België wordt het

onderscheid op een eerder arbitraire manier gemaakt, zoals hierboven reeds beschreven is.

1.1. Intermediaire beoordeling door het vonnisgerecht

63. De eerste categorie zijn die landen waar het vonnisgerecht zelf een intermediaire beoordeling uitvoert of kan uitvoeren. Tot deze categorie behoren onder meer Nederland, Duitsland¹¹⁰, Spanje (misdrijven vanaf negen jaar gevangenisstraf)¹¹¹ en Tsjechië¹¹². Nadat de strafvordering aanhangig gemaakt is bij het vonnisgerecht, kan of moet de vonnisrechter, ambtshalve of op verzoek van een van de partijen, overgaan tot een intermediaire beoordeling van de strafvordering. Hij zal dit dan doen voorafgaand aan de echte behandeling ten gronde van de strafvordering.

64. In Duitsland bijvoorbeeld is het vonnisgerecht verplicht om ambtshalve over te gaan tot een voorbereidende procedure (*vorbereitenden Verfahrens*). Meestal oordeelt het louter op basis van de stukken uit het strafdossier. Indien het van oordeel is dat er voldoende aanwijzingen zijn dat de verdachte het misdrijf gepleegd heeft, zal er een hoofdprocedure (*Hauptverfahrens*) geopend worden, waar de zaak ten gronde behandeld zal worden.¹¹³

65. Deze masterproef zal het Nederlandse systeem van naderbij bestuderen en in het bijzonder de bezwaarschriftprocedure. Deze procedure laat de beklaagde toe om bezwaar aan te tekenen tegen een dagvaarding door de officier van justitie. Het bezwaarschrift is de tegenhanger van het beklagrecht voor de benadeelde partij. Hoewel dit beklagrecht is overgenomen door de Commissie tot hervorming van het strafprocesrecht, wordt het bezwaarschrift voor de beklaagde in het huidige wetsvoorstel niet overgedragen naar het Belgisch recht.¹¹⁴ De vraag kan dan ook gesteld worden of het niet wenselijker en ook logischer is om de bezwaarschriftprocedure ook over te nemen in het nieuwe strafprocesrecht.

van het onderzoek" in *Themis 110 – Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, (143) 159-160.

¹⁰⁹ R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, "Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase van het onderzoek" in *Themis 110 – Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, (143) 162.

¹¹⁰ T. WEIGEND, "Germany" in K. LIGETI (ed.), *Toward a Prosecutor for the European Union, Volume 1: A comparative Analysis*, Londen, Hart Publishing, 2013, (264) 295.

¹¹¹ L. BACHMAIER en A. DEL MORAL GARCIA, "Spain" in F. VERBRUGGEN en V. FRANSSEN (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2020, (1) 227 en 229.

¹¹² T. GRIVNA, "The Czech Republic" in F. VERBRUGGEN en V. FRANSSEN (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2020, (1) 144-146.

¹¹³ § 203 StPO (DE); S.M. BOYNE, "Procedural economy in pre-trial procedure: developments in Germany and the United States" in J.E. ROSS en S.C. THAMAN (eds.), *Comparative Criminal Procedure*, Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2016, (219) 243; T. WEIGEND, "Germany" in K. LIGETI (ed.), *Toward a Prosecutor for the European Union, Volume 1: A comparative Analysis*, Londen, Hart Publishing, 2013, (264) 295.

¹¹⁴ R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, "Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase van het onderzoek" in *Themis 110 – Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, (143) 170.

1.2. Intermediaire beoordeling door een onderzoeksrechter of rechter van het onderzoek

66. Ten tweede is het ook mogelijk dat er een intermediaire beoordeling van de zaak gebeurt door de onderzoeksrechter of rechter van het onderzoek. Dit is een rechter die het onderzoek leidde of die toezicht hield over het onderzoek. De rechter was dus betrokken gedurende het onderzoek. Tot deze categorie behoren Frankrijk en Spanje (misdrijven tot negen jaar gevangenisstraf)¹¹⁵. In deze landen zal een onderzoeksrechter, die het onderzoek geleid heeft, beslissen of de zaak voor het vonnisgerecht moet verschijnen. In deze hoedanigheid zal hij een eerder dubbelzinnige rol hebben. Aan de ene kant voert hij het onderzoek (zoals de openbaar aanklager) en aan de andere kant neemt hij rechterlijke beslissingen. In deze masterproef zal de rol van de Franse onderzoeksrechter, de *juge d'instruction*, bij het afsluiten van het vooronderzoek onderzocht worden.

67. In de Belgische context is het interessant om deze categorie te onderzoeken gezien de vervanging van de onderzoeksrechter door een rechter van het onderzoek die voorgesteld wordt in het hervormingsvoorstel. Dit is een evolutie van een leidende rol naar een toezichthoudende rol, waarbij de hierboven beschreven dubbelzinnige rol zou verdwijnen. De rechter van het onderzoek zal onder andere het verval van de strafvordering uitspreken omwille van de overschrijding van de redelijke termijn of de verjaring van de strafvordering wanneer het onderzoek al drie jaar duurt en de verdachte dit verzoekt.¹¹⁶ Op het eerste gezicht lijkt het hervormingsvoorstel de rechter van het onderzoek nog geschikter te maken om ook een intermediaire beoordeling van de strafzaak te doen bij de afsluiting van het onderzoek.

1.3. Intermediaire beoordeling door een bijzondere rechter of rechtbank

68. Ten derde zijn er ook landen waar een bijzondere rechter of rechtbank bestaat die (onder andere) als taak heeft om een intermediaire beoordeling uit te voeren. Dit is dus niet de rechter of rechtbank die ten gronde zal beslissen of die van dichtbij betrokken was bij het vooronderzoek. Dit is de categorie waartoe België behoort, indien het gaat over het gerechtelijk onderzoek. Op het einde van dit vooronderzoek zullen namelijk de onderzoeksgerechten, in principe de raadkamer in eerste aanleg en de kamer van inbeschuldigingstelling in hoger beroep, bepalen of de zaak voor het vonnisgerecht moet verschijnen. Tot deze categorie behoren ook de Verenigde Staten en Italië¹¹⁷.

¹¹⁵ L. BACHMAIER en A. DEL MORAL GARCIA, "Spain" in F. VERBRUGGEN en V. FRANSSEN (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2020, (1) 227 en 229.

¹¹⁶ Wetsvoorstel (S. VERHERSTRAETEN e.a.) houdende het Wetboek van Strafvordering, *Parl. St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1239/001, 37.

¹¹⁷ A. DI AMATO en F. FUCITO, "Italy" in F. VERBRUGGEN en V. FRANSSEN (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2019, (1) 177-179; F. RUGGERI en

69. In Italië zal een rechter, de *giudice dell'udienza preliminare*, bij het afsluiten van het vooronderzoek op verzoek van de openbaar aanklager overgaan tot een intermediaire beoordeling, de *udienza preliminare*. Deze intermediaire beoordeling zal niet plaatsvinden bij onder meer misdrijven met een maximumstraf tot vier jaar detentie of wanneer de verdachte hiervan afstand doet.¹¹⁸ De rechter zal dan onder meer de strafvervolgning stopzetten indien hij van oordeel is dat de bewijselementen onvoldoende, tegenstrijdig of op een andere manier ongeschikt zijn om de beschuldigingen te ondersteunen voor het vonnisgerecht.¹¹⁹

70. Deze masterproef zal evenwel de intermediaire beoordeling in de Verenigde Staten onderzoeken. In de VS bestaat immers de *grand jury*, die hierboven al kort aangehaald is als voorbeeld voor de Franse revolutionairen. Dit is een jury van lekenrechters die zal bepalen of een zaak voor de vonnisrechters moet verschijnen of niet. Aangezien de *jury d'accusation* in België al snel afgeschaft is en in het licht van de huidige discussie over de assisenprocedure, lijkt het eerder ondenkbaar dat dit type intermediaire beoordeling in België ingevoerd zou worden. Maar in de Verenigde Staten is de *grand jury* (op het federale niveau) een grondwettelijk recht.

1.4. Afwezigheid van een rechterlijke intermediaire beoordeling

71. De laatste categorie zijn die landen waar de openbaar aanklager zonder rechterlijke intermediaire beoordeling de strafvordering aanhangig kan maken bij het vonnisgerecht voor een beoordeling ten gronde. België behoort tegenwoordig in de overgrote meerderheid van de vooronderzoeken tot deze categorie gezien de dominantie van het opsporingsonderzoek, waar de procureur des Konings de vervolgingsbeslissing neemt zonder verdere rechterlijke intermediaire beoordeling.

72. Daarnaast behoren ook een aantal Scandinavische landen, namelijk Denemarken¹²⁰, Zweden¹²¹ en Finland¹²², tot deze categorie. Ook behoren een aantal van de bovenstaande

S. MARCOLINI, "Italy" in K. LIGETI (ed.), *Toward a Prosecutor for the European Union, Volume 1: A comparative Analysis*, Londen, Hart Publishing, 2013, (368) 394.

¹¹⁸ A. DI AMATO en F. FUCITO, "Italy" in F. VERBRUGGEN en V. FRANSSEN (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2019, (1) 177-179; F. RUGGERI en S. MARCOLINI, "Italy" in K. LIGETI (ed.), *Toward a Prosecutor for the European Union, Volume 1: A comparative Analysis*, Londen, Hart Publishing, 2013, (368) 394.

¹¹⁹ Art. 425, vierde lid Codice di procedura penale (IT).

¹²⁰ L.B. LANGSTED, P. GARDE, V. GREVE en T. ELHOLM, "Denmark" in F. VERBRUGGEN en V. FRANSSEN (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2019, (1) 182 en 200-202.

¹²¹ C. WONG, "Sweden" in K. LIGETI (ed.), *Toward a Prosecutor for the European Union, Volume 1: A comparative Analysis*, Londen, Hart Publishing, 2013, (742) 746 en 770-771.

¹²² T. UTRIAINEN, "Finland" in F. VERBRUGGEN en V. FRANSSEN (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2019, (1) 161 en 163-164.

landen tot deze categorie wanneer er een andere procedure van toepassing is dan degene die in de vorige paragrafen beschreven was, zoals Italië en Frankrijk.¹²³ Meestal wordt het onderscheid tussen de verschillende procedures gemaakt op basis van de zwaarte van de mogelijke straf, maar in België is dit niet het geval.

2. Nederland

2.1. Vervolgingsbeslissing door officier van justitie

73. De beslissing over het al dan niet vervolgen van een bepaalde persoon wordt genomen door de officier van justitie. Deze zal hierbij de haalbaarheid¹²⁴ en de opportuniteit¹²⁵ van de verdere vervolging moeten beoordelen. Hij zal dus moeten anticiperen op het mogelijke oordeel van de rechter en oordelen of de vervolging ook gewenst is. Indien aan een van deze voorwaarden niet voldaan is, zal hij seponeren.¹²⁶ Indien de officier van justitie beslist om de feiten aanhangig te maken bij de rechtbank, zal hij de verdachte dagvaarden.¹²⁷

2.2. Bezwaarschrift tegen dagvaarding

2.2.1. Ratio

74. Het Nederlandse recht voorziet geen automatische voorafgaande controle van een vervolgingsbeslissing van de officier van justitie. Wel heeft de verdachte sinds het Wetboek van Strafvordering van 1926 het recht om een bezwaarschrift in te dienen tegen de dagvaarding die tegen hem is betekend.¹²⁸ Deze mogelijkheid is ingevoerd ter compensatie van de gelijktijdige afschaffing van de rechtsingang-procedure. Deze procedure was eerst verplicht voor alle misdaden en daarna optioneel, tenzij de verdachte zich verzette tegen een rechtstreekse dagvaarding. In dat geval moest de rechtsingang-procedure alsnog plaatsvinden. Bij deze procedure was er een rechterlijke intermediaire beoordeling van het strafdossier nodig voor het openen van een instructie door de

rechter-commissaris en nogmaals voor het bevelen van een openbare terechtzitting.¹²⁹

75. De bezwaarschriftprocedure is bedoeld om te voorkomen dat de verdachte omwille van een lichtvaardige vervolging onnodig openbaar terecht moet staan.¹³⁰ Daarom vindt de behandeling van het bezwaarschrift plaats achter gesloten deuren (*behandeling in raadkamer*).¹³¹

76. Er wordt evenwel opgeworpen dat het openbaar ministerie er alle belang bij heeft om enkel strafvervolgingen in te stellen die kunnen leiden tot een veroordeling en dus niet lichtvaardig zijn.¹³² Een lichtvaardige vervolging leidt immers enkel tot onnodige werklust en kan ook negatieve publiciteit opleveren voor het openbaar ministerie. Tegen dit argument kan dan weer ingebracht worden dat er soms wel een zekere druk op het openbaar ministerie kan bestaan, vanuit onder andere de publieke opinie of de politiek, waardoor een zwak dossier toch aanhangig gemaakt kan worden.¹³³

77. In de praktijk blijkt ook dat er bijzonder weinig bezwaarschriften ingediend worden en dat het aantal buitenvervolginstellingen minimaal is.¹³⁴ Dit gegeven kan gezien worden zowel in het voordeel van de bezwaarschriftprocedure, namelijk dat ze niet al te belastend is voor justitie en dat het

¹²³ F. DESPORTES en L. LAZERGES-COUSQUER, *Traité de procédure pénale*, Parijs, Economica, 2016, 1076; F. RUGGIERI en S. MARCOLINI, "Italy" in K. LIGETI (ed.), *Toward a Prosecutor for the European Union, Volume 1: A comparative Analysis*, Londen, Hart Publishing, 2013, (368) 394.

¹²⁴ G.J.M. CORSTENS, M.J. BORGERS en T. KOOIJMANS, *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 625.

¹²⁵ Art. 167, eerste lid en 242, tweede lid Wetboek van Strafvordering (NL); G.J.M. CORSTENS e.a., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 625.

¹²⁶ G.J.M. CORSTENS en M.J. BORGERS, *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2014, 597.

¹²⁷ Art. 258, eerste lid Wetboek van Strafvordering (NL).

¹²⁸ Art. 262, eerste lid Wetboek van Strafvordering (NL); J.L. VAN DER NEUT en J. SIMMELINK, "Requiem voor het bezwaarschrift tegen de dagvaarding?" in A.C. 'T HART, W. NIEBOER, G.A.M. STRIJARDS en M.J.H.J. DE VRIES-LEEMANS (eds.), *Strafrecht in balans. Opstellen over strafrecht aangeboden aan A.C. Geurts*, Arnhem, Gouda Quint, 1983, (135) 143.

¹²⁹ J.L. VAN DER NEUT en J. SIMMELINK, "Requiem voor het bezwaarschrift tegen de dagvaarding?" in A.C. 'T HART e.a. (eds.), *Strafrecht in balans. Opstellen over strafrecht aangeboden aan A.C. Geurts*, Arnhem, Gouda Quint, 1983, (135) 136-142; R.E. VAN GALEN-HERRMANN, "Wijziging van de procedure inzake het bezwaarschrift tegen de dagvaarding", *Ars Aequi* 1989, (142) 142-143.

¹³⁰ *Parl. St. Tweede Kamer (NL)* 1991-92, 22584 nr. 3, 11-12; A.E. HARTEVELD, "Bijzondere procedures" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Afronding en verantwoording*, Deventer, Kluwer, 2004, (487) 495; M.J. KRONENBERG en B. DE WILDE, *Grondtrekken van het Nederlandse strafrecht*, Deventer, Kluwer, 2020, 237.

¹³¹ M.M. BOONE, M.L.C.C. DE BRUIJN-LUCKERS, W. FERDINANDUSSE, G. KNOBBAUT, V. MUL, M. VAN STRIEN en A.E. VAN DER WAL, *Sdu Commentaar Strafvordering*, I, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2015, 1534; N. JORG, C. KELK en A. KLIP, *Strafrecht met mate*, Deventer, Kluwer, 2019, 290.

¹³² G.J.M. CORSTENS e.a., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 643; J. SIMMELINK, "Rondom de vervolgingsbeslissing" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Afronding en verantwoording*, Deventer, Kluwer, 2004, (189) 198; W.E.C.A. VALKENBURG, *Het bezwaarschrift tegen de dagvaarding*, Arnhem, Gouda Quint, 1993, 237.

¹³³ G.J.M. CORSTENS e.a., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 643.

¹³⁴ MINISTERIE VOOR JUSTITIE EN VEILIGHEID, *Ambtelijke versie juli 2020 Memorie van Toelichting Wetboek van Strafvordering*, 30 juli 2020, www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/publicaties/2020/07/30/ambtelijke-versie-juli-2020-memorie-van-toelichting-wetboek-van-strafvordering/; Ambtelijke+versie+juli+2020+Memorie+van+Toelichting+Wetboek+van+Strafvordering.pdf, 617-618; G.J.M. CORSTENS e.a., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 643; W.E.C.A. VALKENBURG, *Het bezwaarschrift tegen de dagvaarding*, Arnhem, Gouda Quint, 1993, 237-238.

misbruik minimaal is, als in het nadeel van deze procedure, namelijk dat ze in werkelijkheid weinig effectief is en dus onnodig.

2.2.2. Procedure

A. INDIENING

78. De verdachte krijgt een termijn van in principe acht dagen vanaf de betekening van de dagvaarding om een bezwaarschrift in te dienen. Binnen deze termijn zal het onderzoek ter terechtzitting slechts kunnen plaatsvinden mits toestemming van de verdachte.¹³⁵

79. Het bezwaarschrift moet met redenen omkleed zijn. Zonder dergelijke motivatieplicht zou het te makkelijk zijn om misbruik te maken van de bezwaarschriftprocedure. Er bestaat evenwel onduidelijkheid over hoe uitgebreid deze motivering moet gebeuren. Volstaan een aantal bezwaren of moeten alle bezwaren die aangehaald zullen worden tijdens de behandeling in raadkamer, al vermeld zijn in het bezwaarschrift?¹³⁶ Onder andere volgens CORSTENS is het mogelijk om nieuwe bezwaren aan te halen tijdens de behandeling in raadkamer.¹³⁷ Hij steunt hiervoor op een arrest van de Hoge Raad uit 1971.¹³⁸ Een aantal andere juristen zijn ook deze mening toegedaan.¹³⁹ Dit standpunt blijkt evenwel niet door iedereen gevolgd te worden. Zo stelde de rechtbank te Amsterdam, in een beschikking van 20 juni 2008, dat de verdachte geen bezwaren mag aanbrengen tijdens de behandeling in raadkamer indien die niet hun grondslag vinden in het bezwaarschrift zelf. De ratio hiervan is dat het OM zich moet kunnen voorbereiden op de opgeworpen bezwaren en dat het summiere karakter van de procedure zich verzet tegen een latere mogelijkheid voor de officier van justitie om te reageren op de nieuwe bezwaren.¹⁴⁰ Deze rechtspraak werd in 2016 nog steeds gevolgd.¹⁴¹

B. BEHANDELING

a. Rechter ten gronde als bezwaarschriftrechter

80. Een belangrijke vraag is natuurlijk wie het bezwaarschrift zal behandelen. In principe zal/zullen dit dezelfde rechter(s)

zijn die normaliter de zaak ten gronde zou(den) behandelen.¹⁴² Het gevolg hiervan is dat de behandeling van het bezwaarschrift vaak zal plaatsvinden net voorafgaand aan de zitting waarop de strafvordering ten gronde beoordeeld zal worden.¹⁴³ Dit is ook zo gewild door de wetgever, die in 1988 het hoger beroep voor de verdachte en het automatische verval van de dagvaarding ten gevolge van de indiening van het bezwaarschrift afgeschaft heeft.¹⁴⁴ De Hoge Raad heeft geoordeeld dat deze gang van zaken geen schending inhoudt van het recht op een onpartijdige rechter, zoals vereist door artikel 6, eerste lid van het EVRM. Het argument dat de rechter zich door het ongegrond verklaren van het bezwaarschrift van de verdachte al zou hebben uitgelaten over de schuld-vraag was volgens het Hof niet gegrond gezien het bijzonder summiere karakter van deze beoordeling.¹⁴⁵

81. Dit betekent evenwel niet dat deze regeling niet bekritiseerd wordt. Een aantal rechtsgeleerden menen namelijk dat er toch een schijn van partijdigheid zou kunnen bestaan. Hoewel de beoordeling van het bezwaarschrift enerzijds en de zaak ten gronde anderzijds gebeuren aan de hand van andere schuldcriteria, zou er een schijn van partijdigheid in de ogen van de verdachte kunnen ontstaan. Deze zal namelijk op dezelfde zitting opeenvolgend zijn bezwaarschrift en de zaak ten gronde behandeld zien worden. Voor een gewone burger, een leek, kan dit alles moeilijk te begrijpen zijn. De indruk kan dan ook ontstaan dat het afwijzen van het bezwaarschrift een voorafname is op de uitspraak ten gronde en dat de mogelijkheid op een veroordeling dus groter is. Zeker bij de zuiver juridische verweren, die al vol getoetst worden tijdens de behandeling van het bezwaarschrift (zie *rn.* 93), kan de vraag gesteld worden in welke mate nog afgeweken zal worden van dit oordeel tijdens de behandeling ten gronde. Vandaar pleiten deze juristen ervoor om de rol van bezwaarschriftrechter en zittingsrechter te scheiden.¹⁴⁶ Deze kritiek werd in 2015 ook gesteund door de toenmalige minister van Justitie, die voornemens was om de functiecumulatie af te schaffen en om

¹³⁵ Art. 262, tweede lid Wetboek van Strafvordering (NL); J.M. REIJNTJES, *Minkenhof's Nederlandse strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2017, 331.

¹³⁶ M.M. BOONE e.a., *Sdu Commentaar Strafvordering*, I, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2015, 1533.

¹³⁷ G.J.M. CORSTENS e.a., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 646.

¹³⁸ Hoge Raad (NL) 6 april 1971, NJ 1971, 1249.

¹³⁹ C. REIJNTJES-WENDENBURG, "Bezwaarschrift tegen de dagvaarding" in *Handboek Strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2013, 75.2, 2; W.E.C.A. VALKENBURG, *Het bezwaarschrift tegen de dagvaarding*, Arnhem, Gouda Quint, 1993, 62.

¹⁴⁰ Rb. Amsterdam (NL) 20 juni 2008, ECLI:NL:RBAMS:2008:BD4898.

¹⁴¹ Rb. Amsterdam (NL) 7 juni 2016, ECLI:NL:RBAMS:2016:3550.

¹⁴² B.F. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolter Kluwer, 2016, 177; J.M. REIJNTJES, *Minkenhof's Nederlandse strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2017, 332.

¹⁴³ Rb. Rotterdam (NL) 13 april 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:3446; J.M. REIJNTJES, *Minkenhof's Nederlandse strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2017, 332.

¹⁴⁴ E.J. HOFSTEE, "Commentaar op art. 262 Sv: Bezwaarschrift tegen de dagvaarding/beraadtermijn/afstand" in C.P.M. CLEIREN, J.H. CRIJNS en M.J.M. VERPALEN (eds.), *Tekst & Commentaar Strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2021, (1) 5; W.E.C.A. VALKENBURG, *Het bezwaarschrift tegen de dagvaarding*, Arnhem, Gouda Quint, 1993, 71.

¹⁴⁵ Hoge Raad (NL) 15 april 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0690, NJ 1997, 2862.

¹⁴⁶ G.J.M. CORSTENS e.a., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 647; J.M. REIJNTJES, *Minkenhof's Nederlandse strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2017, 92; J.B.H.M. SIMMELINK en W.E.C.A. VALKENBURG, "Wederrecht(e)rlijk bevooroordeeld", *Delikt en Delinkwent* 1990, (103) 111-112.

te verbieden dat de rechter ten gronde zich over het bezwaarschrift kon buigen.¹⁴⁷

82. Ook is het zo dat de bezwaarschriftrechter, in tegenstelling tot de Belgische onderzoeksgerechten, moet reageren op de verweren van de verdachte en alzo zijn verwijzingsbeschikking voldoende moet motiveren.¹⁴⁸ De rechter zal dus al reageren op argumenten die eventueel ten gronde herhaald worden door de verdediging, waardoor de rechter zich hierover al heeft uitgesproken voor de behandeling ten gronde, weliswaar summier en voorlopig.

83. Het is in principe ook mogelijk een rechter-commissaris te gelasten een onderzoek in te stellen.¹⁴⁹ Dit is een beslissing die aan de rechtbank toekomt. De verdachte kan de rechtbank hiertoe wel verzoeken, maar de rechtbank is vrij om dit verzoek te beoordelen.¹⁵⁰ In de praktijk komt het onderzoek van de rechter-commissaris amper voor, gezien het summier karakter van de bezwaarschriftprocedure.¹⁵¹

b. Behandeling in raadkamer

84. De wetgever heeft niet uitdrukkelijk bepaald of de uitspraak over het bezwaarschrift openbaar moet gebeuren of niet. De Hoge Raad heeft evenwel in een recent arrest van 1 oktober 2019 bevestigd dat de uitspraak niet in het openbaar mag plaatsvinden. In de praktijk was dit ook algemeen gangbaar. In zijn arrest besluit de Hoge Raad evenwel dat de beschikking van het gerechtshof die in het openbaar uitgesproken werd, desondanks toch niet vernietigd kon worden. De Hoge Raad was namelijk van oordeel dat de verdachte geen belang heeft bij de vernietiging, aangezien het bezwaarschrift ongegrond verklaard is. Dit had namelijk tot gevolg dat er een openbare terechtzitting volgde, waardoor de openbaarheid van de uitspraak dus niet meer hersteld kon worden.¹⁵²

85. Een interessante uitbreiding hierop is de vraag of de openbaarmaking van de zaak door de pers kan leiden tot dezelfde uitkomst. In dit geval kan ook worden opgeworpen dat de verdachte geen belang heeft om de vernietiging van de beschikking ingevolge de schending van de principiële beslo-

tenheid van de uitspraak, te bekomen.¹⁵³ De Hoge Raad heeft zich over dit specifieke geval evenwel nog niet uitgesproken.

86. Het besloten karakter van de bezwaarschriftprocedure wordt door sommige juristen bekritiseerd omwille van de maatschappelijk relevante overwegingen die soms gemaakt worden tijdens de behandeling van het bezwaarschrift.¹⁵⁴ In een concrete casus uit de jaren 1980 had een arts de behandeling van een gehandicapt kind beëindigd, waarna het kind overleed. Dit was een maatschappelijk gevoelige strafzaak, aangezien de vraag gesteld moest worden wanneer een arts zijn bijzondere zorgplicht geschonden heeft en doding door omissie gepleegd heeft. De arts werd evenwel buiten vervolging gesteld tijdens de bezwaarschriftprocedure. KELK meende dat de rechter belangrijke oordelen geveld had gedurende de summier bezwaarschriftprocedure. Hierdoor was er volgens hem een halfslachtige uitspraak, die te uitgebreid was voor een bezwaarschriftprocedure en te oppervlakkig voor een echt onderzoek ten gronde. Deze uitkomst was niet wenselijk en bijgevolg nogal controversieel, ook in het licht van de rechtsontwikkeling. Het is dan ook belangrijk om deze problematiek te counteren door de eerbiediging van het marginale en summier karakter van deze procedure, waarbij de buitenvervolginstelling enkel gebeurt wanneer de vervolging evident lichtvaardig is.¹⁵⁵ Bij zuiver juridische verweren (*zie* *rn.* 93) is dit evenwel moeilijker, aangezien de rechter hier een volle beoordeling van de doeltreffendheid van het verweer kan maken.¹⁵⁶ In rechtspublicaties worden de beschikkingen over bezwaarschriften geanonimiseerd gepubliceerd indien er een zekere relevantie is voor de rechtspraktijk.¹⁵⁷

87. Bij zaken met veel media-aandacht is de verdachte ook vaak bekend, samen met de feiten waarvoor hij gedagvaard werd. De vraag kan dan ook gesteld worden wat nog het nut is van een zitting achter gesloten deuren. Deze beslotenheid kan zelfs tot gevolg hebben dat de publieke opinie wantrouwig reageert op een buitenvervolginstelling, waarvan de inhoud dus niet bekend is.¹⁵⁸

¹⁴⁷ Rechtsstaat en rechtsorde. Brief van de minister van Veiligheid en Justitie, *Parl. St.* Tweede Kamer (NL) 2015-16, 29279 nr. 278, 75-76.

¹⁴⁸ Concl. T.N.B.M. SPRONKEN bij Hoge Raad (NL) 1 oktober 2019, ECLI:NL:PHR:2019:1000; J. LOYSON, *De raadkamerprocedures in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2020, 108.

¹⁴⁹ Art. 262, derde lid Wetboek van Strafvordering (NL).

¹⁵⁰ Hoge Raad (NL) 30 september 1986, ECLI:NL:HR:1986:AC9509, *NJ* 1987, 1730; Hoge Raad (NL) 17 april 1984, ECLI:NL:HR:1984:AC8375, *NJ* 1984, 2267.

¹⁵¹ M.M. BOONE e.a., *Sdu Commentaar Strafvordering*, I, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2015, 1534; G.J.M. CORSTENS e.a., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 645.

¹⁵² Hoge Raad (NL) 1 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1410.

¹⁵³ Concl. T.N.B.M. SPRONKEN bij Hoge Raad (NL) 1 oktober 2019, ECLI:NL:PHR:2019:1000; W.E.C.A. VALKENBURG, *Het bezwaarschrift tegen de dagvaarding*, Arnhem, Gouda Quint, 1993, 64.

¹⁵⁴ Concl. T.N.B.M. SPRONKEN bij Hoge Raad (NL) 1 oktober 2019, ECLI:NL:PHR:2019:1000, 2.7.4.

¹⁵⁵ Concl. T.N.B.M. SPRONKEN bij Hoge Raad (NL) 1 oktober 2019, ECLI:NL:PHR:2019:1000, 2.7.4; C. KELK, "De levensbeëindiging van een gehandicapte mongoloïde pasgeborene", *Ars Aequi* 1989, (862) 869-870 en 874.

¹⁵⁶ Concl. G. KNIGGE bij Hoge Raad (NL) 22 januari 2019, ECLI:NL:PHR:2018:1332, *NJ* 2019/176, 5.2; G.J.M. CORSTENS e.a., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 645.

¹⁵⁷ Concl. T.N.B.M. SPRONKEN bij Hoge Raad (NL) 1 oktober 2019, ECLI:NL:PHR:2019:1000, 2.7.5 en 2.9.8-2.9.9.

¹⁵⁸ J. SIMMELINK, "Rondom de vervolgingsbeslissing" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Afronding en verantwoording*, Deventer, Kluwer, 2004, (189) 222.

2.2.3. Beoordeling van het bezwaarschrift

88. Ten eerste zal de Nederlandse strafrechter natuurlijk de ontvankelijkheid van het bezwaarschrift en zijn eigen bevoegdheid onderzoeken.¹⁵⁹ Daarna zal de rechter zich buigen over de gegrondheid van het bezwaarschrift. In drie gevallen zal hij oordelen dat de het bezwaarschrift gegrond is en zal hij de buitenvervolginstelling uitspreken.¹⁶⁰

89. In de eerste plaats zal hij dit doen indien de officier van justitie onontvankelijk is. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer een termijn overschreden is, de strafvordering verjaard is, het *ne bis in idem*-beginsel geschonden wordt of de beginselen van een goede procesorde geschonden worden.¹⁶¹ Een belangrijk voorbeeld van deze laatste grond is de schending van het vertrouwensbeginsel, waarbij het door de overheid geschapen rechtmatig vertrouwen geschonden wordt. Denk hierbij aan uitlatingen van het openbaar ministerie zelf of die aan haar toerekenbaar zijn, die bij de verdachte het rechtmatig vertrouwen gecreëerd hebben dat er geen verdere strafvervolgning zou plaatsvinden¹⁶², dat er een vervolging zou zijn voor andere, lichtere misdrijven¹⁶³ of dat de verdediging een termijn zou krijgen om onderzoekswensen te formuleren voorafgaand aan de dagvaarding¹⁶⁴. Ook de schending van het gelijkheidsbeginsel kan dienen als grond voor een bezwaarschrift. Zo zal het gelijkheidsbeginsel geschonden zijn wanneer een gelijke zaak buitengerechtelijk afgehandeld geweest is¹⁶⁵ of wanneer gelijke verdachten in dezelfde zaak niet vervolgd worden¹⁶⁶. Deze gelijkheid wordt evenwel streng geïnterpreteerd en onder meer gelijksoortigheid zal niet volstaan.¹⁶⁷

90. Bovenstaande voorbeelden komen sterk in de buurt van een opportuniteitsbeoordeling. Het is evenwel in beginsel niet de taak van de rechter om tijdens een bezwaarschriftprocedure de opportuniteit van de vervolgingsbeslissing van de officier van justitie te beoordelen.¹⁶⁸ Maar dit staat de toetsing aan de beginselen van de goede procesorde niet in de weg, waardoor hij in uitzonderlijke gevallen (zoals hierbo-

ven beschreven) de officier van justitie onontvankelijk kan verklaren.¹⁶⁹

91. Daarnaast zal er ook een buitenvervolginstelling zijn indien de feiten van de dagvaarding of de verdachte zelf niet strafbaar zijn. Denk hierbij aan rechtvaardigingsgronden, ontbrekende bestanddelen of schulduitsluitingsgronden.¹⁷⁰

92. Ten slotte zal de rechter ook beoordelen of er voldoende aanwijzingen van schuld zijn.¹⁷¹ De rechter zal zich in de bezwaarschriftprocedure evenwel niet al te grondig buigen over de vervolgingsbeslissing, aangezien deze procedure een summier karakter heeft. Aangezien de wet enkel stelt dat er “onvoldoende aanwijzing van schuld” aanwezig moet zijn, heeft de Hoge Raad in een arrest van 29 november 1951 verduidelijkt wat deze voorwaarde precies inhoudt. Hij stelt hierin dat aangetoond moet worden dat het “hoogst onwaarschijnlijk is dat een strafrechter, later oordelend, door de voor hem geleverde bewijsvoering het tenlastegelegde feit geheel of gedeeltelijk bewezen zal achten”.¹⁷² Deze maatstaf komt sterk overeen met de Belgische maatstaf, die stelt dat een veroordeling uitgesloten of niet aannemelijk moet zijn.

93. Er moet ook nog opgemerkt worden dat er bij de beoordeling van het bezwaarschrift een onderscheid gemaakt moet worden tussen de feitelijke, de zuiver juridische en de gemengde verweren. Bij feitelijke verweren zal het ‘hoogst waarschijnlijk’-criterium ten volle spelen en zal de rechter zich dus strikt moeten beperken tot een marginale controle. Bij zuiver juridische verweren is de toetsing door de rechter evenwel verdergaand en kan hij deze volledig beoordelen. Hier zal het verschil met de beoordeling door rechter ten gronde dus gering zijn. Het summier karakter blijft evenwel bestaan, waardoor de beslissing over dit verweer nog steeds slechts voorlopig is. Gemengde verweren hebben zowel feitelijke als juridische componenten. Elke component wordt op de hierboven beschreven wijzen beoordeeld. Indien bijvoorbeeld de feitelijke component vaststaat, kan er overgegaan worden tot een volle toetsing van de juridische component.¹⁷³

¹⁵⁹ Art. 262, vierde en zesde lid Wetboek van Strafvordering (NL); G.J.M. CORSTENS e.a., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 645.

¹⁶⁰ Art. 262, vijfde lid Wetboek van Strafvordering (NL).

¹⁶¹ M.M. BOONE e.a., *Sdu Commentaar Strafvordering*, I, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2015, 1535.

¹⁶² Hoge Raad (NL) 22 januari 2019, ECLI:NL:HR:2019:89, NJ 2019/176, concl. G. KNIGGE, noot. J.M. REIJNTJES; Hoge Raad (NL) 3 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:513, NJ 2015/200; Gerechtshof Amsterdam (NL) 10 mei 2010, ECLI:NL:G-HAMS:2010:BM7573.

¹⁶³ Rb. Rotterdam (NL) 23 augustus 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:6856.

¹⁶⁴ Rb. Breda (NL) 18 mei 2011, ECLI:NL:RBBRE:2011:BQ5201; Rb. Groningen (NL) 10 januari 2011, ECLI:NL:RBGRO:2011:BP2899.

¹⁶⁵ Rb. Rotterdam (NL) 13 april 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:3446.

¹⁶⁶ Rb. Amsterdam (NL) 7 juni 2016, ECLI:NL:RBAMS:2016:3550.

¹⁶⁷ Rb. Rotterdam (NL) 13 april 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:3446.

¹⁶⁸ Hoge Raad (NL) 21 januari 1986, ECLI:NL:PHR:1986:AC9188, NJ 1986/663.

¹⁶⁹ Concl. G. KNIGGE bij Hoge Raad (NL) 22 januari 2019, ECLI:NL:PHR:2018:1332, NJ 2019/176; E.J. HOFSTEE, “Commentaar op art. 262 Sv: Bezwaarschrift tegen de dagvaarding/beraadtermijn/afstand” in C.P.M. CLEIREN e.a. (eds.), *Tekst & Commentaar Strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2021, (1) 4.

¹⁷⁰ M.M. BOONE e.a., *Sdu Commentaar Strafvordering*, I, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2015, 1535.

¹⁷¹ G.J.M. CORSTENS en M.J. BORGENS, *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2014, 617.

¹⁷² Hoge Raad (NL) 3 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:212; Hoge Raad (NL) 28 mei 1985, ECLI:NL:PHR:1985:AC8906, NJ 1985/906; Hoge Raad (NL) 29 september 1951, NJ 1952, 155; Rb. Amsterdam (NL) 14 oktober 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:6475; Rb. Rotterdam (NL) 9 november 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:11431.

¹⁷³ Hoge Raad (NL) 11 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AV4112, NJ 2006/261; Rb. Overijssel (NL) 14 juni 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:2376; M.M. BOONE e.a., *Sdu Commentaar Strafvordering*, I, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2015, 1534; G.J.M. CORSTENS e.a., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018,

Een voorbeeld van een gemengd verweer is het inroepen van een rechtvaardigingsgrond.¹⁷⁴

2.2.4. Gevolgen van buitenvervolginstelling

94. Het gevolg van een gehele buitenvervolginstelling is dat de dagvaarding vervalt en dat dezelfde feiten in principe niet opnieuw aanhangig gemaakt kunnen worden. Evenwel kan de officier van justitie toch opnieuw dagvaarden indien er nieuwe bezwaren tegen de verdachte worden gevonden.¹⁷⁵

95. Bij een gedeeltelijke buitenvervolginstelling zal de strafvordering kunnen doorgaan voor die tenlasteleggingen waarvoor de verdachte niet buiten vervolging gesteld is.¹⁷⁶

2.2.5. Rechtsmiddelen

96. Op vlak van efficiëntie is het ook belangrijk om te weten of er eventuele rechtsmiddelen voorzien zijn tegen de uitspraak van de rechtbank over het bezwaarschrift. Voor de officier van justitie is er beroep mogelijk bij het gerechtshof, tegen wiens arrest ook nog eens cassatie kan worden aangetekend voor de Hoge Raad.¹⁷⁷ De verdachte heeft de eerste mogelijkheid niet en kan enkel cassatieberoep instellen tegen het arrest dat het gerechtshof heeft uitgesproken op hoger beroep van de officier van justitie.¹⁷⁸ De gedachtegang hierbij is dat de verdachte zijn verweer nog kan laten gelden tijdens de latere openbare terechtzitting, terwijl de officier van justitie deze kans niet meer zou krijgen.¹⁷⁹ Ook vond de wetgever dat de mogelijkheid tot hoger beroep te vaak misbruikt werd om de procedure te vertragen en wou hij dat het mogelijk zou zijn om nog op dezelfde dag over te gaan tot de behandeling ten gronde.¹⁸⁰ De reden waarom de verdachte toch nog de mogelijkheid krijgt om in cassatie te gaan, is de bezorgdheid over de wapengelijkheid tussen de verschillende partijen. Het cassatieberoep van de verdachte diende als een (eerder symbolische) tegemoetkoming aan dit bezwaar.¹⁸¹

644; E.J. HOFSTEE, "Commentaar op art. 262 Sv: Bezwaarschrift tegen de dagvaarding/beraadtermijn/afstand" in C.P.M. CLEIREN e.a. (eds.), *Tekst & Commentaar Strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2021, (1) 4; J.M. REIJNTJES, *Minkenhof's Nederlandse strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2017, 332.

¹⁷⁴ E.J. HOFSTEE, "Commentaar op art. 262 Sv: Bezwaarschrift tegen de dagvaarding/beraadtermijn/afstand" in C.P.M. CLEIREN e.a. (eds.), *Tekst & Commentaar Strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2021, (1) 4.

¹⁷⁵ Art. 255, eerste lid Wetboek van Strafvordering (NL); G.J.M. CORSTENS e.a., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 646.

¹⁷⁶ Art. 262, zevende lid Wetboek van Strafvordering (NL).

¹⁷⁷ Art. 262a, eerste lid Wetboek van Strafvordering (NL).

¹⁷⁸ Art. 262a, tweede lid Wetboek van Strafvordering (NL).

¹⁷⁹ J.M. REIJNTJES, *Minkenhof's Nederlandse strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2017, 333; W.E.C.A. VALKENBURG, *Het bezwaarschrift tegen de dagvaarding*, Arnhem, Gouda Quint, 1993, 135.

¹⁸⁰ *Parl. St. Tweede Kamer (NL) 1986-87, 19798 nr. 3, 5; Parl. St. Tweede Kamer (NL) 1984-85, 18995 nr. 2, 89.*

¹⁸¹ *Parl. St. Tweede Kamer (NL) 1986-87, 19798 nr. 5, 2; D.H. DE JONG, "Recente strafproceswetgeving: veel kwaliteitsverlies, wei-*

2.3. Wetsvoorstel nieuw Wetboek van Strafvordering

97. Een aantal juristen heeft in het verleden al gepleit voor het afschaffen van het bezwaarschrift tegen de dagvaarding.¹⁸²

Een belangrijke overweging hierbij is dat de voordelen van deze procedure eerder verwaarloosbaar zijn en dus niet opwegen tegen de nadelen ervan.

98. Desondanks blijft de bezwaarschriftprocedure voorlopig behouden in een wetsvoorstel tot vaststelling van een nieuw Wetboek van Strafvordering dat momenteel behandeld wordt door de Nederlandse wetgever. De procedure wordt wel hernoemd tot 'bezwaarschrift tegen de procesinleiding'. De minister van Justitie bevestigt het doel van deze regeling, namelijk het vermijden van lichtzinnige vervolgingen, en vindt dat de regeling behouden moet blijven, omdat het voor de verdachte de enige manier is om een openbare terechtzitting te vermijden. De minister besluit dat dit een correctiemechanisme is op de vervolgingsbeslissing door de officier van justitie, ook al wordt het in de praktijk niet zo heel vaak aangewend, namelijk gemiddeld 230 keer per jaar.¹⁸³ En uiteraard zijn niet al deze bezwaarschriften gegrond.

99. De verschillende ministers van Justitie hebben in het verleden al meerdere keren hun steun uitgesproken voor het bezwaarschrift tegen de dagvaarding. Dat deze procedure behouden blijft in het wetsvoorstel, is dan ook geen grote verrassing. Waarschijnlijk is de minister van oordeel dat het bezwaarschrift, gezien het lage aantal toepassingen in de praktijk, het summiere karakter en de behandeling net voor de zitting door dezelfde rechter(s), geen al te zware belasting voor Justitie inhoudt. Het principiële belang voor de verdachte om een lichtvaardige vervolging met mogelijke reputatieschade te voorkomen, dat zij al verschillende keren

nig efficiëntieverhoging", *NJB* 1987, (1474) 1477; W.E.C.A. VALKENBURG, *Het bezwaarschrift tegen de dagvaarding*, Arnhem, Gouda Quint, 1993, 135.

¹⁸² J.L. VAN DER NEUT en J. SIMMELINK, "Requiem voor het bezwaarschrift tegen de dagvaarding?" in A.C. 'T HART e.a. (eds.), *Strafrecht in balans. Opstellen over strafrecht aangeboden aan A.C. Geurts*, Arnhem, Gouda Quint, 1983, (135) 173-174; J. SIMMELINK, "Rondom de vervolgingsbeslissing" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE (eds.), *Afronding en verantwoording*, Deventer, Kluwer, 2004, (189) 221-222; W.E.C.A. VALKENBURG, *Het bezwaarschrift tegen de dagvaarding*, Arnhem, Gouda Quint, 1993, 237-238.

¹⁸³ MINISTERIE VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID, *Ambtelijke versie juli 2020 wetsvoorstel Wetboek van Strafvordering*, 30 juli 2020, www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/publicaties/2020/07/30/ambtelijke-versie-juli-2020-wetsvoorstel-wetboek-van-strafvordering/Ambtelijke+versie+juli+2020+wetsvoorstel+Wetboek+van+Strafvordering.pdf, 141-142; MINISTERIE VOOR JUSTITIE EN VEILIGHEID, *Ambtelijke versie juli 2020 Memorie van Toelichting Wetboek van Strafvordering*, 30 juli 2020, www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/publicaties/2020/07/30/ambtelijke-versie-juli-2020-memorie-van-toelichting-wetboek-van-strafvordering/Ambtelijke+versie+juli+2020+Memorie+van+Toelichting+Wetboek+van+Strafvordering.pdf, 617-618.

onderstreept hebben, lijkt dan ook door te wegen op de kritiek vanuit de rechtsleer.¹⁸⁴

100. Het wetsvoorstel wacht op het moment van schrijven nog op advies van de Raad van State en moet ook nog behandeld worden door de Staten-Generaal. Het valt dus niet uit te sluiten dat er alsnog wijzigingen zullen gebeuren.

2.4. Tussenbesluit

101. Het uitgesproken doel van de bezwaarschriftprocedure is net als in België het vermijden dat een verdachte publiek terecht zou moeten staan ten gevolge van een lichtvaardige vervolging. In tegenstelling tot de Belgische regeling van de rechtspleging is het bezwaarschrift evenwel mogelijk voor alle strafvervolgingen. Daarnaast heeft de bezwaarschriftrechter ook de mogelijkheid om de vervolgingsbeslissing te toetsen aan de beginselen van een goede procesorde. Dit kan een krachtig instrument zijn om wanpraktijken bij het openbaar ministerie tegen te gaan, maar mag ook niet zo ver gaan dat er sprake is van een beoordeling van de opportuniteit van de vervolgingsbeslissing. Maar de vraag kan gesteld worden of dit gesanctioneerd moet worden met een buitenvervolginstelling.

102. Daarnaast betreft het ook een procedure die niet automatisch plaatsvindt zoals in België. De verdachte moet een met redenen omkleed bezwaarschrift neerleggen. In een hypothetische procedure van intermediaire beoordeling zou op deze manier de werklast van de rechter al erg verlaagd kunnen worden, aangezien hij zo kennelijk ongegronde bezwaren al zeer snel zou kunnen afwijzen en niet meer iedere zaak zou moeten beoordelen op zitting.

103. Maar de bezwaarschriftprocedure heeft ook een aantal problemen. Zo zorgt de dubbele rol van de rechter, namelijk eerst als bezwaarschriftrechter en daarna als rechter ten gronde, mogelijks voor een schijn van partijdigheid. Hij heeft zich namelijk al uitgesproken over verweren voorafgaand aan de zitting ten gronde. Onder meer om die schijn tegen te gaan, en om te vermijden dat er belangrijke oordelen geveld zouden worden achter gesloten deuren, heeft de beoordeling slechts een summier karakter. Maar dit summier karakter heeft dan weer tot gevolg dat de bezwaarschriftprocedure aan slagkracht verliest, doordat de lat wel erg laag gelegd wordt, namelijk de hoogste onwaarschijnlijkheid. Ook in België

ligt de lat zo laag, aangezien de veroordeling hier uitgesloten moet zijn. Dit betekent dat de strafvervolging enkel op feitelijke gronden gestopt zal worden indien de vordering flagrant lichtvaardig is. Maar hier kan aangesloten worden bij het argument dat de officier van justitie geen belang heeft om zulke strafvervolgingen door te zetten, enkel mogelijks in een handvol gevallen waar eventuele druk bestaat om toch te vervolgen. Maar moet hiervoor een hele procedurele tussenstap voorzien worden?

104. Daarnaast kan het besloten karakter van de bezwaarschriftprocedure ook tot publiek wantrouwen leiden, zeker bij zaken met veel pers aandacht. Maar dit zijn net de zaken die het meeste baat zouden moeten hebben bij een besloten intermediaire beoordeling. Ook zijn bij zulke zaken vaak al belangrijke delen bekend gemaakt aan het publiek. Daarom zou transparantie bij zulke zaken meestal meer op zijn plaats zou zijn dan beslotenheid.

105. Ten slotte vindt vanuit efficiëntieoverwegingen de behandeling van het bezwaarschrift plaats net voorafgaand aan de zitting ten gronde. Maar hierdoor gaat alsnog kostbare zittingstijd verloren. Het lijkt dan ook beter dat een andere rechter dan de bodemrechter de intermediaire beoordeling uitvoert, zodat deze laatste zich kan focussen op de zaken ten gronde. Dit zou ook tegemoetkomen aan de problematiek van de mogelijke schijn van partijdigheid.

3. Frankrijk

3.1. Twee soorten vooronderzoeken

106. In het Franse strafprocesrecht bestaat er bij de vooronderzoeken een onderscheid tussen de *enquête* en de *instruction*. De eerste procedure wordt geleid door de *procureur de la République*, terwijl de tweede procedure geleid wordt door een *juge d'instruction*.¹⁸⁵ Deze principiële tweedeling tussen een onderzoek geleid door de procureur en een onderzoek geleid door een rechter komt overeen met de Belgische tweedeling tussen het opsporings- en het gerechtelijk onderzoek, maar de specifieke uitwerking van deze procedures is wel verschillend.

3.2. L'enquête

107. Bij de afsluiting van de *enquête* is het de procureur die beslist of een verdere vervolging nodig is. Hij kan het strafdossier rechtstreeks aanhangig maken bij het vonnisgerecht, dat niet zal overgaan tot een intermediaire beoordeling van het strafdossier.¹⁸⁶ Dit betekent dus dat er na de *enquête* zelf geen rechterlijke intermediaire beoordeling plaatsvindt. Hij

¹⁸⁴ Rechtsstaat en rechtsorde. Brief van de minister van Veiligheid en Justitie, *Parl. St.* Tweede Kamer (NL) 2015-16, 29279 nr. 278, 75; Wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten tot versterking van de positie van de rechter-commissaris (Wet versterking positie rechter-commissaris). Memorie van toelichting, *Parl. St.* Tweede Kamer (NL) 2009-10, 32177 nr. 3, 18; Wijziging van het Wetboek van strafvordering met betrekking tot het hoger beroep in strafzaken, het aanwenden van gewone rechtsmiddelen en het wijzigen van de telastlegging. Memorie van toelichting, *Parl. St.* Tweede Kamer (NL) 2005-06, 30320 nr. 3.

¹⁸⁵ F. DESPORTES en L. LAZERGES-COUSQUER, *Traité de procédure pénale*, Parijs, Economica, 2016, 1031.

¹⁸⁶ F. DESPORTES en L. LAZERGES-COUSQUER, *Traité de procédure pénale*, Parijs, Economica, 2016, 1076; S. GUINCHARD en J. BUIS-SON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2019, 907-908 en 1229.

kan ook beslissen om alsnog het dossier aanhangig te maken bij de *juge d'instruction* of om de zaak op een alternatieve wijze af te handelen. Ten slotte heeft hij ook de mogelijkheid om de zaak te seponeren.¹⁸⁷

3.3. L'instruction

3.3.1. Aanhangigmaking bij de *juge d'instruction*

108. Er zijn twee manieren waarop een *instruction* geopend kan worden bij de *juge d'instruction*. Ten eerste kan de procureur de feiten aanhangig maken via een *réquisitoire introductif*. Daarnaast kan ook de benadeelde een *instruction* opstarten, namelijk door een *plainte avec constitution de partie civile*.¹⁸⁸ De *instruction* is verplicht voor feiten die gekwalificeerd worden als een *crime* en in beginsel optioneel voor een *délit* en een *contravention*. Maar voor deze laatste categorie is de *instruction* eerder uitzonderlijk en kan ze enkel geopend worden door de procureur.¹⁸⁹ Een *crime* is een misdrijf dat bestraft wordt met een vrijheidsstraf van minstens tien jaar. Een *délit* wordt bestraft met een vrijheidsstraf van ten hoogste tien jaar en/of een geldboete van minstens € 3.750. Een *contravention* wordt bestraft met een geldboete van hoogstens € 1.500, of € 3.000 in geval van herhaling.¹⁹⁰

109. Voor *crimes* is er dus een verplichte *instruction*, waardoor de strafvordering enkel aanhangig gemaakt kan worden bij de *cour d'assises* na een rechterlijke intermediaire beoordeling.¹⁹¹ Voor de twee andere misdrijven blijft de vraag of de verdachte al dan niet zulke beoordeling krijgt, afhankelijk van hetgeen de procureur of de burgerlijke partijen besluiten te doen.

110. Een belangrijke opmerking hierbij is dat, net als in België, ook in Frankrijk de praktijk bestaat om assisenprocedures te vermijden indien mogelijk en wenselijk. Maar aangezien hier anders dan in België geen wettelijk kader voor bestaat, doen ze dit door de feiten te herkwalficeren naar een ander misdrijf dat wel een *délit* is. Aangezien deze praktijk eigenlijk tegen de wet ingaat, is hiervoor wel de medewerking van de rechter en de andere partijen vereist.¹⁹² Dit heeft tot gevolg dat er opnieuw onzekerheid bestaat over de vraag of

de feiten tot een *instruction* en bijgevolg tot een rechterlijke intermediaire beoordeling zullen leiden.

111. Een heel kleine minderheid van de vooronderzoeken wordt dan ook door een *juge d'instruction* gevoerd, namelijk slechts 3%.¹⁹³ Dit percentage is iets kleiner doch vergelijkbaar met het aandeel van de gerechtelijke onderzoeken in de Belgische vooronderzoeken.

3.3.2. Afsluiting van het onderzoek

A. PROCEDURE

1. Opstartfase

112. De afsluiting van het onderzoek (*clôture de l'instruction*) kan op de drie manieren opgestart worden. Ten eerste kan de *juge d'instruction* simpelweg van oordeel zijn dat zijn onderzoek afgerond is en dat hij een beslissing kan nemen over het lot van de strafvordering.¹⁹⁴

113. Ten tweede bestaat er de mogelijkheid voor de privé-partijen, met name de verdachte en de burgerlijke partij, om onder bepaalde voorwaarden de *juge d'instruction* te verzoeken om een beslissing te nemen over het afsluiten van het onderzoek, zoals die hieronder beschreven zullen worden. De omstandigheden waarin dit bijvoorbeeld mogelijk is, is de situatie waarbij er een termijn verlopen is van vier maanden sinds de laatste gestelde onderzoekshandeling. De *juge d'instruction* kan dan beslissen of hij het onderzoek afsluit of niet. Voor de partijen staat beroep open bij de voorzitter van de *chambre de l'instruction* tegen een negatieve beslissing.¹⁹⁵

114. De laatste manier is ingevoerd in 2000 omwille van de bezorgdheid over de redelijke termijn tijdens het vooronderzoek. Wanneer het onderzoek al twee jaar loopt, moet de *juge d'instruction* om de zes maanden een gemotiveerde *ordonnance de prolongation* sturen naar de voorzitter van de *chambre de l'instruction*. De *chambre de l'instruction* kan de zaak dan evoceren, indien ze dit nodig acht.¹⁹⁶

¹⁸⁷ F. DESPORTES en L. LAZERGES-COUSQUER, *Traité de procédure pénale*, Parijs, Economica, 2016, 1076.

¹⁸⁸ Art. 51 Code de procédure pénale (FR); T. GARE, en C. GINESTET, *Droit pénale. Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2021, 374.

¹⁸⁹ Art. 79 Code de procédure pénale (FR); J. TRICOT, "France" in K. LIGETI (ed.), *Toward a Prosecutor for the European Union, Volume 1: A comparative Analysis*, Londen, Hart Publishing, 2013, (222) 227; E. VERNY, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2020, 236-237.

¹⁹⁰ Art. 131-1, 131-3, 131-4, 131-12 en 131-13 Code pénal (FR); art. 381 Code de procédure pénale (FR); B. BOULOC, *Droit pénal général*, Parijs, Dalloz, 2021, 194.

¹⁹¹ B. BOULOC, *Droit pénal général*, Parijs, Dalloz, 2021, 197-198.

¹⁹² *Ibid.*, 197.

¹⁹³ C. AMBROSE-CASTEROT en C. COMBEAU, "La procédure pénale dans la balance : entre secret et transparence", *Les Cahiers de la Justice* 2014, (373) 376; J. BEAUMES, *Rapport sur la procédure pénale*, 2014, www.justice.gouv.fr/publication/rap-beaume-2014.pdf, 75.

¹⁹⁴ Art. 175 Code de procédure pénale (FR); S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2021, 1064.

¹⁹⁵ Art. 175-1 Code de procédure pénale (FR); S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2021, 1063.

¹⁹⁶ Art. 175-2 Code de procédure pénale (FR); S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2021, 1063-1064; J. LEROY, *Procédure pénale*, Issy-les-Moulineaux, LGDJ, 2019, 481.

2. Tegenspraakfase

115. Wanneer de *juge d'instruction* dus van oordeel is dat zijn onderzoek afgerond is, zal hij een *ordonnance de règlement* aannemen. Voor hij hiertoe kan overgaan, moet hij sinds 2007 de partijen de mogelijkheid geven om hierover tegenspraak te voeren. Deze tegenspraak wordt georganiseerd in twee fasen.¹⁹⁷

116. In de eerste fase beschikken alle partijen over een termijn van een of drie maanden, afhankelijk van de vraag of de verdachte aangehouden wordt, om hun opmerkingen mee te delen. Voor de procureur houdt dit in dat hij zijn vorderingen zal nemen.¹⁹⁸ De verdachte en de burgerlijke partij kunnen hun opmerkingen formuleren en kunnen ook om aanvullende onderzoekshandelingen verzoeken. Daarnaast kunnen ze ook nietigheden opwerpen.¹⁹⁹

117. In de tweede fase kunnen de partijen dan reageren op elkaar. De procureur heeft een termijn van tien dagen of een maand, afhankelijk van een eventuele voorhechtenis, om een aanvullende vordering te maken indien de privépartijen opmerkingen gemaakt hebben. De termijn loopt vanaf deze opmerkingen. Ook de privépartijen kunnen aanvullende opmerkingen maken. Hiervoor geldt dezelfde termijn, vanaf de kennisname van de aanvullende vordering van de procureur.²⁰⁰ De tegenspraak bij de intermediaire beoordeling is dus louter schriftelijk. Er vindt geen mondelinge zitting plaats. Dit is een belangrijk verschilpunt met de andere procedures van intermediaire beoordeling die in deze masterproef onderzocht worden. Gezien het schriftelijke karakter van de procedure is er ook geen sprake van openbaarheid.

3. Beoordelingsfase

118. Na de fase van de tegenspraak zal de *juge d'instruction* moeten oordelen over alle feiten die bij hem aanhangig

zijn.²⁰¹ Hij zal dan beoordelen of er *charges suffisantes* zijn die wijzen op het bestaan van een misdrijf (zie *vanaf rn. 128*).²⁰² Dit vormt de afbakening van zijn intermediaire beoordeling. Uiteindelijk zal hij moeten beslissen of de strafvordering eindigt of dat ze aanhangig gemaakt moet worden bij een vonnisgerecht.

119. Een gemeenschappelijk gevolg is dat de rechtsmacht van de *juge d'instruction* volledig uitgeput is door de *ordonnance de règlement* en dat de strafvordering dus ook niet langer aanhangig is bij hem.²⁰³

B. EINDE VAN DE STRAFVORDERING

120. Wanneer de *juge d'instruction* oordeelt dat de zaak niet verder vervolgd moet worden, zal hij een *ordonnance de non-lieu* afleveren. Dit zal hij doen wanneer de feiten niet gekwalificeerd worden als een misdrijf, wanneer er immunitet of geen strafrechtelijke aansprakelijkheid is, wanneer de strafvordering vervallen is (motivaties in rechte), wanneer de dader niet geïdentificeerd is, wanneer de feiten niet vastgesteld zijn door het onderzoek en ook wanneer er onvoldoende *charges* zijn (motivaties in feite).²⁰⁴ Een opmerking hierbij is dat de rechter bij de afwezigheid van strafrechtelijke aansprakelijkheid omwille van een mentaal probleem geen *ordonnance de non-lieu* zal afleveren, maar een *ordonnance d'irresponsabilité pénale pour trouble mental*.²⁰⁵

121. Een *ordonnance de non-lieu* kan volledig zijn, hetgeen betekent dat de strafvordering helemaal stopt, of ze kan gedeeltelijk zijn, hetgeen tot gevolg heeft dat de strafvordering enkel ophoudt voor bepaalde feiten en/of ten aanzien van bepaalde personen.²⁰⁶

122. Zoals aangeduid in randnummer 120 bestaat er een onderscheid tussen een motivatie in rechte en een motivatie in feite. Bij een motivatie in rechte zal de beslissing van de *juge d'instruction* onomkeerbaar zijn en zal die bepaalde persoon ook niet meer vervolgd kunnen worden voor dat bepaald feit. Bij een motivatie in feite zal dit daarentegen wel mogelijk zijn, indien er nieuwe *charges* opduiken. Het onderzoek kan dan opnieuw geopend worden, maar een rechtstreekse dagvaarding is wel onmogelijk voor deze feiten.²⁰⁷

¹⁹⁷ J. BUISSON, "Les dispositions de la loi n° 2019-222 du 23 mars 2019 régissant l'instruction", *Procédures* 2019, afl. 6, (37) 39-40; C. GUERY, "Instruction préparatoire" in *Répertoire de droit pénal et de procédure pénale*, Dalloz, 2021, chapitre 8, section 3; S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2021, 1065; E. MERCINIER, "Nouveau régime de la fin de l'information judiciaire : réflexions pratiques", *AJ Pénal* 2008, 497.

¹⁹⁸ Art. 175 Code de procédure pénale (FR); C. GUERY, "Instruction préparatoire" in *Répertoire de droit pénal et de procédure pénale*, Dalloz, 2021, chapitre 8, section 3; S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2021, 1065-1068.

¹⁹⁹ Art. 175 Code de procédure pénale (FR); T. GARE, en C. GINESTET, *Droit pénale. Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2021, 374; S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2021, 1066-1067; F. SAINT-PIERRE, *Pratique de défense pénale*, Parijs, LGDJ, 2021, 367.

²⁰⁰ Art. 175 Code de procédure pénale (FR); J. BUISSON, "Les dispositions de la loi n° 2019-222 du 23 mars 2019 régissant l'instruction", *Procédures* 2019, afl. 6, (37) 40.

²⁰¹ Cour de Cassation (FR) 24 maart 1977, 76-91.442; J. PRADEL, *Procédure pénale*, Parijs, Éditions Cujas, 2015, 660.

²⁰² Art. 176 Code de procédure pénale (FR).

²⁰³ B. BOULOC, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2019, 894.

²⁰⁴ F. DESPORTES en L. LAZERGES-COUSQUER, *Traité de procédure pénale*, Parijs, Economica, 2016, 1302; C. GUERY en P. CHAMBON, *Droit et pratique de l'instruction préparatoire*, Parijs, Dalloz, 2017, 990; J. LEROY, *Procédure pénale*, Issy-les-Moulineaux, LGDJ, 2019, 483; J. PRADEL, *Procédure pénale*, Parijs, Éditions Cujas, 2015, 665.

²⁰⁵ S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2019, 1018-1019.

²⁰⁶ J. PRADEL, *Procédure pénale*, Parijs, Éditions Cujas, 2015, 665.

²⁰⁷ Art. 188 Code de procédure pénale (FR); S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2021, 1071-

123. De heropening omwille van nieuwe *charges* kan wel enkel gebeuren op initiatief van de procureur.²⁰⁸ De zaak is namelijk niet meer aanhangig bij de *juge d'instruction* en de partijen zouden dit kunnen misbruiken om keer op keer het onderzoek te doen heropenen.²⁰⁹ Nieuwe *charges* zijn elementen die, op het moment van de beslissing van de *juge d'instruction*, niet gekend waren, maar wel al bestonden of waarvan de draagwijdte op dat moment niet gekend was.²¹⁰ Hoewel artikel 189 van de Franse *Code de procédure pénale* een lijst geeft van mogelijke nieuwe *charges*, beschouwt de rechtspraak, onder leiding van de *Cour de Cassation*, deze niet als limitatief en past ze de bovenstaande definitie op ruime wijze toe.²¹¹ De rechter is verplicht om te controleren of de nieuwe *charges* ook echt bestaan. Hij kan dus niet zomaar opnieuw overgaan tot het heropenen van het onderzoek zonder ook de nieuwe *charges* te beoordelen.²¹² Ten gevolge van de heropening zal de zaak terug aanhangig zijn bij de rechter/rechtbank die de *ordonnance de non-lieu* heeft gewezen en zullen de voormalige partijen hun oude positie terug innemen.²¹³ Het onderzoek wordt als het ware gewoon verdergezet waar het was gestopt.

124. De *Code de procédure pénale* voorziet ook een bijkomende maatregel die ingevolge een *ordonnance de non-lieu* genomen kan worden met het oog op het herstel van het vermoeden van onschuld van de voormalige verdachte.²¹⁴ Dit vermoeden was in de publieke opinie namelijk mogelijks al geschaad door het loutere onderworpen worden aan een strafonderzoek. De wet voorziet dan ook dat de *juge d'instruction* ofwel de volledige of gedeeltelijke *ordonnance de non-lieu* ofwel een mededeling van zijn motivering kan laten publiceren. Dit kan zowel via de gedrukte pers als via elektronische weg. Hij kan dit ambtshalve doen, of op verzoek van de voormalige verdachte of de procureur. Wel is uiteraard minstens de toestemming van de voormalige verdachte nodig. Indien de *juge d'instruction* weigert om het verzoek van deze laatste in te willigen, moet hij dit motiveren. Tegen deze negatieve

beslissing staat hoger beroep open.²¹⁵ Deze maatregel zal vooral nuttig zijn bij strafzaken die al enige media-aandacht gekregen hebben, waardoor er al een invloed is geweest op de publieke opinie. Ze komt de transparantie van justitie ten goede, aangezien ze het publiek de mogelijkheid biedt om rechtstreeks kennis te nemen van de redenen waarom een verdere vervolging niet mogelijk geacht wordt.

C. VERWIJZING NAAR HET VONNISGERECHT

1. Tribunal correctionnel, tribunal de police en tribunal pour enfants

125. Wanneer de *juge d'instruction* oordeelt dat er voldoende bezwaren zijn om de verdachte door te verwijzen naar een vonnisgerecht, zal hij een *ordonnance de renvoi* afleveren. Er zijn verschillende rechtbanken waarnaar de zaak verwezen kan worden (*tribunal correctionnel*, *tribunal de police* of *tribunal pour enfants*), afhankelijk van de kwalificatie van het misdrijf (*délit* of *contravention*) en de eventuele minderjarigheid van de beklaagde.²¹⁶

2. Cour d'assises

126. Een bijzondere verwijzingsbeslissing is de *ordonnance de mise en accusation*. De *juge d'instruction* zal deze aannemen indien hij van oordeel is dat de feiten gekwalificeerd moeten worden als een *crime* en een verwijzing naar het *cour d'assises* dus nodig is. Deze bevoegdheid van de *juge d'instruction* is er pas recent gekomen. Tot de millenniumwisseling was dit de bevoegdheid van de *chambre d'accusation*, bij dewelke de zaak aanhangig gemaakt werd door een *ordonnance de transmission des pièces*.²¹⁷ De dubbele intermediaire beoordeling voor assisenzaken, zoals die in België nog steeds bestaat, is in Frankrijk dus al meer dan twee decennia geleden afgeschaft. De reden hiervoor is dat Frankrijk, samen met de bovenstaande hervorming, een mogelijkheid tot het instellen van hoger beroep ingevoerd heeft voor assisenzaken. Dit hoger beroep tegen een assisenarrest wordt gevoerd voor de *cour d'assises d'appel*.²¹⁸

3. Gemeenschappelijk

127. De verwijzing door de *juge d'instruction* dekt de procedurekwesties.²¹⁹ De partijen kunnen enkel nog de nietigheid van de verwijzingsbeslissing zelf inroepen voor het vonnisrecht. De reden hiervoor is de eerder genoemde mogelijkheid

1072; J. LEROY, *Procédure pénale*, Issy-les-Moulineaux, LGDJ, 2019, 483; J. PRADEL, *Procédure pénale*, Parijs, Éditions Cujas, 2015, 666.

²⁰⁸ Art. 190 Code de procédure pénale (FR); Cour de Cassation (FR) 18 juni 1997, nr. 96-81.375; C. GUERY en P. GUICHARD, "La partie civile et la « reprise » de l'information", *La Semaine Juridique – Edition générale* 2007, afl. 44-45, (20) 20; J. LEROY, *Procédure pénale*, Parijs, LGDJ, 2011, 454.

²⁰⁹ S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2019, 1024.

²¹⁰ *Ibid.*, 1025.

²¹¹ Cour de Cassation (FR) 16 november 1999, nr. 94-86.114 en 99-85.848; B. BOULOC, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2019, 898; C. GUERY en P. CHAMBON, *Droit et pratique de l'instruction préparatoire*, Parijs, Dalloz, 2017, 1014.

²¹² S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2019, 1025.

²¹³ S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2019, 1025; J. LEROY, *Procédure pénale*, Parijs, LGDJ, 2011, 454.

²¹⁴ J. LEROY, *Procédure pénale*, Parijs, LGDJ, 2021, 504; J. PRADEL, *Procédure pénale*, Parijs, Éditions Cujas, 2015, 665.

²¹⁵ Art. 177-1 Code de procédure pénale (FR); S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2021, 1072-1073; J. LEROY, *Procédure pénale*, Parijs, LGDJ, 2021, 504.

²¹⁶ Art. 178 en 179 Code de procédure pénale (FR); S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2019, 1020.

²¹⁷ S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2019, 1022.

²¹⁸ S. GUINCHARD, A. VARINARD en T. DEBARD, *Institutions juridictionnelles*, Parijs, Dalloz, 2021, 763.

²¹⁹ Art. 178 en 179 Code de procédure pénale (FR).

voor de partijen om voorafgaand aan de sluiting van het onderzoek de procedurekwesties op te werpen (zie *rn. 116*).²²⁰

D. CHARGES SUFFISANTES

128. Een sleutelbegrip bij de beoordeling van de strafvordering is *charges suffisantes*. Het Franse Hof van Cassatie heeft zich er evenwel niet over uitgesproken hoe dit begrip concreet ingevuld zou moeten worden. Het betreft een puur feitelijke beoordeling en het Hof heeft bepaald dat deze beoordeling behoort tot de soevereine appreciatiebevoegdheid van de feitenrechter, in dit geval de *juge d'instruction*.²²¹ In dit laatste punt komt de Franse cassatierechtspraak dus overeen met die van het Belgische Hof van Cassatie.

129. De *juge d'instruction* heeft dus een grote vrijheid om te bepalen of de *charges* voldoende zijn om een verwijzing naar het vonnisgerecht te rechtvaardigen. Het concept *charges suffisantes* ligt tussen loutere aanwijzingen (*indices*) van schuld en bewijs (*preuve*) van schuld. Waar de grenzen liggen tussen deze concepten, is erg vaag en behoort volledig toe aan de appreciatie van de rechter.²²² De rechter mag principieel niet zo ver gaan als een echte beoordeling van de schuld zelf. Desondanks vindt de Franse *Cour de Cassation* niet dat het vermoeden van onschuld geschonden is wanneer de *juge d'instruction* toch over de grens gaat, omdat dit niet bindend is ten aanzien van de rechter ten gronde.²²³ Toch kan deze manier van werken slecht overkomen bij de beklaagde, die mogelijks de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de vonnisrechter in vraag zal stellen.

130. De *juge d'instruction* mag zich ook niet beperken tot een loutere mogelijkheid van schuld.²²⁴ Het is bijvoorbeeld niet voldoende om vast te stellen dat een persoon, die vrij was onder voorwaarden voor een verkrachting, aanwezig was op de plaats delict van een andere verkrachting, waarvan hij verdacht wordt.²²⁵ Dit zou namelijk te sterk gebaseerd zijn op loutere vermoedens zonder echte concrete aanwijzingen

uit het strafdossier. Ook moet er niet enkel gekeken worden naar de elementen *à charge*, maar ook naar de elementen *à décharge*. Deze elementen moeten dan tegen elkaar afgewogen worden.²²⁶

E. MOTIVERING

131. Zowel wanneer de *juge d'instruction* de strafvervolgning stopzet als wanneer hij de strafvordering verwijst naar het vonnisgerecht, zal hij moeten motiveren waarom hij van oordeel is dat er in voorkomend geval wel of geen *charges suffisantes* aanwezig zijn in het strafdossier. Dit gaat zo ver dat hij voor iedere verdachte de elementen *à charge* en *à décharge* moet opgeven die tot zijn oordeel geleid hebben. Hij moet hierbij rekening houden met de vorderingen van de procureur en de opmerkingen van de partijen.²²⁷

132. De regels inzake de motivering zoals hierboven beschreven zijn deels een gevolg van de verstrenging van de wet door de Franse wetgever in 2007. Die wou namelijk een einde maken aan de praktijk waarbij de *juge d'instruction* de argumentatie van de procureur zomaar integraal overnam in zijn beslissing, waardoor het objectieve, onpartijdige en contradictoire karakter van de *clôture d'instruction* ondermijnd werd.²²⁸ Desondanks blijft de *juge d'instruction* vaak steunen op de vordering van de procureur, zeker wanneer de partijen geen opmerkingen hebben ingediend, hierbij geholpen door erg soepele cassatierechtspraak. De procureurs hebben zich hier al aan aangepast door vorderingen te schrijven die in grote mate de motiveringsplicht van de rechter dekken.²²⁹

²²⁰ C. GUERY en P. CHAMBON, *Droit et pratique de l'instruction préparatoire*, Parijs, Dalloz, 2017, 996; S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2019, 1021.

²²¹ Cour de Cassation (FR) 5 oktober 1994, nr. 94-83.635; Cour de Cassation (FR) 23 april 1981, nr. 80-93.475; Cour de Cassation (FR) 20 juli 1976, nr. 76-90.626; C. GUERY, "Les paliers de la vraisemblance pendant l'instruction préparatoire", *La Semaine Juridique – Edition générale* 1998, afl. 24, (1031) 1035.

²²² C. GUERY, "Les paliers de la vraisemblance pendant l'instruction préparatoire", *La Semaine Juridique – Edition générale* 1998, afl. 24, (1031) 1036.

²²³ Cour de Cassation (FR) 13 november 1996, nr. 96-82.087 en 96-83.708; F. DESPORTES en L. LAZERGES-COUSQUER, *Traité de procédure pénale*, Parijs, Economica, 2016, 1299.

²²⁴ C. GUERY en P. CHAMBON, *Droit et pratique de l'instruction préparatoire*, Parijs, Dalloz, 2017, 978; F. DESPORTES en L. LAZERGES-COUSQUER, *Traité de procédure pénale*, Parijs, Economica, 2016, 1299; J. PRADEL, *Procédure pénale*, Parijs, Éditions Cujas, 2015, 665.

²²⁵ C. GUERY en P. CHAMBON, *Droit et pratique de l'instruction préparatoire*, Parijs, Dalloz, 2017, 978.

²²⁶ C. GUERY, "Les paliers de la vraisemblance pendant l'instruction préparatoire", *La Semaine Juridique – Edition générale* 1998, afl. 24, (1031) 1035.

²²⁷ Art. 184 Code de procédure pénale (FR); B. BOULOC, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2022, 939-940; C. GUERY en P. CHAMBON, *Droit et pratique de l'instruction préparatoire*, Parijs, Dalloz, 2017, 986.

²²⁸ Rapport fait au nom de la Commission des Lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République sur le projet de loi (n° 3393), tendant à renforcer l'équilibre de la procédure pénale, *Parl. St. Assemblée nationale* 2006-07, nr. 3505, 182-183; L. ASCENSI, "Portée de l'article 184 du code de procédure pénale sur la motivation de l'ordonnance de règlement" (noot onder Cour de Cassation (FR) 2 maart 2011), *AJ Pénal* 2011, 252; F. DESPORTES en L. LAZERGES-COUSQUER, *Traité de procédure pénale*, Parijs, Economica, 2016, 1299-1300; M.-L. DIVIALLE, "Motivation des ordonnances de règlement du juge d'instruction depuis l'entrée en vigueur de l'article 184 du code de procédure pénale, dans sa rédaction issue de la loi du 5 mars 2007" (noot onder Cour de Cassation (FR) 2 maart 2011), *Recueil Dalloz* 2011, (1856) 1857; C. GUERY en B. LAVIELLE, "Copié, collé, jugé? - (sur la motivation des ordonnances de renvoi par le juge d'instruction)", *Droit pénal* 2010, afl. 10, étude 24.

²²⁹ Cour de Cassation (FR) 13 november 2018, nr. 17-85.163; Cour de Cassation (FR) 1 april 2015, nr. 13-84.301; Cour de Cassation (FR) 10 maart 2015, nr. 14-83.597; Cour de Cassation (FR) 22 januari 2014, nr. 12-86.858; Cour de Cassation (FR) 12 september 2012, nr. 11-87.281; Cour de Cassation (FR) 15 juni 2012, nr. 10-85.678; Cour de Cassation (FR) 29 maart 2011, nr.

133. De motiveringsplicht die de Franse wetgever oplegt, is dus uitgebreider dan de motivering die de Belgische onderzoeksrechten moeten opstellen. Ten eerste moet er in België enkel gemotiveerd worden in geval van een buitenvervolginstelling, terwijl de Franse *juge d'instruction* dit ook moet doen indien hij de zaak verwijst naar de vonnisrechter. Daarnaast moet deze laatste ook echt een duidelijke afweging maken tussen de elementen *à charge* en *à décharge* die tot zijn beslissing geleid hebben, voor iedere individuele verdachte. In België beperkt de motiveringsplicht zich tot het opgeven van de voornaamste redenen van de buitenvervolginstelling. De uitgebreidere motivering komt minstens de schijn van onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter ten goede en zorgt ook ervoor dat hij meer rekening zal moeten houden met de gevoerde tegenspraak, aangezien de partijen meer inzicht krijgen in de oordeelsvorming van de rechter. Spijtig genoeg wordt de effectiviteit van deze uitgebreide motiveringsplicht verzwakt door de cassatierechtspraak.

F. RECHTSMIDDELEN

134. De *chambre d'instruction* is het controleorgaan van de *instruction* en is dus ook de instantie waarbij hoger beroep ingesteld kan worden tegen een *ordonnance* van de *juge d'instruction*.²³⁰ De procureur kan dit voor alle *ordonnances de règlement* doen, zelfs indien zijn vordering gevolgd is door de rechter.²³¹ Voor de privépartijen zijn de mogelijkheden beperkter. De verdachte kan enkel hoger beroep instellen tegen een *ordonnance de mise en accusation* en ook tegen een *ordonnance de renvoi devant le tribunal correctionnel*, indien hij meent dat de feiten eigenlijk gekwalificeerd moeten worden als een *crime* (*ordonnance de renvoi disqualifiante*) of indien er handtekeningen ontbreken bij een *cosaisine* van meerdere *juges d'instruction*.²³² De burgerlijke partij kan dan weer be-

roep instellen tegen een *ordonnance de non-lieu* en, net zoals de verdachte, tegen een *ordonnance de renvoi disqualifiante*.²³³ Beide partijen hebben dus het recht om via een hoger beroep te proberen om de zaak alsnog voor het *cour d'assises* en dus voor een volksjury te krijgen. De procedure in hoger beroep is een tegensprekelijke en mondelinge procedure die in principe achter gesloten deuren plaatsvindt, in lijn met het geheime karakter van het onderzoek. De zitting en de uitspraak zijn evenwel publiek indien de meerderjarige verdachte hierom verzoekt, tenzij hierdoor de belangen van derden geschaad zouden kunnen worden.²³⁴

135. Ten slotte is het ook mogelijk om een *pourvoi en cassation* in te stellen. Ook hier wordt er een onderscheid gemaakt tussen de verschillende partijen. Het *ministère public* kan wederom cassatieberoep instellen tegen alle arresten van de *chambre de l'instruction*. De verdachte kan dit in principe enkel doen tegen een *arrêt de mise en accusation*. Daarnaast kan hij ook cassatieberoep aantekenen tegen een gewoon *arrêt de renvoi* in twee beperkte gevallen. De burgerlijke partij kan op haar beurt een cassatieberoep instellen tegen een *arrêt de non-lieu*.²³⁵

3.4. Hervormingspoging van 2010

136. In 2010 is er een poging geweest om een nieuwe *Code de procédure pénale* te maken. Deze hervormingspoging heeft uiteindelijk niet geleid tot een nieuw wetboek.²³⁶ Het voorontwerp van de toenmalige Franse regering kan evenwel een inzicht geven in de richting die de Franse wetgever in de toekomst mogelijks zou kunnen uitgaan. Hieronder daarom een korte toelichting.

137. In dit voorontwerp werd er een eengemaakt vooronderzoek ingevoerd en werd de *juge d'instruction* vervangen door een *juge de l'enquête et des libertés*. Deze zou het onderzoek niet langer leiden, maar zou het onderzoek enkel nog controleren. De leiding zou in handen liggen van de *procureur de la République*.²³⁷

10-87.220; Cour de Cassation (FR) 2 maart 2011, nr. 10-86.940; L. ASCENSI, "Portée de l'article 184 du code de procédure pénale sur la motivation de l'ordonnance de règlement" (noot onder Cour de Cassation (FR) 2 maart 2011), *AJ Pénal* 2011, 252; J.-B. CRABIERES, "Ordonnance de règlement", *Procédures* 2016, afl. 11, (31) 31; J. DANET, "Une ordonnance de renvoi peut être motivée sans être originale" (noot onder Cour de Cassation (FR) 2 maart 2011), *RSC* 2011, afl. 2, www.dalloz.fr; S. DETRAZ, "Motivation et annulation de l'ordonnance de renvoi et pouvoir d'évocation de la cour d'appel" (noot onder Cour de Cassation (FR) 2 maart 2011), *La Semaine Juridique – Edition générale* 2011, (584) 584; O. MARTINEAU, "Motivation de l'ordonnance de renvoi devant le tribunal correctionnel", *Dalloz actualité* 23 oktober 2012; J. PRADEL, *Procédure pénale*, Parijs, Éditions Cujas, 2015, 661.

²³⁰ S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2019, 1192.

²³¹ Art. 185 Code de procédure pénale (FR); T. GARE, en C. GINESTET, *Droit pénale. Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2021, 402; S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2020, 1200-1201.

²³² Art. 186 en 186-3 Code de procédure pénale (FR); Cour de Cassation (FR) 10 december 1996, nr. 96-84.073; Cour de Cassation (FR) 6 januari 1961, *Imerzeg*, *Recueil Dalloz* 1961, 581; C. GUERY en P. CHAMBON, *Droit et pratique de l'instruction préparatoire*, Parijs, Dalloz, 2017, 1050 en 1054; S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2020, 1201 en 1221;

J. LEROY, *Procédure pénale*, Issy-les-Moulineaux, LGDJ, 2019, 562; E. VERNY, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2020, 326.

²³³ Art. 186 en 186-3 Code de procédure pénale (FR); S. GUINCHARD en J. BUISSON, *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2020, 1201-1202; E. VERNY, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2020, 327.

²³⁴ Art. 199 Code de procédure pénale (FR); B. BOULOC, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2022, 962; E. VERNY, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2020, 266-267 en 330.

²³⁵ Art. 574 en 574-1 Code de procédure pénale (FR); B. BOULOC, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2022, 1147-1150; J. LARGUIER en P. CONTE, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2019, 300-301; E. VERNY, *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2020, 332-333.

²³⁶ C. MOREAU, "La phase préparatoire à l'audience pénale : état des lieux en Allemagne", *Les Cahiers de la Justice* 2012, afl. 4, (83) 84.

²³⁷ MINISTÈRE DE LA JUSTICE, *Avant-projet du futur Code de procédure pénale. Soumis à concertation*, 1 maart 2010, www.justice.gouv.fr/art_pix/avant_projet_cpp_20100304.pdf, 75.

138. Bij de afsluiting van het vooronderzoek zou de vervolgingsbeslissing bij de *procureur de la République* liggen. Hij zou zelfs de zaak zelf aanhangig kunnen maken bij het *cour d'assises*.²³⁸ Tegen de vervolgingsbeslissing zou wel bezwaar openstaan bij de *juge de l'enquête et des libertés*, die dan de zaak zou kunnen verwijzen naar het vonnisgerecht, aanvullende onderzoekshandelingen zou kunnen bevelen of de vervolging zou kunnen beëindigen.²³⁹ Tegen de beslissing van de *juge de l'enquête et des libertés* zou dan nog eens beroep mogelijk zijn geweest bij de *chambre de l'enquête et des libertés*.²⁴⁰

139. Het uitgangspunt van deze hervormingspoging, namelijk het eengemaakte vooronderzoek met een toezichthoudende rol van de rechter in plaats van een leidinggevende, komt overeen met het uitgangspunt van het huidige Belgische hervormingsvoorstel. Maar het verschil zit in het feit dat de rechter een bevoegdheid tot intermediaire beoordeling van een positieve vervolgingsbeslissing zou hebben, in alle vooronderzoeken. Dit is een bevoegdheid die de Belgische onderzoeksrechter momenteel niet heeft en die de rechter van het onderzoek in het hervormingsvoorstel ook niet zou krijgen. Wel zou de tegenhanger, namelijk een beklagrecht voor de benadeelde, ingevoerd worden. Maar deze bevoegdheid zou in handen van de kamer van het onderzoek gelegd worden. En dus niet van de rechter van het onderzoek. De hervormingscommissie wou deze beslissing namelijk in handen van drie rechters leggen. Bovendien zou op dit niveau een uniformere rechtspraak kunnen ontstaan.²⁴¹

3.5. Tussenbesluit

140. De Franse intermediaire beoordelingsfase is een van die aspecten van de strafprocedure waar het heel duidelijk is dat het Belgische en het Franse strafprocesrecht een gemeenschappelijke basis hebben, maar dat er toch grote verschillen ontstaan zijn tussen de beide rechtssystemen.

141. Net als in België volgt er na een gerechtelijk onderzoek/*instruction* automatisch een intermediaire beoordeling van de strafvordering. Het grote verschil zit in het feit dat waar in België de raadkamer deze beoordeling doet in eerste aanleg, het de onderzoeksrechter/*juge d'instruction* zelf is die oordeelt of de zaak naar de vonnisrechter kan gaan of niet. Dit impliceert in de huidige wetgeving wel een grotere betrokkenheid van de rechter die dit oordeel moet maken. In het Frans hervormingsproject van 2010 werd er evenwel een afstand gecreëerd tussen de rechter en het vooronderzoek door hem enkel nog een toezichthoudende rol te geven. Deze

beweging wordt ook gemaakt door het Belgische wetsvoorstel. Deze neutralere positie van de *juge d'instruction* ten aanzien van het vooronderzoek kan zijn oordeelsvorming enkel ten goede komen. In het toekomstige strafprocesrecht lijkt de rechter van het onderzoek dus de aangewezen rechter om een eventuele intermediaire beoordeling uit te voeren.

142. In tegenstelling tot de Belgische onderzoeksgerechten moet de Franse *juge d'instruction* ook al zijn *ordonnances de règlement* redelijk uitgebreid motiveren, zelfs diegene waarin hij de verdachte verwijst naar het onderzoeksgerecht. Hiermee wou de Franse wetgever ervoor zorgen dat de *juge d'instruction* daadwerkelijk rekening houdt met de tegenpraak. Maar in realiteit zal de rechter vaak nog steeds in grote mate de vordering van de procureur overnemen. En dit doet natuurlijk afbreuk aan de waarborgen van de intermediaire beoordeling en bijgevolg aan de meerwaarde hiervan, doordat de rechter zich ook volgzaam kan en zal gedragen ten aanzien van de procureur.

143. Opvallend is dat de Franse wetgever voorzien heeft in een mogelijkheid om via de media alsnog enige inzage te geven in de redenen van een buitenvervolginstelling. Deze mogelijkheid heeft natuurlijk enkel nut bij procedures die al media-aandacht gekregen hebben. De Franse wetgever is er zich dus ook van bewust dat een buitenvervolginstelling achter gesloten deuren in dit soort zaken tot erg veel wantrouwen kan leiden bij het publiek en geeft daarom de mogelijkheid om dit te bestrijden met openheid.

144. De tegenspraakfase bij de *juge d'instruction* is enkel schriftelijk. Deze fase kan evenwel lang duren omwille van de ruime termijnen die voorzien zijn. Mogelijks verstrijken er vijf maanden tussen de mededeling door *juge d'instruction* en het moment waarop hij zijn beslissing kan nemen. Daarnaast bestaan er ook de mogelijkheden van hoger beroep en cassatieberoep die ervoor zorgen dat de intermediaire beoordelingsfase lang kan aanslepen. Dit is in het kader van de efficiëntie van het strafproces en de handhaving van de redelijke termijn onwenselijk.

145. Ten slotte moet opgemerkt worden dat ook in Frankrijk slechts een kleine minderheid van de vooronderzoeken gevoerd wordt door een *juge d'instruction*, waardoor veel verdachten niet kunnen genieten van een rechterlijke intermediaire beoordeling.

4. Verenigde Staten

4.1. Federale strafprocedure

146. De Verenigde Staten kennen niet één, nationaal strafprocesrecht. De strafrechtelijke bevoegdheden bevinden zich namelijk op zowel het federale als deelstatelijke niveau. Hoewel deze strafprocedures vaak in grote lijnen overeenkomen, bestaan er toch ook belangrijke verschillen. Daarom zal deze masterproef de federale strafprocedure behandelen.

²³⁸ *Ibid.*, 162 en 164-165.

²³⁹ *Ibid.*, 168 en 171.

²⁴⁰ *Ibid.*, 162, 164-165 en 172.

²⁴¹ R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, "Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase van het onderzoek" in *Themis 110 – Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, (143) 165.

147. De federale procedureregels in criminele zaken zijn enkel van toepassing op de federale gerechtshoven (*U.S. district courts*, *U.S. courts of appeals* en de *U.S. Supreme Court*).²⁴² Deze gerechtshoven zijn op strafrechtelijk gebied enkel bevoegd voor de zogenaamde *federal crimes*. Dit zijn misdrijven die door het Amerikaanse Congres expliciet strafbaar gesteld zijn door een federale wet, binnen de bevoegdheden die de Grondwet verleent aan het federale niveau.²⁴³ Voorbeelden van *federal crimes* zijn drughandel²⁴⁴, belastingontduiking²⁴⁵, ontvoering²⁴⁶ en misdrijven met betrekking tot kinderpornografie²⁴⁷.

4.2. Intermediaire beoordeling in het algemeen

4.2.1. Doel

148. De bevoegdheid om *charges* in te stellen tegen een persoon ligt in de Verenigde Staten in beginsel bij de *prosecutor* ('*United States Attorney*' genoemd op het federale niveau).²⁴⁸ Die heeft bij het nemen van de vervolgingsbeslissing een ruime discretionaire bevoegdheid.²⁴⁹ Dit betekent evenwel niet dat de *prosecutor* in alle gevallen een zaak rechtstreeks aanhangig kan maken bij het vonnisgerecht.

149. Het Vijfde Amendement van de Amerikaanse Grondwet bepaalt namelijk het volgende: "*No person shall be held to answer for a capital, or otherwise infamous crime, unless on a presentment or indictment of a grand jury, (...)*".²⁵⁰ De concrete uitwerking van dit artikel wordt bepaald door de *Supreme Court* en zal hieronder verduidelijkt worden.

150. Een intermediaire beoordeling is dus een federaal grondwettelijk recht in de Verenigde Staten. De *grand jury* wordt door de *Supreme Court* omschreven als "*a primary security to the innocent against hasty, malicious and oppressive persecution*".²⁵¹ Bij de *preliminary hearing* is het doel als volgt verwoord: "*to prevent hasty, malicious, improvident, and oppressive prosecutions and to assure there are substantial grounds upon which a prosecution may be based*".²⁵² De inter-

mediaire beoordeling moet dus personen beschermen tegen een kwaadwillige overheid en noopt de openbaar aanklager er ook toe om grondig werk te leveren vooraleer er overgegaan wordt tot de eigenlijke vervolging. Maar de vraag stelt zich of deze doelen ook in de werkelijkheid gehaald worden.

4.2.2. Toepassingsgebied

151. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen drie soorten misdrijven: *felonies*, *misdemeanors* en *infractions*. Op federaal niveau wordt dit onderscheid gemaakt op basis van de maximumduur van de gevangenisstraf die op het misdrijf van toepassing is. Een *felony* is een misdrijf dat strafbaar is met de doodstraf of met een gevangenisstraf van meer dan een jaar. *Misdemeanors* en *infractions* zijn strafbaar met een lagere gevangenisstraf of zijn niet strafbaar met een gevangenisstraf.²⁵³

152. Het zijn enkel de *felonies* die op het federale niveau onderworpen zijn aan de onderstaande procedures.²⁵⁴ Dit zijn dus de misdrijven die vallen onder het begrip "*capital, or otherwise infamous crime*".²⁵⁵ De Amerikaanse Grondwet voorziet dus enkel dat de ernstigste misdrijven, met dus de zwaarste mogelijke straffen, een recht op een *indictment* geven.

4.2.3. Procedure

153. Er zijn twee concrete manieren waarop een aanhangigmaking door de *prosecutor* beoordeeld kan worden door een rechterlijke instantie vooraleer de vordering voorgelegd wordt aan de vonnisrechter: de *preliminary hearing* en de *grand jury review*. Hierbij is het wel weer afhankelijk van de vraag in welke jurisdictie men zich bevindt om te weten of en hoe deze procedures mogelijk zijn. Zo zijn er een aantal staten waar een *preliminary hearing* in de plaats kan komen van een *indictment* door een *grand jury*.²⁵⁶

154. In de federale jurisdictie (en een aantal staten) bestaat er evenwel een recht op de tussenkomst van een *grand jury* en zal dus in ieder geval een *indictment* door de *grand jury* noodzakelijk zijn voor een procedure voor het vonnisgerecht. Maar naast de *grand jury* bestaat er ook een *preliminary hearing* als een soort tussenstap. Die moet plaatsvinden binnen een bepaalde termijn, om zo de verdachte de kans

²⁴² Rule 1 (a) (1) Federal Rules of Criminal Procedure.

²⁴³ Supreme Court (VS) 13 februari 1812, 17 U.S. 32, United States/ Hudson and Goodwin; C.A. WRIGHT en M.K. KANE, *Law of Federal Courts*, Saint Paul, West Group, 2002, 126-127.

²⁴⁴ Title 21, chapter 13, subchapter II U.S. Code.

²⁴⁵ Title 26, § 7201 U.S. Code.

²⁴⁶ Title 18, § 1201 U.S. Code.

²⁴⁷ Title 18, § 2252 U.S. Code.

²⁴⁸ W. LAFAVE, J. ISRAEL, N. KING en O. KERR, *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 29.

²⁴⁹ W. LAFAVE, J. ISRAEL, N. KING en O. KERR, *Principles of Criminal Procedure: Post-Investigation*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 191.

²⁵⁰ Amendment 5 U.S. Constitution.

²⁵¹ Supreme Court (VS) 25 juni 1962, 370 U.S. 375, Wood/Georgia; B.E. ROSENBERG, "Indictments, Grand Juries, and Criminal Justice Reform", *American Journal of Criminal Justice* 2020, (81) 89-90.

²⁵² C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008,

623.

²⁵³ Title 18, § 3559, (a) U.S. Code.

²⁵⁴ M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 65 en 79; G. CHIN en J. ORMONDE, "Infamous Misdemeanors and the Grand Jury Clause", *Minnesota Law Review* 2018, (1911) 1911-1912.

²⁵⁵ Amendment 5 U.S. Constitution.

²⁵⁶ W. LAFAVE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 777; C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 624.

te geven om de strafvervolgung te bestrijden en onder meer vrijgelaten te worden indien hij in voorhechtenis zit.²⁵⁷ Vooral vroeger kon het namelijk erg lang duren vooraleer de *grand jury* samen kon komen om zich uit te spreken over de zaak. Tegenwoordig gaat dit veel sneller en slaagt de *prosecutor* er vaak in om al een *indictment* te verkrijgen vooraleer de *preliminary hearing* kan plaatsvinden.²⁵⁸ Dit wordt een *bypass* genoemd en is een wettelijke mogelijkheid, aangezien de *grand jury hearing* voorrang blijft hebben op de *preliminary hearing*.²⁵⁹ De *preliminary hearing* is dus een tussenstap die enkel genomen wordt indien de *prosecutor* er niet in slaagt de zaak tijdig voor een *grand jury* te brengen. Een *indictment* door een *grand jury* is in ieder geval nodig voor de verdere vervolging voor het vonnisgerecht.²⁶⁰

155. Opmerkelijk is dat zowel de *grand jury* als de *preliminary hearing* volgens de *Supreme Court* niet verplicht is voor de staten.²⁶¹ In de zaak *Hurtado v. California* in 1884 had het Hof reeds beslist dat de *grand jury*, zoals voorzien in het Vijfde Amendement van de Federale Grondwet, niet verplicht was voor de staten.²⁶² Enkel de federale staat heeft dus nog een grondwettelijke verplichting tot het voorzien van de *grand jury*. Deze zaak heeft er dan ook toe geleid dat steeds meer staten de *preliminary hearing* als alternatief gingen invoeren. Sommige staten gingen evenwel verder en stonden de *prosecutor* toe om een strafvordering voor de vonnisrechter te brengen zonder een voorafgaande controle.²⁶³ In 1913 heeft de *Supreme Court* in een zaak hierover de lijn van *Hurtado* doorgetrokken en heeft ze gesteld dat een voorafgaande controle van de stafvordering niet grondwettelijk verplicht is voor de staten.²⁶⁴ Aangezien de *Supreme Court* (bijna) alle andere strafprocedurele rechten voorzien in de grondwet verplicht

gesteld heeft voor de staten,²⁶⁵ kan hieruit afgeleid worden dat ze de intermediaire beoordeling niet absoluut noodzakelijk vindt voor een eerlijk strafproces.

4.3. Preliminary hearing

4.3.1. Probable cause

156. Een *preliminary hearing* is een procedure waarbij een alleenzettelende rechter, de *magistrate judge*, zal oordelen of er *probable cause* is om de zaak te laten doorgaan naar de *grand jury*.²⁶⁶ De concrete invulling van het begrip '*probable cause*' is overgelaten aan de rechtspraak. Er bestaat evenwel geen eenduidige definitie van het begrip. Veel rechters passen dezelfde *probable cause*-standaard toe als bij de beoordeling van een *arrest warrant*. Die houdt het volgende in: "*(the evidence is) sufficient to induce a person of ordinary prudence and caution to entertain a reasonable belief that the defendant committed the crime charged*".²⁶⁷ Door sommigen wordt deze standaard evenwel als te laag bevonden voor de *preliminary hearing*. Een aantal rechtbanken vereisen dan ook dat de *prosecutor* een *prima facie case* aantoont. Dit betekent dat de *magistrate judge* moet beoordelen of het bewijs dat gepresenteerd wordt door de *prosecutor*, voldoende zou zijn om een jury te overtuigen van de schuld van de verdachte, abstractie makend van de vraag of de juryleden het bewijsmateriaal al dan niet geloofwaardig zouden achten.²⁶⁸

157. De *probable cause*-standaard van de *arrest warrant*, die gebruikt wordt door de meeste rechters, lijkt grotendeels overeen te komen met de maatstaf die in België gebruikt wordt. De *prosecutor* moet hier aannemelijk maken dat de verdachte het misdrijf gepleegd heeft, zodat een redelijke en voorzichtige persoon dit redelijkerwijs kan geloven. De *prima facie case*-standaard is strenger in die zin dat de veroordeling

²⁵⁷ W. LAFAYE e.a., *Principles of Criminal Procedure: Post-Investigation*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 222; C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 624.

²⁵⁸ M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 66; W. LAFAYE e.a., *Principles of Criminal Procedure: Post-Investigation*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 222.

²⁵⁹ M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 64; W. LAFAYE e.a., *Principles of Criminal Procedure: Post-Investigation*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 222.

²⁶⁰ W. LAFAYE e.a., *Principles of Criminal Procedure: Post-Investigation*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 222.

²⁶¹ Supreme Court (VS) 18 februari 1975, 420 U.S. 103, Gerstein/Pugh; Supreme Court (VS) 9 juni 1913, 229 U.S. 586, Lem Woon/Oregon; Supreme Court (VS) 3 maart 1884, 110 U.S. 516, Hurtado/Californië; D. EMERSON, *Role of the Grand Jury and the Preliminary Hearing in Pretrial Screening*, Washington D.C., U.S. Department of Justice, 1984, 6.

²⁶² Supreme Court (VS) 3 maart 1884, 110 U.S. 516, Hurtado/Californië.

²⁶³ N. KUCKES, "The Useful, Dangerous Fiction of Grand Jury Independence", *American Criminal Law Review* 2004, (1) 13-14; W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 776.

²⁶⁴ Supreme Court (VS) 18 februari 1975, 420 U.S. 103, Gerstein/Pugh; Supreme Court (VS) 9 juni 1913, 229 U.S. 586, Lem

Woon/Oregon; W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 750.

²⁶⁵ N. KUCKES, "The Useful, Dangerous Fiction of Grand Jury Independence", *American Criminal Law Review* 2004, (1) 13; W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 774; B.E. ROSENBERG, "Indictments, Grand Juries, and Criminal Justice Reform", *American Journal of Criminal Justice* 2020, (81) 133.

²⁶⁶ R. WEAVER, J. BURKOFF, C. HANCOCK en S. FRIEDLAND, *Principles of Criminal Procedure*, Saint Paul, West Academic Publishing, 2018, 346.

²⁶⁷ Supreme Court (VS) 23 november 1964, 379 U.S. 89, Beck/Ohio; M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 67-68; W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 755; C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 84 en 625.

²⁶⁸ M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 69; W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 756; C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 625.

waarschijnlijk moet zijn, zonder dat de bewijselementen zelf evenwel geloofwaardig moeten zijn.

4.3.2. Werking

158. De *preliminary hearing* is een tegensprekelijke en nogal uitgebreide zitting. Zo zal de *prosecutor* getuigen kunnen oproepen om zijn vervolgingsbeslissing te ondersteunen, waarbij deze getuigen ook ondervraagd kunnen worden door de verdediging.²⁶⁹ Deze mogelijkheid tot *cross-examination* is een belangrijk verschilpunt met de *grand jury review* (zie rn. 165) en zorgt ervoor dat de *preliminary hearing* de mogelijkheid biedt om de zaak redelijk grondig te behandelen.

159. Het is wel belangrijk om op te merken dat de mogelijkheid tot *cross-examination* niet volledig hoeft te zijn. Aangezien er enkel aangetoond moet worden dat er *probable cause* is om de procedure verder te zetten, is de *Confrontation Clause* van het Zesde Amendement van de Grondwet niet toepasselijk (*"In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right (...) to be confronted with witnesses against him (...)"*).²⁷⁰ Daarom wordt aan de *magistrate judge* de discretionaire bevoegdheid gelaten om te bepalen hoe ver de verdediging mag gaan in de *cross-examination*. Zo kan de *magistrate judge* de mogelijkheden van de verdediging om aan *discovery* te doen en zo informatie in te winnen via een ondervraging van de getuigen of om de geloofwaardigheid van de getuige te schaden door bepaalde verklaringen uit te lokken, inperken.²⁷¹ De *preliminary hearing* dient in beginsel namelijk enkel om de *probable cause* van de zaak te beoordelen.²⁷² Naast de *prosecutor* mag ook de verdachte bewijsmateriaal presenteren en getuigen laten oproepen.²⁷³

160. Een bijzonderheid is dat het niet verplicht is dat de bewijselementen die de *prosecutor* voorlegt tijdens de *preliminary hearing*, ook ontvankelijk zullen zijn voor het vonnisgerecht. Hij mag zelfs gebruik maken van *hearsay* en illegaal verkregen bewijs.²⁷⁴ De *magistrate judge* mag zelfs volledig steunen op deze bewijselementen bij de beoordeling van de *probable cause*. Maar hij moet er natuurlijk ook wel nog steeds rekening mee houden dat de zaak ook ten gronde kans op slagen moet hebben.²⁷⁵

161. Daarnaast zal de zitting in het openbaar gevoerd worden. Hier kan enkel van afgeweken worden indien dit nodig is om het recht op een eerlijk proces te waarborgen en er geen redelijke alternatief voorhanden is.²⁷⁶ Dit is een belangrijk verschilpunt met alle andere procedures die in deze masterproef onderzocht worden en allemaal achter gesloten deuren plaatsvinden.

162. Wanneer de *magistrate judge* van oordeel is dat er *probable cause* is, zal hij de verdachte doorverwijzen naar de *grand jury*. Dit wordt de *bindover* genoemd.²⁷⁷ Maar als de rechter van oordeel is dat er geen *probable cause* is om de strafvervolgning verder te zetten, zal hij een einde maken aan de strafvervolgning. Een belangrijke opmerking hierbij is dat de *prosecutor* zonder meer zijn vervolging opnieuw kan opstarten. Nieuwe bezwaren zijn dus niet nodig, zoals dit in België wel het geval is. Er staat ook geen beroepsmogelijkheid open tegen de beslissing van de *magistrate judge*.²⁷⁸

4.3.4. Grand jury review

A. Schild tegen de overheid

163. De tweede procedure van intermediaire beoordeling is het verkrijgen van een *indictment* bij de *grand jury*. Dit is een jury van leken, bestaande uit zestien tot drieëntwintig leden, die zal oordelen over de vraag of de verdachte voor het von-

²⁶⁹ Art. 5.1 Federal Rules of Criminal Procedure.

²⁷⁰ Supreme Court (VS) 2 december 1895, 160 U.S. 70, Goldsby/United States; M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 75; C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 629.

²⁷¹ M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 63 en 75; R. WEAVER, J. BURKOFF, C. HANCOCK en S. FRIEDLAND, *Principles of Criminal Procedure*, Saint Paul, West Academic Publishing, 2021, 353; C. ZIMMERMAN, H. JOHNSON KUKLA, S. SCHOETTES en J.D. LISTON, "Preliminary proceedings", *The Georgetown Law Journal* 2001, (1229) 1248-1249.

²⁷² C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 630-631; C. ZIMMERMAN e.a., "Preliminary proceedings", *The Georgetown Law Journal* 2001, (1229) 1248-1249.

²⁷³ Art. 5.1 (e) Federal Rules of Criminal Procedure; Court of Appeals (District of Columbia Circuit) (VS) 18 juli 1973, 482 F.2d 768, United States/King; M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 76; C. ZIMMERMAN e.a., "Preliminary proceedings", *The Georgetown Law Journal* 2001, (1229) 1248

²⁷⁴ Art. 5.1 Federal Rules of Criminal Procedure; M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 73; C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 627-629 en 631.

²⁷⁵ M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 73-74.

²⁷⁶ Supreme Court (VS) 17 mei 1993, 508 U.S. 147, El Vocero de Puerto Rico/Puerto Rico; R. WEAVER, J. BURKOFF, C. HANCOCK, J. HOEFFEL, S. SINGER en S. FRIEDLAND, *Principles of Criminal Procedure*, Saint Paul, West Academic Publishing, 2016, 349; C. ZIMMERMAN e.a., "Preliminary proceedings", *The Georgetown Law Journal* 2001, (1229) 1247.

²⁷⁷ M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 68.

²⁷⁸ Rule 5.1 Federal Rules of Criminal Procedure; M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 69; C. ZIMMERMAN e.a., "Preliminary proceedings", *The Georgetown Law Journal* 2001, (1229) 1249.

nisgerecht moet verschijnen of niet.²⁷⁹ Deze jury is niet speciaal samengesteld voor een bepaalde zaak (zoals een Belgisch hof van assisen), maar zetelt gedurende een bepaalde periode (maximaal 18 maanden).²⁸⁰ Voor een *indictment* zijn minstens twaalf ja-stemmen nodig, ongeacht het aantal juryleden.²⁸¹

164. Deze procedure heeft dezelfde doelstelling als de *preliminary hearing*, namelijk het beschermen van burgers tegen ongegronde strafvervolgingen.²⁸² De *grand jury* zal dus weigeren indien ze van oordeel is dat er onvoldoende bewijs is. Maar de *grand jury* kan zelfs *contra legem* oordelen. Ze kan dus weigeren een *indictment* af te leveren, zelfs indien er voldoende bewijs van een gepleegd misdrijf is.²⁸³ Bijvoorbeeld: een persoon wordt vervolgd voor illegale wapendracht en werpt voor de *grand jury* op dat hij dit deed om zijn veiligheid te garanderen. Wanneer er bijvoorbeeld op dat moment een criminaliteitsprobleem heerst, bestaat de kans dat de *grand jury* de *indictment* weigert af te leveren. Hiervoor bestaat evenwel geen wettelijke basis. Dit is dus duidelijk een discretionair oordeel.²⁸⁴ In deze scenario's speelt de *grand jury* dus wel degelijk de rol van schild tussen de overheid en de burgers en kan ze zelfs in haar ogen 'onrechtvaardige' wetten negeren. Dit getuigt toch wel van het Amerikaans wantrouwen tegenover de staat, waarbij sterk de nadruk gelegd wordt op het beschermen van de vrijheden van de individuele burgers tegen overheid. De *grand jury* werd door de *Bill of Rights* aangesteld als de 'populistische' bewaker van deze vrijheden.²⁸⁵

165. Een belangrijke eigenschap van deze procedure is dat ze geheim is (in tegenstelling tot de *preliminary hearing*).²⁸⁶ Zelfs

de verdachte heeft in beginsel geen kennis van wat er voor de *grand jury* gebeurd is.²⁸⁷ De *Supreme Court* motiveert dit op basis van vijf doelstellingen, namelijk: het ontvluchten van de verdachte vermijden, de vrijheid van de juryleden vrijwaren, het afschermen van de getuigen zodat ze niet beïnvloed kunnen worden en ze vrijelijk hun verklaring kunnen afleggen en tot slot het beschermen van de verdachte tegen de publieke opinie en de lasten die gepaard gaan met het in het openbaar terechtstaan.²⁸⁸ Dit laatste komt overeen met een van de belangrijkste doelstellingen van de wetgevers in België en Nederland (zie *rn. 14 en 75*). In deze landen zijn de beslotenheid van de procedure en ook de intermediaire beoordeling in het algemeen (deels) ingegeven vanuit de bezorgdheid dat de verdachte beschermd moet worden tegen zowel de schade aan zijn reputatie als de schade ten gevolge van de mentale en financiële last die een strafrechtelijke procedure met zich meebrengt. Maar de doelstelling van de bescherming tegen de publieke opinie is moeilijk verzoenbaar met het publieke karakter van de *preliminary hearing*, die in principe voorafgaand aan de *grand jury review* moet plaatsvinden. En het is natuurlijk wel erg verregaand om zelfs de verdachte en zijn advocaat uit de zittingszaal te weren.

166. Het besloten karakter van de procedure is dan ook een belangrijk punt van kritiek. De *prosecutor* dient als adviseur voor de jury en is ook de enige persoon met juridische kennis die de juryleden te woord zal staan. Aangezien er geen tegengewicht bestaat in de vorm van een uiteenzetting door de verdediging heeft de *prosecutor* een bijzonder grote invloed op de besluitvorming van de *grand jury*.²⁸⁹ Critici stellen dan ook dat de adviezen van de *prosecutor* te vaak zonder meer gevolgd worden.²⁹⁰

²⁷⁹ C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 635-636.

²⁸⁰ M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 80; C. ZIMMERMAN e.a., "Preliminary proceedings", *The Georgetown Law Journal* 2001, (1229) 1251.

²⁸¹ W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 781.

²⁸² T. HOFFMEISTER, "The Grand Jury Legal Advisor: Resurrecting the Grand Jury's Shield", *The Journal of Criminal Law and Criminology* 2008, (1171) 1172-1173; R. WEAVER e.a., *Principles of Criminal Procedure*, Saint Paul, West Academic Publishing, 2021, 355.

²⁸³ W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 781; R. GONZALEZ-RIVAS, "An Institution 'at Arm's Length': Reconsidering Supervisory Power over the Federal Grand Jury", *The University of Chicago Law Review* 2020, (1647) 1653; R. SIMMONS, "Re-Examining the Grand Jury: Is There Room for Democracy in the Criminal Justice System", *Boston University Law Review* 2002, (1) 49.

²⁸⁴ A.D. LEIPOLD, "Why Grand Juries Do Not (and Cannot) Protect the Accused", *Cornell Law Review* 1995, (260) 293-294; R. SIMMONS, "Re-Examining the Grand Jury: Is There Room for Democracy in the Criminal Justice System", *Boston University Law Review* 2002, (1) 49.

²⁸⁵ A.R. AMAR, *The Bill of Rights: Creation and Reconstruction*, New Haven, Yale University Press, 1998, 83-84.

²⁸⁶ Rule 6 (e) Federal Rules of Criminal Procedure; Supreme Court (VS) 2 juni 1958, 356 U.S. 677, United States/Procter & Gamble.

²⁸⁷ C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 641.

²⁸⁸ Supreme Court (VS) 2 juni 1958, 356 U.S. 677, United States/Procter & Gamble; R. WEAVER e.a., *Principles of Criminal Procedure*, Saint Paul, West Academic Publishing, 2018, 358; C. ZIMMERMAN e.a., "Preliminary proceedings", *The Georgetown Law Journal* 2001, (1229) 1269.

²⁸⁹ N. KUCKES, "The Useful, Dangerous Fiction of Grand Jury Independence", *American Criminal Law Review* 2004, (1) 30.

²⁹⁰ D. EMERSON, *Grand Jury Reform: A Review of Key Issues*, Washington D.C., U.S. Department of Justice, 1983, 31; R. FAIRFAX, "The Grand Jury's Role in the Prosecution of Unjustified Police Killings - Challenges and Solutions", *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review* 2017, (397) 408-409; J. GILBOY, "Use of the Grand Jury to Initiate or to Reinitiate Prosecution", *American Bar Foundation Research Journal* 1984, (1) 5; T. HOFFMEISTER, "The Grand Jury Legal Advisor: Resurrecting the Grand Jury's Shield", *The Journal of Criminal Law and Criminology* 2008, (1171) 1175; N. KUCKES, "The Useful, Dangerous Fiction of Grand Jury Independence", *American Criminal Law Review* 2004, (1) 30-31; C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 667; X, "Restoring Legitimacy: The Grand Jury as the Prosecutor's Administrative Agency", *Harvard Law Review* 2017, (1205) 1208.

167. Het is ook de *prosecutor* die bepaalt welk bewijsmateriaal er voorgelegd wordt aan de *grand jury*. Net als bij de *preliminary hearing* kan er gebruik gemaakt worden van *hearsay* en illegaal verkregen bewijs.²⁹¹ Daarnaast heeft de *Supreme Court* ook geoordeeld dat de *prosecutor* niet verplicht is om naast bewijselementen *à charge* ook bewijselementen *à décharge* voor te leggen aan de *grand jury*, zelfs indien hieruit de onschuld van de verdachte zou blijken.²⁹² Dit alles leidt ertoe dat ook op het vlak van de bewijsvoering de macht van de *prosecutor* erg groot is.

168. Daarnaast mag de *prosecutor* ook meerdere keren proberen om een *indictment* te krijgen voor dezelfde feiten bij verschillende *grand juries*.²⁹³ Net als bij de *preliminary hearing* zal hij dus geen nieuwe bezwaren moeten aanreiken.

169. Ten slotte kan ook de bedenking gemaakt worden of het niet onlogisch zou zijn dat lekenrechters die zich in deze situatie bevinden, geneigd zijn om de zaak door te verwijzen naar het vonnisgerecht. Ze moeten namelijk een beslissing nemen over de verderzetting van de strafprocedure, wetende dat er na hun beslissing alsnog een behandeling van de zaak zal volgen. Aangezien het hier dus geen eindoordeel betreft, lijkt het gemakkelijker om de zaak te laten voortgaan dan ze tegen te houden. Het risico om een schuldige vrij te laten weegt in deze fase van de procedure namelijk zwaarder door dan het risico om een onschuldige te veroordelen. Of misschien zijn ze niet goed op de hoogte van de inhoud van hun taak en beoordelen ze de zaak al ten gronde, zoals ook het probleem was bij de *jury d'accusation* (zie rn. 8).

170. De bovenstaande punten leiden bij vele rechtsgeleerden tot de conclusie dat de *grand jury* niet veel meer is dan een 'stempelmachine' van de *prosecutor*.²⁹⁴ Dit wordt als volgt

verwoord: "(the prosecutor) can indict anybody, at any time, for almost anything before a grand jury".²⁹⁵ Meer dan 99% van de zaken die voorgelegd worden aan de *grand jury*, leiden dan ook tot een *indictment*.²⁹⁶

B. Zwaard van justitie

171. Naast de bevoegdheid om een *indictment* af te leveren en dus de zaak te beoordelen zoals ze haar door de aanklager wordt voorgelegd, heeft de *grand jury* ook eigen onderzoeksbevoegdheden, zoals onder meer het dagvaarden van getuigen²⁹⁷, het verlenen van immunititeit aan hen²⁹⁸ en het sanctioneren van wie desondanks niet wil getuigen (hetgeen *coercive civil contempt* inhoudt, waarvoor de onwillige getuige een boete kan krijgen of zelfs opgesloten kan worden).²⁹⁹ Doordat de onderzoeksbevoegdheden van de *grand jury* verregaander zijn dan die van de *prosecutor*, heeft die laatste ook een voorkeur om de zaak aan de *grand jury* voor te leggen en, indien mogelijk, de *preliminary hearing* over te slaan met een *bypass*.³⁰⁰ De rol van de *grand jury* als zwaard van justitie komt dus meer op de voorgrond te staan.

C. Aanvechten van indictment

172. Een *indictment* van de *grand jury* kan in een aantal gevallen aangevochten worden voor het vonnisgerecht. Zo kunnen er problemen zijn met betrekking tot de samenstelling van de jury³⁰¹ of het gebruikte bewijsmateriaal. Deze

²⁹¹ Supreme Court (VS) 8 januari 1974, 414 U.S. 338, United States/Calandra; Supreme Court (VS) 5 maart 1956, 350 U.S. 359, Costello/United States; P. HENNING, "Prosecutorial Misconduct in Grand Jury Investigations", *South Carolina Law Review* 1999, (1) 10; B.E. ROSENBERG, "Indictments, Grand Juries, and Criminal Justice Reform", *American Journal of Criminal Justice* 2020, (81) 93-94.

²⁹² Supreme Court (VS) 4 mei 1992, 504 U.S. 36, United States/Williams; R. GONZALEZ-RIVAS, "An Institution 'at Arm's Length': Reconsidering Supervisory Power over the Federal Grand Jury", *The University of Chicago Law Review* 2020, (1647) 1652; R. MICHAEL CASSIDY, "Toward a More Independent Grand Jury: Recasting and Enforcing the Prosecutor's Duty to Disclose Exculpatory Evidence", *Georgetown Journal of Legal Ethics* 2000, (361) 372.

²⁹³ Supreme Court (VS) 1 maart 1920, 251 U.S. 407, United States/Thompson; Court of Appeals (Ninth District) (VS) 8 juli 1985, 765 F.2d 784, United States/Claiborne; C. ZIMMERMAN e.a., "Preliminary proceedings", *The Georgetown Law Journal* 2001, (1229) 1251.

²⁹⁴ W. CAMPBELL, "Eliminate the Grand Jury", *The Journal of Criminal Law and Criminology* 1973, (174) 174; N. KUCKES, "The Useful, Dangerous Fiction of Grand Jury Independence", *American Criminal Law Review* 2004, (1) 8-9; W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 784 en 787; A.D. LEIPOLD, "Why Grand Juries Do Not (and Cannot)

Protect the Accused", *Cornell Law Review* 1995, (260) 269; R. MICHAEL CASSIDY, "Toward a More Independent Grand Jury: Recasting and Enforcing the Prosecutor's Duty to Disclose Exculpatory Evidence", *Georgetown Journal of Legal Ethics* 2000, (361) 365; B.E. ROSENBERG, "Indictments, Grand Juries, and Criminal Justice Reform", *American Journal of Criminal Justice* 2020, (81) 90; K. WASHBURN, "Restoring the Grand Jury", *Fordham Law Review* 2008, (2333) 2352; J. WITMER-RICH, "Restoring Independence to the Grand Jury: A Victim Advocate for Police Use of Force Cases", *Cleveland State Law Review* 2017, (535) 548.

²⁹⁵ W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 784.

²⁹⁶ A.D. LEIPOLD, "Why Grand Juries Do Not (and Cannot) Protect the Accused", *Cornell Law Review* 1995, (260) 274; R. SIMMONS, "The Role of the Prosecutor and the Grand Jury in Police Use of Deadly Force Cases: Restoring the Grand Jury To Its Original Purpose", *Cleveland State Law Review* 2017, (519) 522.

²⁹⁷ R. WEAVER e.a., *Principles of Criminal Procedure*, Saint Paul, West Academic Publishing, 2021, 354; C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 648-653.

²⁹⁸ C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 653-654.

²⁹⁹ Title 28, § 1826 U.S. Code; D. BERMAN, "Coercive Contempt and the Federal Grand Jury", *Columbia Law Review* 1979, (735) 735; C. WHITEBREAD en C. SLOBOGIN, *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 654.

³⁰⁰ R. WEAVER e.a., *Principles of Criminal Procedure*, Saint Paul, West Academic Publishing, 2021, 360.

³⁰¹ M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 106;

laatste categorie wordt evenwel enkel toegepast door de lagere rechtbanken en is niet erkend door het *Supreme Court*, zoals hierboven al aangehaald is.³⁰² Er kan ook sprake zijn van een ongedigde *indictment* door wanpraktijken van de *prosecutor*, zoals wetens en willens valse bewijselementen presenteren of zijn persoonlijke mening over de schuld van de verdachte uiten.³⁰³ Maar de verdachte zal door het geheime karakter van de *grand jury review* veel moeilijkheden ondervinden om te bewijzen dat de *indictment* niet geldig is.³⁰⁴

4.3.5. Tussenbesluit

173. De *grand jury* maakt voorwerp uit van erg veel en terechte kritiek. De sterke invloed die de *prosecutor* uitoefent tijdens deze procedure, onder meer door de afwezigheid van enige bijdrage van de kant van de verdediging, zorgt ervoor dat de *grand jury* tegenwoordig in grote mate een verlengstuk van de vervolgende partij is. De *grand jury review* is zowel een makkelijke horde voor de *prosecutor* als een handig instrument om verregaande onderzoekshandelingen te kunnen stellen. De rol van de *grand jury* als schild tegen de overheid is dus overvleugeld door haar rol als krachtig zwaard van justitie. En dit terwijl de ontstaansreden van dit grondwettelijk recht net het wantrouwen tegenover de staatsmacht was.

174. Zelfs indien abstractie gemaakt zou worden van deze problemen, is het ook zeer de vraag of een volksjury voor de intermediaire beoordeling in België een reële en/of wenselijke mogelijkheid is. Ten eerste is er het huidige debat over de assisenjury, waarvan het bestaan logischer is dan het bestaan van een Belgische *grand jury*. Daarnaast is er ook het psychologische aspect, zoals hierboven aangehaald, dat mogelijks leidt tot een erg terughoudende en dus vervolgende jury. Of de jury kan zich ook onvoldoende bewust zijn van haar functie. Al deze bedenkingen werpen zeer de vraag op of een volksjury voor een intermediaire beoordeling de procedure niet onnodig zwaar maakt zonder dat daar een noemenswaardige waarborg voor de verdachte tegenover staat. Zelfs de *Supreme Court* vindt de *grand jury* en zelfs de *preliminary hearing* niet noodzakelijk voor de deelstatelijke strafprocedures, ook al worden zware misdrijven zoals moord op dit niveau vervolgd.

175. De *preliminary hearing* lijkt al meer op de Belgische raadkamerprocedure. De verdachte krijgt hier wel de gelegen-

heid om tegenspraak te voeren, waarna een beroepsrechter overgaat tot de beoordeling van het strafdossier. Daartegenover staat wel dat de zitting openbaar plaatsvindt, waardoor een belangrijke waarborg van de intermediaire beoordeling verloren gaat. Daarnaast komt de *preliminary hearing* ook amper voor, aangezien de *prosecutors* zullen proberen deze procedure te 'bypassen'. Weinig verdachten zullen dus kunnen genieten van de uitgebreidere waarborg van de *preliminary hearing* en de vraag wie wel en wie niet is sterk afhankelijk van externe factoren.

III. EVRM

176. Het Hof van Cassatie heeft in het verleden al in verschillende arresten geoordeeld dat artikel 6 van het EVRM in beginsel enkel van toepassing is op de vonnisgerichten. Die beoordelen namelijk de gegrondheid van de strafvordering.³⁰⁵ Dit doen onderzoeksgerechten in het kader van de regeling van de rechtspleging in beginsel niet, tenzij wanneer ze uitspraak doen als een vonnisgerecht (internering of opschorting) of wanneer ze oordelen over eventuele verzachtende omstandigheden of verschoningsgronden.³⁰⁶

177. Naast de bovenstaande gevallen heeft het Hof van Cassatie bepaald dat er ook voldaan moet zijn aan de waarborgen van artikel 6 EVRM indien de eerlijkheid van het proces ernstige schade zou kunnen oplopen. Dit moet bekeken worden vanuit het perspectief van de *in globo*-beoordeling van het eerlijk proces. Eventuele tekortkomingen kunnen namelijk tijdens de procedure ten gronde nog geredimeerd worden, tenzij de schade onherstelbaar is.³⁰⁷

178. Een situatie waarbij het eerlijk proces onherstelbare schade zou kunnen oplopen, is bij een buitenvervolginstelling. Zoals hierboven al aangehaald is (*zie rn.* 34), heeft het

W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 789-790.

³⁰² M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 112-115; W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 798-800; C. ZIMMERMAN e.a., "Preliminary proceedings", *The Georgetown Law Journal* 2001, (1229) 1284-1286.

³⁰³ M. CAMMACK en N. GARLAND, *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 117; W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 805.

³⁰⁴ W. LAFAYE e.a., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 782-783.

³⁰⁵ Cass. 26 mei 2015, AR P.14.0414.N; Cass. 12 september 2007, AR P.07.0942.F, *Arr.Cass.* 2007, 1604; Cass. 4 april 2006, AR P.05.1651.N, *Arr.Cass.* 2006, 788; Cass. 2 april 2003, AR P.03.0040.F, *Arr.Cass.* 2003, 866; Cass. 26 maart 2003, AR P.03.0208.F, *Arr.Cass.* 2003, 782; Cass. 2 oktober 2002, AR P.02.0996.F, *Arr.Cass.* 2002, 2039; Cass. 28 april 1999, AR P.99.0315.F, *Arr.Cass.* 1999, 584.

³⁰⁶ P. WAETERINCKX en C. VAN DE HEYNING, "Rechten van de verdediging tijdens het strafonderzoek en de regeling van de rechtspleging – Capita selecta" in C. DAELMAN, E. JANSSENS, K. LEMMENS, S. SOMERS, A. VAN BEVER, C. VAN DE HEYNING, B. VANLERBERGHE, N. VAN LEUVEN en P. WAETERINCKX (eds.), *Mensenrechten in de praktijk. Toegepast in uw juridische dossiers*, Antwerpen, Intersentia, 2016, (219) 234.

³⁰⁷ Cass. 26 mei 2015, AR P.14.0414.N; Cass. 2 april 2003, AR P.03.0040.F, *Arr.Cass.* 2003, 866; Cass. 2 oktober 2002, AR P.02.0996.F, *Arr.Cass.* 2002, 2039; M.-A. BEERNAERT e.a., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 965-966; P. WAETERINCKX en C. VAN DE HEYNING, "Rechten van de verdediging tijdens het strafonderzoek en de regeling van de rechtspleging – Capita selecta" in C. DAELMAN e.a. (eds.), *Mensenrechten in de praktijk. Toegepast in uw juridische dossiers*, Antwerpen, Intersentia, 2016, (219) 234.

Hof van Cassatie in een arrest van 12 september 2012 dan ook bepaald dat de motiveringsvereiste van artikel 6 EVRM in dit geval van toepassing is. Het recht op een eerlijk proces van de burgerlijke partijen zou namelijk geschaad worden indien zij geen kennis kunnen nemen van de motivering van de uitspraak. Doordat de strafvordering ten einde komt en er dus geen procedure ten gronde plaatsvindt, kan dit niet meer gecompenseerd worden.

179. Voor een verwijzingsbeschikking wordt geoordeeld dat de procedure ten gronde voldoende is om het recht op een eerlijk proces te waarborgen en een motivering dus niet nodig is. (zie *rn.* 34).

180. Nu stelt zich de vraag of het bestaan van de regeling van de rechtspleging, of de intermediaire beoordeling in het algemeen, noodzakelijk is om het recht op een eerlijk proces te waarborgen zoals voorzien in artikel 6 EVRM. Hier bestaat (nog) geen expliciete uitspraak over. Daarom zal deze vraag op basis van de bovenstaande cassatierechtspraak beoordeeld worden.

181. Ten eerste is er de beoordeling van de gegrondheid, die volgens artikel 6 EVRM moet gebeuren door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij de wet is ingesteld. Bij een procedure zonder rechterlijke intermediaire beoordeling zal de beslissing om te vervolgen voor het vonnisgerecht uitsluitend gemaakt worden door de openbaar aanklager, die dus niet aan deze voorwaarde voldoet. Maar bij deze beoordeling wordt geen oordeel ten gronde gemaakt, zoals ook afgeleid kan worden uit de cassatierechtspraak.

182. Ten tweede moet er voldaan worden aan de waarborgen van artikel 6 EVRM indien het eerlijk proces anders ernstige en onherstelbare schade zou oplopen. Een afschaffing van de rechterlijke intermediaire beoordeling zou evenwel niet leiden tot schade aan het eerlijk proces. De beklaagde zou nog steeds kunnen genieten van al zijn rechten *ex* artikel 6 EVRM, maar dan tijdens de vonnisfase.

183. Het is ook zo dat slechts 5% van alle vooronderzoeken in België de intermediaire beoordelingsfase doorlopen. Bij de opsporingsonderzoeken is er geen enkel probleem dat deze aanhangig gemaakt kunnen worden bij de vonnisrechter via een rechtstreekse dagvaarding. Ook in vele andere lidstaten van de Europese Raad, zoals Denemarken, Zweden en ook Frankrijk, is er (voor de grote meerderheid van strafzaken) geen rechterlijke intermediaire beoordeling.

184. Zoals gezegd (zie *rn.* 44) speelt de regeling van de rechtspleging momenteel ook een rol bij het vaststellen van de overschrijding van de redelijke termijn. Dit is het gevolg van cassatierechtspraak³⁰⁸ die hiermee probeert tegemoet te komen aan de rechtspraak van het Europees Hof voor de

Rechten van de Mens, die bepaalt dat de inverdenkinggestelde overeenkomstig de artikelen 6 en 13 EVRM een forum moet hebben om de overschrijding van de redelijke termijn voor te leggen³⁰⁹. Deze rol wordt in de hervormingsvoorstel evenwel overgenomen door de rechter van het onderzoek, die de overschrijding van de redelijke termijn kan vaststellen wanneer het vooronderzoek langer dan drie jaar duurt.³¹⁰ En dus niet pas bij het afsluiten van het vooronderzoek door de onderzoeksrechter en het Openbaar Ministerie, zoals heden het geval is. Hiermee wordt ook de mogelijkheid van deze vaststelling uitgebreid naar alle vooronderzoeken, en niet enkel de gerechtelijke onderzoeken.

185. Uit het bovenstaande volgt dat de rechterlijke intermediaire beoordeling vanuit het perspectief van het EVRM geen vereiste is. Het EVRM verhindert dus niet de volledige afschaffing hiervan.

Besluit

186. De vraag stelt zich nu of het Belgische strafprocesrecht de rechterlijke intermediaire beoordeling moet behouden, of dat de hervormingscommissie de juiste beslissing genomen heeft door ze volledig af te schaffen.

187. Ten eerste is er duidelijk een probleem met de volgzzaamheid van de behandelende rechter ten aanzien van de openbaar aanklager. De regeling van de rechtspleging is 'bandwerk' geworden en de Amerikaanse *grand jury* is de 'stempelmachine' van de *prosecutor*. In Frankrijk wil de wetgever dit probleem verhelpen door een uitgebreide motiveringsplicht. Maar dit wordt ondermijnd door het hoogste hof, dat het geen probleem vindt dat de rechter de vordering van de procureur quasi-integraal overneemt.

188. Nog een reden waarom de rechter niet snel zal overgaan tot een buitenvervolginstelling, is de maatstaf die gehanteerd wordt. Deze maatstaf ligt vaak erg laag. In Nederland moet de veroordeling hoogst onwaarschijnlijk zijn, terwijl die in België uitgesloten of niet aannemelijk moet zijn. Ook in Frankrijk en de Verenigde Staten ligt de lat niet hoog. Hierbij kan ook de bedenking gemaakt worden dat de openbaar aanklager er helemaal geen belang bij heeft om te vervolgen indien hij

2009, AR P.09.0901.N, NC 2010, 348; Cass. 8 april 2008, AR P.07.1903.N, *T.Strafr.* 2008, 276, noot D. LIBOTTE.

³⁰⁹ EHRM 24 april 2017, nr. 28022/15, Hiernaux/België; EHRM 25 december 2007, nr. 34316/02, De Clerck/België; EHRM 26 oktober 2000, nr. 30210/96, Kudla/Polen; D. LIBOTTE, "De sanctionering van de overschrijding van de redelijke termijn tijdens de onderzoeksfase en voor de onderzoeksgerechten" (noot onder Cass. 8 april 2008), *T.Strafr.* 2008, (276) 277-278.

³¹⁰ Wetsvoorstel (S. VERHERSTRAETEN e.a.) houdende het Wetboek van Strafvordering, *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1239/001, 37; R. VERSTRAETEN, "Het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek: werelden van verschil of tijd voor een eengemaakt vooronderzoek? Het arrest van het Grondwettelijk Hof van 25 juni 2020", NC 2020, (399) 422.

³⁰⁸ Cass. 14 april 2015, AR P.14.1146.N; Cass. 24 november 2009, AR P.09.1080.N, *T.Strafr.* 2010, 36, noot X; Cass. 27 oktober

weet dat er hoogstwaarschijnlijk een vrijspraak zal volgen. De *ratio legis* voor een rechterlijke intermediaire beoordeling na de positieve vervolgingsbeslissing van de openbaar aanklager vertrekt dan ook vanuit wantrouwen tegenover de overheid in het algemeen en de openbaar aanklager in het bijzonder. Maar in plaats van de openbaar aanklager onder controle te plaatsen van een rechter die moet oordelen over de vervolgingsbeslissing, is het beter om de onafhankelijkheid van het openbaar ministerie te versterken, waardoor deze minder druk zal ervaren om kansloze vervolgingen na te streven. En de openbaar aanklager is uiteraard ook bekommerd om de werklast en de reputatie van het gerechtelijk apparaat.

189. De intermediaire beoordeling vindt ook plaats achter gesloten deuren, met als doel een onschuldige verdachte een openbaar proces te besparen. Bij gewone strafzaken lijkt de schade die een openbaar proces zou veroorzaken minimaal. Enkel personen die effectief aanwezig zijn in de zittingszaal, zullen kennis nemen van het strafdossier en dit heeft meestal geen grote impact op de beklaagde. Bij zaken met veel media-aandacht daarentegen zullen de dingen die gezegd worden in de zittingszaal, gedeeld worden door de pers, waardoor de impact op de beklaagde uiteraard veel groter zal zijn. Maar bij deze zaken zijn vaak al belangrijke delen van het strafdossier bekend bij het publiek en is er vaak ook al een publieke opinie gevormd. Indien men in dat geval een buitenvervolginstelling uitspreekt achter gesloten deuren, kan dit leiden tot wantrouwen en een gevoel van onrechtvaardigheid bij het publiek. Deze kritiek komt terug in heel wat landen waar een intermediaire beoordeling achter gesloten deuren bestaat. De Franse wetgever heeft hieraan zelfs willen verhelpen door een mogelijkheid te geven aan de rechter om (een deel van) zijn uitspraak of zijn motivering openbaar te maken via de media. Op deze manier kan opnieuw nuance gegeven worden aan het publieke debat. Maar het lijkt nog beter om geen intermediaire beoordeling achter gesloten deuren te hebben en de zaak gewoonweg ten gronde te behandelen in een openbare terechtzitting. Op die manier kunnen alle partijen hun standpunt overbrengen en kan het publiek kennis nemen met de redenen waarom een beklaagde eventueel vrijgesproken worden. En indien dit toch nodig zou zijn, kan in een aantal gevallen alsnog de sluiting van de deuren gevraagd worden.

190. Een rechterlijke intermediaire beoordeling impliceert altijd een verhoging van de werklast van het gerechtelijke apparaat en mogelijks ook een vertraging van het strafproces. Er moet dus nagedacht worden hoe dit effect verkleind kan worden. Een schriftelijke procedure, waarbij de verdachte zelf het initiatief moet nemen en een gemotiveerd verzoekschrift moet indienen, dat dan eventueel afgewezen kan worden als kennelijk ongegrond, lijkt hiervoor de beste optie. Maar indien het verzoek niet kennelijk ongegrond is, moet er een procedure van tegenspraak gevoerd worden. Dit kan lang duren, zoals in Frankrijk, maar kan ook snel gaan, zoals in Nederland, waar een korte mondelinge procedure bestaat net voorafgaand aan de zitting ten gronde. Maar dit brengt

op zijn beurt weer problemen met zich mee, aangezien er een schijn van partijdigheid kan ontstaan ten aanzien van de vonnisrechter en er ook kostbare zittingstijd verloren gaat. Het lijkt dan ook beter om een hypothetische toekomstige Belgische intermediaire beoordeling over te laten aan de rechter van het onderzoek, die voorafgaand aan de vonnisfase oordeelt of de vervolging kans van slagen heeft of niet. Maar dit betekent natuurlijk dat de rechters van het onderzoek hiervoor tijd zullen moeten vrijmaken, die ze waarschijnlijk beter kunnen gebruiken om hun andere, meer zwaarwichtige taken te vervullen.

191. Gezien het bovenstaande lijkt het niet wenselijk om een (mogelijkheid tot) rechterlijke intermediaire beoordeling te hebben in het strafprocesrecht. De waarborgen die geboden worden aan de verdachte, zijn minimaal en wegen niet op tegen de verhoging van de werklast bij justitie en het tijdverlies in het strafproces.

Bibliografie

Wetgeving

België

Wet 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, *BS* 17 juli 1964.

Wet 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, *BS* 5 oktober 1867.

Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867.

Wetboek van Strafvordering, *BS* 27 november 1808.

MB 30 oktober 2015 houdende oprichting van de Commissies tot hervorming van het strafrecht en van het strafprocesrecht, *BS* 29 december 2015.

Duitsland

Strafprozessordnung.

Europese Unie

Richtlijn Europees Parlement en Raad nr. 2012/29/EU, 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ, *Pb.L.* 14 november 2012, afl. 315.

Frankrijk

Code pénal.

Code de procédure pénale.

Italië

Codice di procedura penale.

Nederland

Wetboek van Strafvordering.

Verenigde Staten

United States Constitution.

Title 18 United States Code.

Title 21 United States Code.

Title 26 United States Code.

Title 28 United States Code.

Federal Rules of Criminal Procedure.

Parlementaire stukken

België

Wetsvoorstel (S. VERHERSTRAETEN e.a.) houdende het Wetboek van Strafprocesrecht, *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1239/001.

Frankrijk

MINISTÈRE DE LA JUSTICE, *Avant-projet du futur Code de procédure pénale. Soumis à concertation*, 1 maart 2010, www.justice.gouv.fr/art_pix/avant_projet_cpp_20100304.pdf.

Rapport fait au nom de la Commission des Lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République sur le projet de loi (n° 3393), tendant à renforcer l'équilibre de la procédure pénale, *Parl. St.* Assemblée nationale 2006-07, nr. 3505.

Nederland

Rechtsstaat en rechtsorde. Brief van de minister van Veiligheid en Justitie, *Parl.St.* Tweede Kamer (NL) 2015-16, 29279 nr. 278.

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten tot versterking van de positie van de rechter-commissaris (Wet versterking positie rechter-commissaris). Memorie van toelichting, *Parl.St.* Tweede Kamer (NL) 2009-10, 32177 nr. 3.

Wijziging van het Wetboek van strafvordering met betrekking tot het hoger beroep in strafzaken, het aanwenden van gewone rechtsmiddelen en het wijzigen van de telastlegging. Memorie van toelichting, *Parl.St.* Tweede Kamer (NL) 2005-06, 30320 nr. 3.

Parl. St. Tweede Kamer (NL) 1991-92, 22584 nr. 3.

Parl. St. Tweede Kamer (NL) 1986-87, 19798 nr. 5.

Parl. St. Tweede Kamer (NL) 1986-87, 19798 nr. 3.

Parl. St. Tweede Kamer (NL) 1984-85, 18995 nr. 2.

MINISTERIE VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID, *Ambtelijke versie juli 2020 wetsvoorstel Wetboek van Strafvordering*, 30 juli 2020, <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/publicaties/2020/07/30/ambtelijke-versie-juli-2020-wetsvoorstel-wetboek-van-strafvordering/Ambtelijke+versie+juli+2020+wetsvoorstel+Wetboek+van+Strafvordering.pdf>.

MINISTERIE VOOR JUSTITIE EN VEILIGHEID, *Ambtelijke versie juli 2020 Memorie van Toelichting Wetboek van Strafvordering*, 30 juli 2020, <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/publicaties/2020/07/30/ambtelijke-versie-juli-2020-memorie-van-toelichting-wetboek-van-strafvordering/Ambtelijke+versie+juli+2020+Memorie+van+Toelichting+Wetboek+van+Strafvordering.pdf>.

Rechtspraak

België

Cass 2 oktober 2019, AR P.18.0362.F.

Cass. 26 april 2017, AR P.17.0051.F.

Cass. 26 mei 2015, AR P.14.0414.N.

Cass. 14 april 2015, AR P.14.1146.N.

Cass. 28 januari 2015, AR P.14.1463.F, *Arr.Cass.* 2015, 228.

Cass. 1 april 2014, AR P.13.1319.N, *Arr.Cass.* 2014, 865.

Cass. 29 oktober 2013, AR P.13.0896.N, *Arr.Cass.* 2013, 2246.

Cass. 16 april 2013, AR P.12.0858.N, *Arr.Cass.* 2013, 929.

Cass. 12 september 2012, AR P.12.0544.F, *Arr.Cass.* 2012, 1912, *JT* 2012, 766, noot LEROY, A. en *T.Strafr.* 2013, 304, noot MAES, B. en WELLEKENS, E.

Cass. 31 mei 2011, AR P.10.1931.N, *Arr.Cass.* 2011, 1447.

Cass. 24 november 2009, AR P.09.1080.N, *T.Strafr.* 2010, 36, noot X.

Cass. 27 oktober 2009, AR P.09.0901.N, NC 2010, 348.

Cass. 8 april 2008, AR P.07.1903.N, *T.Strafr.* 2008, 276, noot LIBOTTE, D.

Cass. 26 september 2007, AR P.07.0487.F, *Arr.Cass.* 2007, 1774.

Cass. 12 september 2007, AR P.07.0942.F, *Arr.Cass.* 2007, 1604.

Cass. 12 juni 2007, AR P.05.1685.F, *Arr.Cass.* 2007, 1469.

Cass. 14 februari 2007, AR P.06.1594.F, *Arr.Cass.* 2007, 378.

Cass. 4 april 2006, AR P.05.1651.N, *Arr.Cass.* 2006, 788.

Cass. 4 april 2006, AR P.05.1650.N, *Arr.Cass.* 2006, 786.

Cass. 8 maart 2006, AR P.05.1673.F, *Arr.Cass.* 2006, 557.

Cass. 13 september 2005, AR P.05.0705.N, *Arr.Cass.* 2005, 1632.

Cass. 2 april 2003, AR P.03.0040.F, *Arr.Cass.* 2003, 866.

Cass. 26 maart 2003, AR P.03.0208.F, *Arr.Cass.* 2003, 782.

Cass. 23 oktober 2002, AR P.02.1088.F, *Arr.Cass.* 2002, 2258.
 Cass. 2 oktober 2002, AR P.02.0996.F, *Arr.Cass.* 2002, 2039.
 Cass. 13 maart 2001, AR P.00.1739.N, *Arr.Cass.* 2000, 405.
 Cass. 28 april 1999, AR P.99.0315.F, *Arr.Cass.* 1999, 584.
 Cass. 10 februari 1987, AR nr. 654, *Arr.Cass.* 1986-1987, 769.
 Cass. 27 november 1985, AR nr. 4484, *Arr.Cass.* 1985-86, 446.
 Cass. 8 oktober 1985, AR nr. 9655, *Arr.Cass.* 1985-86, 147.
 Cass. 12 oktober 1976, *Arr.Cass.* 1976-77, 169.
 Cass. 11 januari 1960, *Pas.* 1960, 520.
 KI Antwerpen 5 april 2001, *RW* 2002-03, 66, noot VANDROMME, S. en noot VANDEPLAS, A.
 KI Brussel 4 december 2000, *JLMB* 2001, 250.
 KI Gent 19 september 2019, *TGR* 2020, 15.
 KI Gent 22 november 2018, *T.Gez.* 2020, 316.
 KI Gent 6 juni 2013, *T.Gez.* 2015-16, 30.
 KI Gent 20 maart 2012, *TGR* 2012, 204.
 KI Gent 9 december 2004, *T.Gez.* 2007, 39.
 KI Luik 1 april 2021, *JLMB* 2021 1736.
 KI Luik 21 december 2009, *JLMB* 2010, 442.
 Rk. Brugge 20 september 1991, *TWVR* 2002, 138.
 Rk. Brugge 11 september 1984, *TWVR* 1984, 127.
 Rk. Brussel 14 september 1993, *RDPC* 1994, 225.
 Rk. Namen 30 juni 1993, *RDPC* 1994, 223.
 Rk. Neufchâteau 17 januari 2003, *JT* 2003, 87.
 Rk. Oost-Vlaanderen (afd. Dendermonde) 20 december 2016, *T.Gez.* 2020, 316.

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EHRM 24 april 2017, nr. 28022/15, Hiernaux/België.
 EHRM 25 december 2007, nr. 34316/02, De Clerck/België.
 EHRM 26 oktober 2000, nr. 30210/96, Kudla/Polen.

Frankrijk

Cour de Cassation (FR) 13 november 2018, nr. 17-85.163.
 Cour de Cassation (FR) 1 april 2015, nr. 13-84.301.
 Cour de Cassation (FR) 10 maart 2015, nr. 14-83.597.
 Cour de Cassation (FR) 22 januari 2014, nr. 12-86.858.
 Cour de Cassation (FR) 12 september 2012, nr. 11-87.281.
 Cour de Cassation (FR) 15 juni 2012, nr. 10-85.678.
 Cour de Cassation (FR) 29 maart 2011, nr. 10-87.220.
 Cour de Cassation (FR) 2 maart 2011, nr. 10-86.940.
 Cour de Cassation (FR) 16 november 1999, nr. 94-86.114 en 99-85.848.
 Cour de Cassation (FR) 18 juni 1997, nr. 96-81.375.
 Cour de Cassation (FR) 10 december 1996, nr. 96-84.073.

Cour de Cassation (FR) 13 november 1996, nr. 96-82.087 en 96-83.708.

Cour de Cassation (FR) 5 oktober 1994, nr. 94-83.635.

Cour de Cassation (FR) 23 april 1981, nr. 80-93.475.

Cour de Cassation (FR) 24 maart 1977, nr. 76-91.442.

Cour de Cassation (FR) 20 juli 1976, nr. 76-90.626.

Cour de Cassation (FR) 6 januari 1961, Imerzeg, *Recueil Dalloz* 1961, 581.

Nederland

Uitspraken

Hoge Raad (NL) 1 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1410.

Hoge Raad (NL) 22 januari 2019, ECLI:NL:HR:2019:89, *NJ* 2019/176, concl. KNIGGE, G., noot. REIJNTJES, J.M.

Hoge Raad (NL) 3 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:513, *NJ* 2015/200.

Hoge Raad (NL) 3 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:212, *NJ* 2015/97.

Hoge Raad (NL) 11 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AV4112, *NJ* 2006/261.

Hoge Raad (NL) 15 april 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0690, *NJ* 1997, 2862.

Hoge Raad (NL) 30 september 1986, ECLI:NL:HR:1986:AC9509, *NJ* 1987, 1730.

Hoge Raad (NL) 21 januari 1986, ECLI:NL:HR:1986:AC9188, *NJ* 1986/663.

Hoge Raad (NL) 28 mei 1985, ECLI:NL:PHR:1985:AC8906, *NJ* 1985/906.

Hoge Raad (NL) 17 april 1984, ECLI:NL:HR:1984:AC8375, *NJ* 1984, 2267.

Hoge Raad (NL) 6 april 1971, *NJ* 1971, 1249.

Hoge Raad (NL) 29 september 1951, *NJ* 1952, 155.

Gerechtshof Amsterdam (NL) 10 mei 2010, ECLI:NL:G-HAMS:2010:BM7573.

Rb. Amsterdam (NL) 14 oktober 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:6475.

Rb. Amsterdam (NL) 7 juni 2016, ECLI:NL:RBAMS:2016:3550.

Rb. Amsterdam (NL) 20 juni 2008, ECLI:NL:RBAMS:2008:BD4898.

Rb. Breda (NL) 18 mei 2011, ECLI:NL:RBBRE:2011:BQ5201.

Rb. Groningen (NL) 10 januari 2011, ECLI:NL:RBGRO:2011:BP2899.

Rb. Overijssel (NL) 14 juni 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:2376.

Rb. Rotterdam (NL) 9 november 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:11431.

Rb. Rotterdam (NL) 23 augustus 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:6856.

Rb. Rotterdam (NL) 13 april 2017, ECLI:NL:R-BROT:2017:3446.

Conclusies

Concl. SPRONKEN, T.N.B.M. bij Hoge Raad (NL) 1 oktober 2019, ECLI:NL:PHR:2019:1000.

Concl. KNIGGE, G. bij Hoge Raad (NL) 22 januari 2019, ECLI:NL:PHR:2018:1332, *NJ* 2019/176.

Verenigde Staten

Supreme Court (VS) 17 mei 1993, 508 U.S. 147, *El Vocero de Puerto Rico/Puerto Rico*.

Supreme Court (VS) 4 mei 1992, 504 U.S. 36, *United States/Williams*.

Supreme Court (VS) 18 februari 1975, 420 U.S. 103, *Gerstein/Pugh*.

Supreme Court (VS) 8 januari 1974, 414 U.S. 338, *United States/Calandra*.

Supreme Court (VS) 23 november 1964, 379 U.S. 89, *Beck/Ohio*.

Supreme Court (VS) 25 juni 1962, 370 U.S. 375, *Wood/Georgia*.

Supreme Court (VS) 2 juni 1958, 356 U.S. 677, *United States/Procter & Gamble*.

Supreme Court (VS) 5 maart 1956, 350 U.S. 359, *Costello/United States*.

Supreme Court (VS) 1 maart 1920, 251 U.S. 407, *United States/Thompson*.

Supreme Court (VS) 9 juni 1913, 229 U.S. 586, *Lem Woon/Oregon*.

Supreme Court (VS) 2 december 1895, 160 U.S. 70, *Goldsby/United States*.

Supreme Court (VS) 3 maart 1884, 110 U.S. 516, *Hurtado/Californië*.

Supreme Court (VS) 13 februari 1812, 17 U.S. 32, *United States/Hudson and Goodwin*.

Court of Appeals (Ninth District) (VS) 8 juli 1985, 765 F.2d 784, *United States/Claiborne*.

Court of Appeals (District of Columbia Circuit) (VS) 18 juli 1973, 482 F.2d 768, *United States/King*.

Rechtsleer

België

AERTS, B., "Experts counteren felle kritiek op hervormingsplannen. 'Strafprocedure zal eenvoudiger en sneller verlopen' [Interview met Philip Traest en Raf Verstraeten]", *Juristenkrant* 2018, afl. 368, 8-9.

ARNOU, P., "Het verlenen van de opschorting door het vonnisgerecht in raadkamer", *NC* 2018, 135-143.

BEERNAERT, M.-A., "Le nouveau Code de procédure pénale en projet: quelques lignes de force" in FRANSSEN, V. en MASSET, A. (eds.), *Actualités de droit pénal et de procédure pénale*, Limal, Anthemis, 2019, 133-162.

BEERNAERT, M.-A., BOSLY, H. en VANDERMEERSCH, D., *Droit de la Procédure Pénale*, I, Brugge, die Keure, 2021, 1261 p.

BERGER, E., "Ordre public et poursuites criminelles sous le Directoire (1795-1799). L'expérience d'un modèle judiciaire libéral", *Annales historiques de la Révolution française* 2007, 135-152.

DECAIGNY, T., *Tegenspraak in het vooronderzoek*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 719 p.

DECLERCQ, R., *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1892 p.

DECLERCQ, R., "Onderzoeksgerechten" in *APR*, Deurne, Story-Scientia, 1993, 436 p.

DE LE COURT, E., "L'évolution de la chambre du conseil dans les lois pénales belges", *JT* 1967, 513-519.

DELMULLE, J., *Plechtige openingszitting van het hof van beroep te Brussel 1 september 2014. Rede uitgesproken door procureur-generaal Johan Delmulle*, 2014, www.om-mp.be/om-mp/files/en-savoir-plus/mercuriales/parquets%20generaux/BR/2014/Mercuriale%202014%20PG%20procureur-generaal%20definitieve%20versie.pdf, 27 p.

DE NAUW, A., "Kontrolle over de vervolging en seponering" in CALEWAERT, W., CONSTANT, J., DAUTRICOURT, J., DECLERCQ, R., DE NAUW, A., D'HAENENS, J., DU JARDIN, J., DUMON, F., DUPREEL, J., ELIAERT, C., HUSS, A., LELIARD, J., LEVASSEUR, G., MARCHAL, A., MASSON, J.-P., MULDER, A., FASSEUR, C., NUVOLONE, P., PIRENNE, J.-H., QUARRE, P., RACINE, A., REMMELINK, J., ROZIE, M., SCREVEN, R., THIRY, R., VAN BEMMELIN, J.-M., VAN DEN WIJNGAERT, C., VANDERVEEREN, J., VERHAEGEN, J. en VERMEYLEN, P., *Liber amicorum Hermann Bekaert*, Gent, Snoeck-Ducaju & Zoon, 1977, 75-95.

DE PAUW, W., "Terug van weggeweest: de zoektocht naar een daadwerkelijk rechtsmiddel in de zin van artikel 13 EVRM bij de overschrijding van de redelijke termijn tijdens het onderzoek", *RABG* 2015, 976-979.

DERUYCK, F. en VAN LANDEGHEM, Y., *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 356 p.

DE SMEDT, W., "Als je een publiek proces vermijdt, wordt het in de media gevoerd", *Juristenkrant* 2020, afl. 414, 10.

DE SMET, B., "Beoordeling van bezwaren en volledigheid van het onderzoek op het einde van het gerechtelijk onderzoek" (noot onder Cass. 25 oktober 2016), *RW* 2017-18, 102-106.

DE SMET, B., "De beslissing van de raadkamer in geval van onvolledig gerechtelijk onderzoek" (noot onder Cass. 17 april 2012), *RW* 2012-13, 376-379.

DE SMET, B., "De justitie in de steigert. Beschouwingen over het ontwerp Franchimont als steunpijler van een moderne gerechtelijke constructie", *Panopticon* 1997, 209-220.

- DE SMET, B., *De hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek in België: Moet het gerechtelijk onderzoek in zijn huidige vorm behouden blijven?*, Antwerpen, Intersentia, 1996, 450 p.
- EGGERMONT, F. en KERKHOF, S., *De proceduregids*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 244 p.
- FRANCIS, E., "Art. 127" in DE BUSSCHER, M., MEESE, J., VAN DER KELEN, D. en VERBIST, J. (eds.), *Duiding Strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2017, 388-395.
- GEENS, K., *Het Justitieplan. Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid*, 2015, https://cdn.nimbu.io/s/ljn2gqe/assets/Plan_justitie_18maart_NL.pdf, 135 p.
- HAYOIT DE TERMICOURT, R., "De la loi sur la détention préventive", *RDPC* 1924, 285-312.
- HELIE, F., *Traité de l'instruction criminelle*, II, Brussel, Bruylant, 1865, 706 p.
- HUYSMANS, J., *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 958 p.
- JACOBS, A., "Les notions d'indices et de charges en procédure pénale" (noot onder Rk. Verviers 11 juli 2000), *JLMB* 2001, 262-266.
- LEROY, A., "Le règlement de la procédure à l'épreuve de l'obligation de motivation" (noot onder Cass. 12 september 2012), *JT* 2012, 766-767.
- LIBOTTE, D., "De sanctionering van de overschrijding van de redelijke termijn tijdens de onderzoeksfase en voor de onderzoeksgerechten" (noot onder Cass. 8 april 2008), *T.Strafr.* 2008, 276-281.
- LIEGEOIS, Y., "De onvermijdelijke evolutie van het strafprocesrecht" in DERUYCK, F., DE SWAEF, M., ROZIE, J., ROZIE, M., TRAEST, P. en VERSTRAETEN, R. (eds.), *De wet voorbij. Liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 221-257.
- MAES, B. en WELLEKENS, E., "De motiveringsplicht van de onderzoeksgerechten in het kader van de regeling van de rechtspleging: Hof van Cassatie wordt strenger" (noot onder Cass. 12 september 2012), *T.Strafr.* 2013, 305-309.
- MICHELIS, O. en FALQUE, G., *Principes de procédure pénale*, Brussel, Larcier, 2019, 788 p.
- MINNAERT, M., "Hervormingen in het strafproces anno 2016: inleidende bloemlezing van beleidsteksten", *NC* 2016, afl. 1, 1-16.
- MONBALLYU, J., *Zes eeuwen strafrecht: De geschiedenis van het Belgische Strafrecht (1400-2000)*, Leuven, Acco, 2006, 382 p.
- PEPIN, L., "La chambre du conseil en matière répressive", *BJ* 1897, 193-233.
- PRINS, A. en PERGAMENI, H., *Réforme de l'instruction préparatoire en Belgique*, Brussel, Claassen, 1871, 240 p.
- TRAEST, M., "Krachtlijnen van het cassatieberoep in strafzaken", *NC* 2007, 97-124.
- TRAEST, P., "Is er nog een toekomst voor de raadkamer? Enkele bedenkingen" in ANDERSEN, R., BEERNAERT, M.-A., DE RUE, M., WATTIER, I., BOSLY, V., BOSLY, T., BURNEO-LABRIN, J.A., CEREXHE, E., CLOSE, F., CORSTENS, G.J.M., DANTI-JUAN, M., MASSE, M., DE NAUW, A., DE VALKENEER, C., DEJEMPEPE, B., DELPEREE, F., DUBUISSON, B., FRANCHIMONT, M., JACOBS, A., BUONATESTA, A., KELLEN, G., KEUTGEN, G., MASSET, A., MESSINNE, J., MOREAU, T., RAVIER, I., MOTTE DIT FALISSE, J., PAPATHANASOPOULOS, E., PRADEL, J., RENCHON, J.-L., RENDERD, D., RIGAU, F., SCHAMPS, G., VAN OVERSTRAETEN, M., SIMONART, H., TRAEST, P., TREPANIER, J., TULKENS, F., VAN DE KERCHOVE, M., VAN COMPERNOLLE, J., VANDERMEERSCH, D., DRUETZ-DE WISPELAERE, A.-M., VANDERVEEREN, P. en VERDUSSEN, M., *Liber amicorum Henri-D. Bosly*, Brussel, die Keure, 2009, 361-372.
- TRAEST, P., VERMEULEN, G., DE BONDT, W., GOMBEER, T., RAATS, S. en VAN PUYENBROECK, L., *Scenario's voor een nieuwe Belgische strafprocedure*, Antwerpen, Maklu, 2015, 583 p.
- VAN CAUWENBERGHE, K., "Strafprocedure versnellen? Graag!", *Juristenkrant* 2010, afl. 220, 13.
- VAN DELM, J., "Ons strafprocesrecht moet helemaal anders. Tabula rasa!", *Juristenkrant* 2010, afl. 219, 8-9.
- VANDERMEERSCH, D., "De hervorming van de wetboeken in strafzaken: een noodzakelijke sprong van de 19e naar de 21e eeuw", *RW* 2020-21, 402-425.
- VANDROMME, S., "De buitenvervolginstelling wegens onvoldoende bezwaren" (noot onder KI Antwerpen 5 april 2001), *RW* 2002-03, 67-69.
- VAN GERVEN, D., "Afschaffing onderzoeksrechter en raadkamer? Dan ook herziening rol OM en betere privacybescherming verdachten", *Juristenkrant* 2010, afl. 220, 12.
- VAN LEEUW, F., "Opinie - Zonder assisen wordt Justitie menselijker en moderner", *De Standaard* 2020, www.standaard.be/cnt/dmf20201206_96394598.
- VAN VOLSEM, F., "Beoordeling van het cassatieberoep in strafzaken" in VAN EECKHOUTTE, W. en GHYSELS, J. (eds.), *Cassatie in strafzaken*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 141-224.
- VERSTRAETEN, R., "Het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek: werelden van verschil of tijd voor een eengemaakt vooronderzoek? Het arrest van het Grondwettelijk Hof van 25 juni 2020", *NC* 2020, 399-424.
- VERSTRAETEN, R., *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 1372 p.
- VERSTRAETEN, R. en BAILLEUX, A., "Het voorstel van een nieuw Wetboek van Strafvordering: algemene beginselen en fase van het onderzoek" in *Themis 110 - Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2019, 143-186.
- VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J. en DE HERT, S., "Stevige verbouwingen in het strafprocesrecht: de procedure met voorafgaande erkenning van schuld, de invoering van conclusietermijnen in strafzaken en een vernieuwd stelsel van rechtsmiddelen" in *Themis 97 - Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2016, 123-194.

VERSTRAETEN, R. en DEMEDTS, H., “De cassatieprocedure in strafzaken na de wet van 14 februari 2014: brengt vernieuwing ook verbetering?”, *NC* 2015, 347-389.

VERSTRAETEN, R. en TRAEST, F., “Het recht van verdediging in de onderzoeksfase”, *NC* 2008, 85-105.

VERSTRAETEN, R. en VERBRUGGEN, F., *Strafrecht en strafproceesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 561 p.

WAETERINCKX, P. en VAN DE HEYNING, C., “Rechten van de verdediging tijdens het strafonderzoek en de regeling van de rechtspleging – Capita selecta” in DAELMAN, C., JANSSENS, E., LEMMENS, K., SOMERS, S., VAN BEVER, A., VAN DE HEYNING, C., VANLERBERGHE, B., VAN LEUVEN, N. en WAETERINCKX, P. (eds.), *Mensenrechten in de praktijk. Toegepast in uw juridische dossiers*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 219-270.

Denemarken

LANGSTED, L.B., GARDE, P., GREVE, V. en ELHOLM, T., “Denmark” in VERBRUGGEN, F. en FRANSSEN, V. (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2019, 1-261.

Duitsland

BOYNE, S.M., “Procedural economy in pre-trial procedure: developments in Germany and the United States” in ROSS, J.E. en THAMAN, S.C. (eds.), *Comparative Criminal Procedure*, Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2016, 219-257.

WEIGEND, T., “Germany” in LIGETI, K. (ed.), *Toward a Prosecutor for the European Union, Volume 1: A comparative Analysis*, Londen, Hart Publishing, 2013, 264-306.

Finland

UTRIAINEN, T., “Finland” in VERBRUGGEN, F. en FRANSSEN, V. (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2019, 1-207.

Frankrijk

AMBROSE-CASTEROT, C. en COMBEAU, C., “La procédure pénale dans la balance : entre secret et transparence”, *Les Cahiers de la Justice* 2014, 373-385.

ASCENSI, L., “Portée de l'article 184 du code de procédure pénale sur la motivation de l'ordonnance de règlement” (noot onder Cour de Cassation (FR) 2 maart 2011), *AJ Pénal* 2011, 252.

BEAUMES, J., *Rapport sur la procédure pénale*, 2014, www.justice.gouv.fr/publication/rap-beaume-2014.pdf, 89 p.

BOULOC, B., *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2022, 1266 p.

BOULOC, B., *Droit pénal général*, Parijs, Dalloz, 2021, 822 p.

BOULOC, B., *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2019, 1210 p.

BUISSON, J., “Les dispositions de la loi n° 2019-222 du 23 mars 2019 régissant l'instruction”, *Procédures* 2019, afl. 6, 37-41.

CRABIERES, J.-B., “Ordonnance de règlement”, *Procédures* 2016, afl. 11, 31-32.

DANET, J., “Une ordonnance de renvoi peut être motivée sans être originale” (noot onder Cour de Cassation (FR) 2 maart 2011), *RSC* 2011, afl. 2, www.dalloz.fr.

DESPORTES, F. en LAZERGES-COUSQUER, L., *Traité de procédure pénale*, Parijs, Economica, 2016, 2461 p.

DETREZ, S., “Motivation et annulation de l'ordonnance de renvoi et pouvoir d'évocation de la cour d'appel” (noot onder Cour de Cassation (FR) 2 maart 2011), *La Semaine Juridique – Edition générale* 2011, 584.

DIVIALLE, M.-L., “Motivation des ordonnances de règlement du juge d'instruction depuis l'entrée en vigueur de l'article 184 du code de procédure pénale, dans sa rédaction issue de la loi du 5 mars 2007” (noot onder Cour de Cassation (FR) 2 maart 2011), *Recueil Dalloz* 2011, 1856-1858.

GARE, T. en GINESTET, C., *Droit pénale. Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2021, 511 p.

GUERY, C., “Instruction préparatoire” in *Répertoire de droit pénal et de procédure pénale*, Dalloz, 2021.

GUERY, C., “Les paliers de la vraisemblance pendant l'instruction préparatoire”, *La Semaine Juridique – Edition générale* 1998, afl. 24, 1031-1036.

GUERY, C. en CHAMBON, P., *Droit et pratique de l'instruction préparatoire*, Parijs, Dalloz, 2017, 1336 p.

GUERY, C. en GUICHARD, P., “La partie civile et la « reprise » de l'information”, *La Semaine Juridique – Edition générale* 2007, afl. 44-45, 20-23.

GUERY, C. en LAVIELLE, B., “Copié, collé, jugé? - (sur la motivation des ordonnances de renvoi par le juge d'instruction)”, *Droit pénal* 2010, afl. 10, étude 24.

GUINCHARD, S. en BUISSON, J., *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2021, 1568 p.

GUINCHARD, S. en BUISSON, J., *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2020, 1509 p.

GUINCHARD, S. en BUISSON, J., *Procédure pénale*, Parijs, LexisNexis, 2019, 1489 p.

GUINCHARD, S., VARINARD, A. en DEBARD, T., *Institutions juridictionnelles*, Parijs, Dalloz, 2021, 1430 p.

LARGUIER, J. en CONTE, P., *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2019, 424 p.

LEGER, P., “Rapport sur la législation française et d'inspiration française”, *Revue Internationale de Droit Pénal* 1985, 87-120.

LEROY, J., *Procédure pénale*, Parijs, LGDJ, 2021, 690 p.

LEROY, J., *Procédure pénale*, Issy-les-Moulineaux, LGDJ, 2019, 662 p.

LEROY, J., *Procédure pénale*, Parijs, LGDJ, 2011, 634 p.

MARTINEAU, O., “Motivation de l’ordonnance de renvoi devant le tribunal correctionnel”, *Dalloz actualité* 23 oktober 2012.

MERCINIER, E., “Nouveau régime de la fin de l’information judiciaire : réflexions pratiques”, *AJ Pénal* 2008, 497.

MOREAU, C., “La phase préparatoire à l’audience pénale : état des lieux en Allemagne”, *Les Cahiers de la Justice* 2012, afl. 4, 83-96.

PRADEL, J., *Procédure pénale*, Parijs, Editions Cujas, 2015, 1023 p.

SAINT-PIERRE, F., *Pratique de défense pénale*, Parijs, LGDJ, 2021, 738 p.

TRICOT, J., “France” in LIGETI, K. (ed.), *Toward a Prosecutor for the European Union, Volume 1: A comparative Analysis*, Londen, Hart Publishing, 2013, 222-263.

VERNY, E., *Procédure pénale*, Parijs, Dalloz, 2020, 432 p.

Italië

DI AMATO, A. en FUCITO, F., “Italy” in VERBRUGGEN, F., en FRANSSEN, V. (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2019, 1-248.

RUGGIERI, F. en MARCOLINI, S., “Italy” in LIGETI, K. (ed.), *Toward a Prosecutor for the European Union, Volume 1: A comparative Analysis*, Londen, Hart Publishing, 2013, 368-404.

Nederland

BOONE, M.M., DE BRUIJN-LUCKERS, M.L.C.C., FERDINANDUSSE, W., KNOBBAUT, G., MUL, V., VAN STRIEN, M. en VAN DER WAL, A.E., *Sdu Commentaar Strafvordering*, I, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2015, 1657 p.

CORSTENS, G.J.M., BORGENS, M.J. en KOOIJMANS, T., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2018, 1072 p.

CORSTENS, G.J.M., BORGENS, M.J., *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2014, 1091 p.

DE JONG, D.H., “Recente strafproceswetgeving: veel kwaliteitsverlies, weinig efficiëntieverhoging”, *NJB* 1987, 1474-1481.

HARTEVELD, A.E., “Bijzondere procedures” in GROENHUIJSEN, M.S. en KNIGGE, G. (eds.), *Afronding en verantwoording*, Deventer, Kluwer, 2004, 487-511.

HOFSTEE, E.J., “Commentaar op art. 262 Sv: Bezwaarschrift tegen de dagvaarding/beraadtermijn/afstand” in CLEIREN, C.P.M., CRIJNS, J.H. en VERPALEN, M.J.M (eds.), *Tekst & Commentaar Strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2021, 1-8.

JORG, N., KELK, C. en KLIP, A., *Strafrecht met mate*, Deventer, Kluwer, 2019, 469 p.

KELK, C. “De levensbeëindiging van een gehandicapte monogoloid pasgeborene”, *Ars Aequi* 1989, 862-874.

KEULEN, B.F. en KNIGGE, G., *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2016, 694 p.

KRONENBERG, M.J. en DE WILDE, B., *Grondtrekken van het Nederlandse strafrecht*, Deventer, Kluwer, 2020, 391 p.

LOYSON, J., *De raadkamerprocedures in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2020, 278 p.

REIJNTJES, J.M., *Minkenhof’s Nederlandse strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2017, 678 p.

REIJNTJES-WENDENBURG, C., “Bezwaarschrift tegen de dagvaarding” in *Handboek Strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2013, 17 p.

SIMMELINK, J., “Rondom de vervolgingsbeslissing” in GROENHUIJSEN, M.S. en KNIGGE, G. (eds.), *Afronding en verantwoording*, Deventer, Kluwer, 2004, 189-242.

SIMMELINK, J. en VALKENBURG, W.E.C.A., “Wederrechte(r) lijk bevooroordeeld”, *Delikt en Delinkwent* 1990, 103-117.

VALKENBURG, W.E.C.A., *Het bezwaarschrift tegen de dagvaarding*, Arnhem, Gouda Quint, 1993, 252 p.

VAN DER NEUT, J.L. en SIMMELINK, J., “Requiem voor het bezwaarschrift tegen de dagvaarding?!” in ‘T HART, A.C., NIEBOER, W., STRIJARDS, G.A.M. en DE VRIES-LEEMANS, M.J.H.J (eds.), *Strafrecht in balans. Opstellen over strafrecht aangeboden aan A.C. Geurts*, Arnhem, Gouda Quint, 1983, 135-174.

VAN GALEN-HERRMANN, R.E., “Wijziging van de procedure inzake het bezwaarschrift tegen de dagvaarding”, *Ars Aequi* 1989, 142-146.

Spanje

BACHMAIER, L. en DEL MORAL GARCIA, A., “Spain” “ in VERBRUGGEN, F. en FRANSSEN, V. (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2020, 1-391.

Tsjechië

GRIVNA, T., “The Czech Republic” in VERBRUGGEN, F. en FRANSSEN, V. (eds.), *International encyclopaedia of laws: criminal law*, Deventer, Kluwer, 2020, 1-216.

Verenigde Staten

AMAR, A.R., *The Bill of Rights: Creation and Reconstruction*, New Haven, Yale University Press, 1998, 430 p.

BERMAN, D., “Coercive Contempt and the Federal Grand Jury”, *Columbia Law Review* 1979, 735-773.

CAMMACK, M. en GARLAND, N., *Advanced Criminal Procedure in a nutshell*, West Academic Publishing, Saint Paul, 2016, 534 p.

CAMPBELL, W., “Eliminate the Grand Jury”, *The Journal of Criminal Law and Criminology* 1973, 174-182.

CHIN, G. en ORMONDE, J., “Infamous Misdemeanors and the Grand Jury Clause”, *Minnesota Law Review* 2018, 1911-1950.

- EMERSON, D., *Role of the Grand Jury and the Preliminary Hearing in Pretrial Screening*, Washington D.C., U.S. Department of Justice, 1984, 155 p.
- EMERSON, D., *Grand Jury Reform: A Review of Key Issues*, Washington D.C., US Department of Justice, 1983, 109 p.
- FAIRFAX, R., "The Grand Jury's Role in the Prosecution of Unjustified Police Killings - Challenges and Solutions", *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review* 2017, 397-419.
- GILBOY, J., "Use of the Grand Jury to Initiate or to Reinitiate Prosecution", *American Bar Foundation Research Journal* 1984, 1-81.
- GONZALEZ-RIVAS, R., "An Institution "at Arm's Length": Reconsidering Supervisory Power over the Federal Grand Jury", *The University of Chicago Law Review* 2020, 1647-1693.
- HENNING, P., "Prosecutorial Misconduct in Grand Jury Investigations", *South Carolina Law Review* 1999, 1-61.
- HOFFMEISTER, T., "The Grand Jury Legal Advisor: Resurrecting the Grand Jury's Shield", *The Journal of Criminal Law and Criminology* 2008, 1171-1230.
- KUCKES, N., "The Useful, Dangerous Fiction of Grand Jury Independence", *American Criminal Law Review* 2004, 1-66.
- LAFAVE, W., ISRAEL, J., KING, N. en KERR, O., *Criminal Procedure*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 1378 p.
- LAFAVE, W., ISRAEL, J., KING, N. en KERR, O., *Principles of Criminal Procedure: Post-Investigation*, Saint Paul, Thomson West, 2009, 821 p.
- LEIPOLD, A.D., "Why Grand Juries Do Not (and Cannot) Protect the Accused", *Cornell Law Review* 1995, 260-324.
- MICHAEL CASSIDY, R., "Toward a More Independent Grand Jury: Recasting and Enforcing the Prosecutor's Duty to Disclose Exculpatory Evidence", *Georgetown Journal of Legal Ethics* 2000, 361-403.
- ROSENBERG, B.E., "Indictments, Grand Juries, and Criminal Justice Reform", *American Journal of Criminal Justice* 2020, 81-136.
- SIMMONS, R., "The Role of the Prosecutor and the Grand Jury in Police Use of Deadly Force Cases: Restoring the Grand Jury To Its Original Purpose", *Cleveland State Law Review* 2017, 519-534.
- SIMMONS, R., "Re-Examining the Grand Jury: Is There Room for Democracy in the Criminal Justice System", *Boston University Law Review* 2002, 1-76.
- WASHBURN, K., "Restoring the Grand Jury", *Fordham Law Review* 2008, 2333-2388.
- WEAVER, R., BURKOFF, J., HANCOCK, C. en FRIEDLAND, S., *Principles of Criminal Procedure*, Saint Paul, West Academic Publishing, 2021, 507 p.
- WEAVER, R., BURKOFF, J., HANCOCK, C. en FRIEDLAND, S., *Principles of Criminal Procedure*, Saint Paul, West Academic Publishing, 2018, 481 p.
- WEAVER, R., BURKOFF, J., HANCOCK, C., HOEFFEL, J., SINGER, S. en FRIEDLAND, S., *Principles of Criminal Procedure*, Saint Paul, West Academic Publishing, 2016, 499 p.
- WHITEBREAD, C. en SLOBOGIN, C., *Criminal Procedure: An Analysis of Cases and Concepts*, New York, Foundation Press, 2008, 1197 p.
- WITMER-RICH, J., "Restoring Independence to the Grand Jury: A Victim Advocate for Police Use of Force Cases", *Cleveland State Law Review* 2017, 535-559.
- WRIGHT, C.A. en KANE, M.K., *Law of Federal Courts*, Saint Paul, West Group, 2002, 983 p.
- X, "Restoring Legitimacy: The Grand Jury as the Prosecutor's Administrative Agency", *Harvard Law Review* 2017, 1205-1226.
- ZIMMERMAN, C., JOHNSON KUKLA, H., SCHOETTES, S. en LISTON, J.D., "Preliminary proceedings", *The Georgetown Law Journal* 2001, 1229-1483.

Zweden

WONG, C., "Sweden" in LIGETI, K. (ed.), *Toward a Prosecutor for the European Union, Volume 1: A comparative Analysis*, Londen, Hart Publishing, 2013, 742-778.